

တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤ ဒီဖျိ ဒီကန့ၣ်တၢ်

တၢ်လဲၤဟးလၢတၢ်မၤအပျီပူၤ လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါ

ကျိာ်တဲာ်-ကျိာ်ပယီၤကျိာ်ဆၢ

နီၣ်ဝ့ၣ်ဘၢၣ် 2007

လိပ်တင်ကွဲးနီၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ကတဲၣ်ကတီၤဒူးအိၣ်ထီၣ်အီၤ ဒ်အမ့ၢ်ဝဲ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလၢတၢ်ကပၣ်ဖျိၣ် မၤသကိးတၢ် ဒ်သိးကမၤလိၣ်န့ၢ်ပၢၢ်တၢ်အဂီၢ်အံၤ အကျါတခါ , ဒီး ဘၣ်တၢ်ဟံးစုန့ၣ်ကျဲးအီၤ လၢ CDA န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ထၢဖျိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤတၢ်ကွဲးနီၣ်တဖၣ်အကျါတနီၤလၢ တၢ်ကြးဆိကမိၣ်အီၤ ဒ်အမ့ၢ် တၢ်အခိၣ်ထံး ဒီး တၢ်တဖျိၣ်တဝၣ်ဇိၤလၢတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအံၤ ထံၣ်သ့ၣ်ညါဘၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးနီၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤ တဖၣ်အံၤဒ်သိး ကဒူးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ တၢ်ကသုမၤနီၣ် တၢ်ဂ့ၢ်ကီတဖၣ် ဒီး တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ် တဖၣ် လၢအမၤဘၣ်ဒိ မၤထီၣ်တဲၣ်ကွဲးတၢ်သ့ဝဲ ဖဲတၢ်အိၣ်အသးလၢအဘၣ်ထွဲလိၣ်သး, ပိၣ်ထွဲလိၣ်အခံ တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တခါစုၣ်စုၣ်အံၤ မ့ၢ်ဝဲတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်လၢပူၤအါဂၤလၢ တၢ်အိၣ်မူအတီၤပတီၢ်ဒီးမူဒါတၢ်ဖိးတၢ်မၤအါမံၤတဖၣ်ပၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဖဲတၢ်ကွဲးအီၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါတဖၣ်အံၤ, တမ့ၢ်တၢ်လၢ အပၣ်ဖျါထီၣ် တၢ်အစၢလၢခံကတၢ်လၢ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤ အံၤ မၤန့ၢ်အီၤဘၣ်. တၢ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးယၢၤထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ကွဲးနီၣ်ပူၤတဖၣ်အံၤဒီး တၢ်မၤအီၤ သ့ဝဲကစီ ဒီး ဘၣ်ဆၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဒ်ဒၣ် တၢ်ကွဲးနီၣ်တဖၣ်လၢပူၤအါဂၤအတၢ်ပၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်လၢ ကကျဲးစး မၤလိၣ်န့ၢ်ပၢၢ်အါထီၣ်တၢ် အပူၤအံၤလီၤ. ပဟံးန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤထဲတခါဇိၤဝံၤ ပကပၣ်အီၤဒ်, တၢ်လၢတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအံၤ ထံၣ်သ့ၣ်ညါဘၣ်ဝဲန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအမ့ၢ်ဝဲတီဝဲလၢ တၢ်အိၣ်သးအါဒၣ်တၢ် တက့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ် တသ့ဘၣ်.

CDA သးအိၣ်ပၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်စံးဘျူးဘၣ်ပူၤအါဒ်အါဂၤဒီးကရၢအါကရၢလၢ , အတၢ်သးအိၣ်ဒၣ်ဝဲအ ပူၤ ဟ့ၣ်လီၤအတၢ်ဆၢကတီၢ် , အတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ် ဒီဖျိတၢ်လဲၤဒီဖျိ , ဒီးအတၢ်ထံၣ်တၢ်န့ၢ်ပၢၢ်တၢ်ဂ့ၢ် တုၤလၢ အကံၢ်အလဲ သ့ၣ်တဖၣ် လၢ တၢ်ပၣ်ဖျါတဖၣ်အံၤအဂီၢ်, ဒီး အဝဲသ့ၣ်အတၢ်သးအိၣ်လၢ ကနီၤ ဟ့ၣ်လီၤ အတၢ်လဲၤဒီဖျိတဖၣ်အယိန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကွဲးနီၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကွဲးအီၤလၢ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတခါဂ့ၢ်တခါဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်, တၢ်တထူးထီၣ်ရၤလီၤ အီၤခဲလၢခဲဆ့ၤလၢပူၤကမျၢၢ်ဂီၢ်မ့ၢ် ကသ့ၣ်ညါဘၣ်အဂီၢ်ဘၣ်. ဖဲပူၤအိၣ်လၢလီၢ်ကစီဖဲ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ် ကျဲၤအံၤ ဘၣ်တၢ်မၤအီၤအလီၢ်တခါ ယုပူၤလၢပကဒိတဒၢန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်အမံၤအသ့ၣ်ဒီးအတၢ်ဘၣ် တၢ် ဘၢန့ၣ်, လၢတၢ်ပၣ်ကဲဘၣ်အဝဲသ့ၣ် ဒီး ပူၤတဝၢလၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ယးတဖၣ်အတၢ်ဘၣ်သးအပူၤ, တၢ် ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါဒ်န့ၣ်အသိးတဖၣ်န့ၣ်, ပတပၣ်ဖျါထီၣ်အီၤဘၣ်.

ဝှက်ကျိလှူပူကွပ် ဘဉ်ယးဒီး တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤ ဒိဖျိ ဒိကန့ၣ်တၢ်

CDA အတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်လၢတၢ်ပၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ် ဒ်သိးကမၤလိၣ်န့ၣ်ပၢၢ်တၢ်အဂီၢ်ယုၣ်ဒီးပှၤမၤသကိးတၢ်တဘျူးဂၤ လၢအဘဉ်ယးဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျဉ်ဒီး လီၤကဝီၤပူၤတၢ်ကရၢကရိၣ်သဘျူးလၢ တဘဉ်ယးဒီး ထံကီၢ်ပဒိၣ်ပပှၤ တဖၣ်, ပှၤဟ့ၣ်မၤဘျဉ် တၢ်တဖၣ်ဒီး တၢ်ကရၢကရိၣ်လၢအမၤစၢၤပှၤလၢအဘဉ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဒီးလိၣ်ဘဉ်တၢ်မၤစၢၤဒီး, တၢ်ကရၢကရိၣ်လၢအမၤတၢ်လၢတၢ် ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်အဂီၢ်တဖၣ်န့ၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒိဖျိဒိကန့ၣ်တၢ်အံၤ ဒ်သိးကမၤဝဲ တၢ်ယုၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ညါလၢအလၢ အပျဲၤဒီး အိၣ်ဒီးအဂီၢ်အဝီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးတခါ, ဒ်သိးကထံၣ်ကသ့ၣ်ညါဘဉ်ဝဲပှၤလၢအအိၣ်ဆိးလၢ ပှၤတၢ်တဖၣ်လၢအဒီးန့ၣ် ဘဉ်တၢ်မၤစၢၤလၢ ထံကီၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျဉ်ညါအံၤအပူၤတဖၣ်အတၢ်ဆိကမိၣ်ဒီးအတၢ်ထံၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤ ဒိဖျိ ဒိကန့ၣ်တၢ်အံၤ ယုၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဝဲပှၤလၢ အအိၣ်ဒီးတၢ်လဲၤဒိဖျိဒီးသ့ဆိကမိၣ်တၢ်တဖၣ် လၢအအိၣ်ဒီးမူၤဒါလၢအပတီၢ်ပတီၢ်ဒ်ဝဲ ဖဲပှၤ တၢ်လၢအဒီးန့ၣ်တၢ်မၤစၢၤတဖၣ် အံၤအပူၤအတၢ် ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်တဖၣ် ဒ်သိးကခံကွၢ်စီၤကွၢ်ဝဲပှၤလၢထံကီၢ်တဖၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျဉ်ညါ အတၢ်ကျဲးစး လၢတၢ်မၤစၢၤအဂီၢ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဒ်လဲၣ်တဖၣ်လၢပှၤဒီးန့ၣ်တၢ်တဖၣ် အဂီၢ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤလၢအဘဉ်လဲၤဒိဖျိ ထံဆၢကီၢ်ဆၢတဖၣ်ဒ်သိးကမၤပျဲၤ ပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲတဖၣ် အတၢ်လိၣ်, ဒ်သိး ကမၤစၢၤတၢ်လၢ တၢ်ဂုၤ ထီၣ်ပသီထီၣ်အဂီၢ်, ဒ်သိးကကျဲးစးသ့ၣ်ထီၣ် တၢ်ယုၣ်တဖၣ်, ဒ်သိးကသံၣ်ခွဲၣ်ကတီၢ်န့ၣ်ဘဉ်အိၣ်ဝဲ တရံးပှၤ, ဒ်သိးကမၤတၢ် လၢ ပှၤကညီတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မၤလိၣ်န့ၣ်တၢ်သ့ၣ်အါမးဒိဖျိ အဒိကန့ၣ်ဝဲပှၤအိၣ်လၢလီၤကဝီၤပူၤတဖၣ် အတၢ် ပဲၣ်ထံနီၤဖး, အတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖး ဖဲအဝဲသ့ၣ်ပၣ်ဖျိထီၣ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဘဉ်ယးဒီး တၢ်လၢတၢ် ကျဲးစးမၤအီၤတဖၣ် အံၤကဒုးအိၣ်ထီၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် ဖဲဆၢကတီၢ်အဖျဉ်ဒီးလၢဆၢကတီၢ်ယံၣ်ထၢန့ၣ်လီၤ.

ပှၤမၤသကိးတၢ်လၢ ပှၤဒိကန့ၣ်တၢ်ကရၢကရိၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ကရၢကရိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ချၢထံကီၢ်တဖၣ်ဒီးလီၤကဝီၤပူၤတၢ်ကရၢ ကရိၣ်တဖၣ် အပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖၣ်, ဒီး ပှၤလၢအကွၢ်ထွဲ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤ ဒ်သိး တၢ်ဘဉ်ဘျီးဘဉ်ဒါ ကအိၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ CDA အပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပတအိၣ်ဒီးတၢ်သံကွၢ်တဖၣ်လၢ တၢ်ကတဲၣ်ကတီၢ်ဆိပၣ်အီၤမ့ၢ်ဝဲ တၢ်မၤအတၢ်ဘျူး လၢပကဘဉ်လူၤပိၣ်ထွဲအီၤယံးယံး ဖဲတၢ်ထံၣ်လိၣ်သံကွၢ်သံဒီးအဆၢကတီၢ်မ့ၢ်ဝဲန့ၣ်ဘဉ်. မ့ၢ်တခါ, ပတဲအဝဲသ့ၣ်လၢ , ဒ်ပမ့ၢ် ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢ အမၤတၢ်ဘဉ်ထွဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျဉ် ထံကီၢ်တဖၣ်အ တၢ်မၤစၢၤ တၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်အသိး, ပဆၢန့ၢ်ဟ့ၣ်ဘဉ်လၢ အဝဲသ့ၣ်အအိၣ်ဘဉ်ယးဒီးအတၢ်ထံၣ်လၢတၢ်မၤစၢၤတဖၣ်အံၤအဖိခိၣ်မ့ၢ်တၢ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ပသံကွၢ်အဝဲသ့ၣ်လၢ မ့ၢ်အသးအိၣ် ဟ့ၣ်ပှၤအတၢ်ဆၢကတီၢ်ကနီၤဒ်သိးကတဲဒုးသ့ၣ်ညါပှၤအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ထံၣ် ဒီးအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဆိကမိၣ်တဖၣ်ဒါန့ၣ်လီၤ. လၢကျဲ ဒ်အံၤအပူၤ, ပတဲသကိးတၢ်ဘဉ်ယးဒီးတၢ်ဂုၤတၢ်ကျိၤလၢအကဲထီၣ်တၢ်ဘဉ်ယံၣ်ဘဉ်ဘီလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်တဖၣ်, တအိၣ်ဒီးတၢ်ဂုၤ ခိၣ်တီၤလီၤဆိဆိတမံၤမံၤလၢ ပပၣ်ပနီၣ်ဆိပၣ်လၢပကတဲသကိးအီၤအဂီၢ်ဘဉ်.

တၢ်တဲသကိးတၢ်အါတက့ၢ်မ့ၢ်ဝဲဒ်ဒိဒီးပှၤတၢ်မူတမ့ၢ်ခံၣ်နီၤဘဉ်ဆၢ,ဆၢကတီၢ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးတနီၤဖဲပှၤလၢအတဲသကိးတၢ်တဖၣ် အနီၣ်ဂံၢ်အါထီၣ်ကွၢ်ကွၢ်တူၤလၢအကဲထီၣ်ကရၢကရိၣ်လၢအဒိၣ်ထီၣ်တဖၣ်ဒီး,ဖဲအခိၣ်ထံးတၢ်စးထီၣ်အီၤဒ်ကရၢကရိၣ်ဆဲးဖိတၢ်ကတီၢ်သကိး တၢ်န့ၣ်, ကဲထီၣ်ကွၢ်ကရၢကရိၣ်အတၢ်ကတီၢ်သကိး ဘဉ်ယးဒီးတၢ်ဂုၤတၢ်ကျိၤ တအိၣ်ဒီးတၢ်ကြီၤမၤတံၣ်တံၣ်ဘဉ်န့ၣ်လီၤ.ဘဉ်ယးဒီးတၢ်ဂုၤ တၢ်ကျိၤ အါတက့ၢ်န့ၣ်, တၢ်စံးတၢ်ကတီၢ်တဖၣ်တမ့ၢ်တၢ်လၢအဘဉ်တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဆိပၣ်အီၤဘဉ်. (ရဲၣ်ကျဲၤဆိပၣ်ထဲဒ်ဖဲတၢ်သ့ၣ် ပၣ်လၢ ကထံၣ်လိၣ်တဲသကိးတၢ်ဒီးထံကီၢ်ပဒိၣ်အပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖၣ် ဒီးပှၤလၢအကါဒိၣ်မးအဂၤတဖၣ်လၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤပူၤ). ပှၤလၢကဒိကန့ၣ်တၢ်တကရၢ ကလဲၤဝဲဆူပှၤတၢ်တခါ ဒီးစးထီၣ်တဲသကိးတၢ်ဒီးပှၤတၢ်လၢလိၣ်လၢ အထံၣ်လိၣ်ဝဲဒီးမ့ၢ်ပှၤလၢ အသးအိၣ် တဲသကိးတၢ်, ဒီးကကတီၢ်တၢ်ဒီးပှၤလၢအဒီးန့ၣ်ဘဉ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘျဉ်ထံကီၢ်တဖၣ်အတၢ်မၤစၢၤမ့ၢ်ဝဲ, ပှၤလၢတဒီး န့ၢ်ဘဉ်ဝဲတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

လၢဆၢကတီၢ်သၢန့ၣ်အတီၢ်ပူၤ, တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒိဖျိဒိကန့ၣ်တၢ်အံၤ ကလဲၤဟးအိၣ်သကိးဘဉ်ဝဲတၢ်အိၣ်ဆိးလီၤကဝီၤတူၤလၢ ခံဆဲးလီၤကဝီၤ , ဒီးတူၤခဲအံၤန့ၣ် ပှၤကီၢ်ပယီၤဖိ ဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲဒဲကဝီၤတဖၣ် လၢကီၢ်ကီၢ်တဲၣ်အပူၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲ လီၤကဝီၤတဆဲးခါ တခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအံၤ ကပၣ်ဖျိၣ်ဝဲတၢ်လၢအန့ၢ်ဟ့ၣ်ဘဉ်ဝဲလၢ ပှၤလၢလီၤကဝီၤတဖၣ်အံၤခဲလၢအအိၣ်ဒ်သိးအတၢ် မၤစၢၤတၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢ ဆၢကတီၢ်လၢ အကယဲတဖၣ်အပူၤန့ၣ် တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်တဖၣ်အံၤကဘဉ်တၢ်သ့ၣ်ညါပၣ်ကဲ စ့ၢ်ကီး အီၤ ဒီးလၢကျဲဒ်အံၤအယံ ကမၤဂုၤထီၣ်ကမၤအါထီၣ်တၢ်မၤစၢၤတဖၣ်အံၤအတၢ်ကဲဘျူးကဲဖျိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်သးဒီး ယုၣ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢၢ်တၢ်အတၢ်မၤဒ်တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒိဖျိဒိကန့ၣ်တၢ်အံၤဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢလၢလၢဆူဆူ လၢ ပှၤတဖၣ်လၢအဟံးန့ၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢ ကနီၤဟ့ၣ်လီၤပှၤလၢ အတၢ်ဆိကမိၣ်တဖၣ် ဒီးဒီးသန့ၤထီၣ်အသးစ့ၢ်ကီးလၢတၢ်က

ရာကရိတဖှ်လၢအမၤယုၤသကိးတၢ်ခဲလၢၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်လီၤသးဒီးပၢ်ဖျါထီၣ်ကျဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖှ်ဒိၣ်အါထဲလဲၣ် အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖှ် ဒီး ပှၤလၢအမၤသကိးတၢ်လၢပှၤဘၣ်ကီၤ ဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤဖဲကီၢ်ကီၣ်တဲၣ်ပူၤဒီးဖဲအခိၣ်အယၢတဖှ် မ့ၢ်ပှၤလၢပကြးပၢ်ဖျါထီၣ်ပတၢ်စံးဘျူးစံးဖျိၣ်ဘၣ်အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်လၢအတၢ်ဆိၣ်ထွဲပှၤလၢတၢ်သ့ၣ်အိၣ်သးအိၣ်အယံၤအတၢ်ထံၣ်လၢဒိၣ်ယိၣ်တဖှ်အယံၤဒီးအတၢ်ဟ့ၣ်လီၤသးနီၢ်လၢတၢ်အံၤအပူၤအယံၤလီၤ. ပပၢ်ဖျါထီၣ်ပတၢ်စံးဘျူးစံးဖျိၣ်လီၤဆိၣ်ပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲအါဂၤလၢအ တဲဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖှ်ဘၣ်သး အဝဲသ့ၣ် အ တၢ်လဲၤဒီဖျိတဖှ် ဒီးအတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိၣ်ကမိၣ်ဘၣ်သးဒီးတၢ်မၤစၢလၢအဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲလၢ တံကီၢ်တဖှ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်ညါအအိၣ်လၢအပူၤကွံၣ် 23 နံၣ်အတီၢ်ပူၤအံၤရဲၣ်ဖျါအယံၤန့ၣ်လီၤ. ပပၢ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကီၤ ပတၢ်စံးဘျူးစံးဖျိၣ်ဘၣ် လီၤဆိၣ်တၢ် ကညီ သ့ၣ်ကု သးပှၤဒီးခိၣ်န့ၢ်တဘျူးဂၤလၢ အတံးန့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢကဖး ပတၢ်ပၢ်ဖျါအံၤဒီဘၣ်ညါ ဒီးနီၤဟ့ၣ်ပှၤလၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ထံၣ်တဖှ် ဒီးတၢ်သ့ၣ်တဖှ်အံၤတဘျူးမံၤန့ၣ် ပပၢ်ဖျိၣ်ယုၤအံၤလၢပ “ တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိၣ်ကမိၣ်” အသန့ၣ်တဖှ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဒိကန့ၣ်တၢ်တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤ လၢကီၣ်တဲၣ်ကီၢ်ပူၤ ဖဲ ကီၣ်တဲၣ်ကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆၢ

ဒိကန့ၣ်တၢ်တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤ ပပၢ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပူၤပှၤတဝၢအတၢ်ကရၢကရိတဖှ် (CBOs) ဖဲကီၢ်ပယီၤဖိ ပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖှ် လၢကီၢ်ကီၣ်တဲၣ်ကီၢ်အပူၤန့ၣ် ဖဲ 2007 နံၣ်လၢနီၣ်ဝုဘၣ်အပူၤ လၢကမၤဝဲဒၣ် ယဲၣ်သီဒိကန့ၣ်တၢ် တၢ်ဟူးတၢ်ဝဲအံၤလီၤ. ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢ (KWO) မ့ၢ်ကရၢလၢအတူၤလီၣ် ဒိကန့ၣ်တၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဝဲအံၤလၢ တၢ်သးအိၣ်အပူၤဒီးပှၤလၢ လီၢ်ကဝီၤပှၤတဝၢပူၤတဖှ် ဒိအမ့ၢ်ဝဲ ကညီတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲကျိၤ , ကညီသးစၢ်ကရၢ , ကညီပှၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ခွဲး တၢ်ယၢ်ကရူၢ် ဒီး လၢ်ဟ့ၣ်ကီၢ်ရၢၣ် ကီၢ်ဆၢ တၢ်မၤစၢဖိသ့ၣ်တဖှ်အကရၢ (TBCAF) လၢ အဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲအီၤလၢ Taipei Overseas Peace Service (TOPS) တဖှ်ဟ့ၣ်လီၤဝဲ အတၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီးအပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖှ်ဒိပှၤအိၣ်လၢ ဒိကန့ၣ်တၢ်ကရူၢ်ပူၤ တဖှ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ပှၤလၢတၢ်ယၢထီၣ်အမံၤလၢခဲတပတီၢ်တဖှ် လဲၤဒိကန့ၣ်ပှၤအိၣ်လၢ ကီၣ်တဲၣ် ဋုသဝီပူၤလၢအအိၣ်ဘျူးတံၢ်ဒီး ပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖှ်အတၢ်စံးတၢ်ကတိၤ အတၢ်ထံၣ်တဖှ်ဘၣ်သးဒီးတၢ်ကျဲးစးတဖှ်လၢ တၢ်ဟ့ၣ်မၤစၢလီၤဆိၣ်တၢ်ပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖှ် အဖီခိၣ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပှၤဒိကန့ၣ်တၢ်ကရူၢ်ယိးကရူၢ်အကျိၤ ပှၤအိၣ်လၢယုၤကရူၢ်အပူၤတဖှ်မ့ၢ်ဒၣ်ပှၤဒဲကဝီၤဖိတဖှ်အကစၢ်ဒၣ်ဝဲ, ဒီးကဲထီၣ်ဝဲ ခၢၣ်စးလၢ တၢ်ကရၢကရိတခါလၢ အအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲပှၤတဝၢအဖီခိၣ် (CBO) ဒီးမၤတၢ်လၢ ပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖှ်အပူၤအဂီၢ်လီၤ. ကီၣ်တဲၣ်-ကညီဖိလၢကရူၢ်ပူၤတဂၤမၤသကိးတၢ်ဒီဖျိအ ထံၣ်လီၣ်ကတိၤသကိးတၢ်လၢ သဝီ အိၣ်ဘျူးအိၣ်တံၢ်ဒီး ပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖှ် , ဒီးပှၤထံၣ်ကီၢ်ဂၤဖိတဂၤလၢ ဒိကန့ၣ်တၢ် တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအပူၤဒီး မ့ၢ် စ့ၢ်ကီၤပှၤကျိၤထွဲတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအကျိၤတဂၤန့ၣ်, ရဲၣ်ကျဲၤမၤဝဲတၢ်သိၣ်လိတခါ လၢတၢ်ကစးထီၣ်တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအဂီၢ်, မၤဝဲကီးနံၤဒဲးတၢ်သံကွၢ်သံဒီး, တၢ်ပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိၣ်ကမိၣ်တဖှ် ဖဲတန့ၤဂီၢ်တၢ်မၤကတၢ်ဝဲအဆၢကတီၢ်, ဒီးမၤသကိးတၢ် လၢတၢ်ထံၣ်လီၣ်ကတိၤသကိးတၢ်ဒီး ပှၤဒဲကဝီၤဖိ ဒီးပှၤဒုဖိသဝီဖိတဖှ်န့ၣ်လီၤ.

ဒိကန့ၣ်တၢ်ကရူၢ်တဖှ်လဲၤဟးဝဲလၢမဲၤလးဒဲကဝီၤလၢအပှၤဒဲကဝီၤဖိနီၣ်ဂံၢ်အိၣ်ဝဲ 50,000 ဒီး အူဖှ်ဒဲကဝီၤလၢ အပှၤဒဲကဝီၤဖိနီၣ်ဂံၢ်အိၣ်ဝဲ 20,000 န့ၣ်လီၤ. ဒဲကဝီၤခံဖျါၣ်လီၣ် အိၣ်ဝဲဒီး တၢ်မၤနီၣ်မၤယါနီၣ်ထီၣ်လၢ အဒူးနဲၣ်ဖျါဘၣ်သး ပှၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဂ့ၢ်အကလုၢ်ကလုၢ် တၢ်အိၣ်သးတဖှ် လၢအလီၤပလိၣ်လိၣ်သး , ပှၤအါတက့ၢ်မ့ၢ်ဝဲ ကညီကလုၢ်ဘၣ်ဆၣ် ဒီး, ပထံၣ်ဘၣ်သ့လၢ ပှၤမူၣ်စလုၢ်ဖိလၢကီၢ်ပယီၤအိၣ်စ့ၢ်ကီၤတနီၤဖဲန့ၣ်လီၤ. ပှၤအိၣ်ဆိးလၢဒဲကဝီၤပူၤတဖှ်မ့ၢ်ဝဲမူၣ်စလုၢ်, ခရဲၣ်ဖိ , ဘျူးဒီး ဒီးဟ့ၣ်ဒုၣ်အိၣ်ဝဲစ့ၢ်စ့ၢ်ဂၤစ့ၢ်ကီၤလီၤ. ပှၤကဲခိၣ်ကဲန့ၢ်လၢဒဲကဝီၤပူၤအါတက့ၢ်မ့ၢ်ဝဲခရဲၣ်ဖိလီၤ.

ဒိကန့ၣ်တၢ်အကရူၢ်သၢကရူၢ်လၢ တကရူၢ်ပူၤပှၤအိၣ်ခံၤတူၤလၢသၢဂၤန့ၣ် မၤဘၣ်ဝဲ တၢ်ထံၣ်လီၣ်ကတိၤသကိးတၢ်ကအိၣ်ဝဲခဲလၢၣ် 58 ဘျီဒီးကတိၤသကိးဘၣ်တၢ်ဒီးပှၤ70 ဂၤလီၤ. ကျဲးစးဝဲဒ်သိး ကဒီဖျိကွံၣ်ဝဲ ပှၤကလုၢ်ဒီးတၢ် ဘျီတၢ်ဘါအဒုၣ်အဆၢ ဒီးကတိၤတၢ်ဒီးပှၤအါမံၤအါကလုၢ်လၢအအိၣ်ဆိးလၢဒဲကဝီၤခံဖျါၣ်အံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤလၢကရူၢ်ပူၤတဖှ်ကတိၤသကိးဘၣ်တၢ်ဒီးပှၤလၢတၢ်ဘျီတၢ်ဘါခဲလၢၣ်, ခိၣ်န့ၢ်တဖှ်လၢပှၤတဝၢအပူၤလၢအပၢ်ယုၤဒီးခိၣ်န့ၢ်လၢကညီပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲကမံးတံၢ်, ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢ , ကညီတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲကျိၤ ဒီး ကညီသးစၢ်ကရၢတဘျူးကရၢန့ၣ်လီၤ. ပကတိၤသကိးဘၣ်တၢ်စ့ၢ်ကီၤဒီးပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢ အမၤဒၣ်အကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်မၤဒီး ပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢအတၢ်မၤတအိၣ်တဖှ်, တၢ်ဘျီတၢ်ဘါခိၣ်န့ၢ်တဖှ်, သရၣ်သိၣ်လိတဖှ်, ပှၤမၤလိတဖှ်, မိၢ်အိၣ်ဒၣ်လၢဟံၣ်တဖှ်, ဒီးပှၤဒဲကဝီၤဖိတဖှ်လၢ တၢ်ယုထီၣ်အီၤသတူၢ်ကလံၣ်တအိၣ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဆိပၢ်နီၣ်တဖှ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပှၤလၢကရူၢ်ပူၤတဖှ်အံၤမ့ၢ်ပှၤအိၣ်ဘၣ်တ့ၢ်ဝဲ မ့တမ့ၢ် အိၣ်ဒီးဒၣ်လၢဒဲ

ကဝီပူအသီး, အဝဲသွင်စံးကတိပူစိုက်ကီးတင်ဒီးအတံသကီးတဖှ်လၢ အအိုဝ်ဆိးဒီးဒုင်လၢဒဲကဝီပူန့ၣ်လီၤ. တၢ်တဲသကီးတၢ် အါတက့ၢ်န့ၣ် မၤဒုၣ်အသးလၢဒဲကဝီပူ တအိုဝ်ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလီၤဆီဘၣ်, ဒီးတၢ်ဟးဆွဲးဝဲတၢ်သးကျဲၤဆီပၣ်တၢ်လၢကထံၣ် လိၣ်ကတိပူသကီးတၢ်ဒီး ပူၤကရူၢ်လၢတၢ်ပၣ်ပနီၣ်လၢ တၢ်ကအဲၣ်ဒီးကတိပူသကီးဘၣ်တၢ်အဂီၢ်တဖှ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထံၣ်လိၣ် က တိပူသကီးတၢ်တနီၤမၤအသးဖဲ မဲဆိးဝဲပူၤဖဲတၢ်ကရၢကရိလၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ယးဒီးပူၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲပူၤတၢ်တဖှ် အခိၣ်အနၢ်ဒီး ပူၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖှ် ဆီလီၤအတၢ်မၤလီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ထံၣ်လိၣ်ကတိပူသကီးစိုက်ကီးတၢ်ဒီး ကညီဖိတဖှ်လၢအမ့ၢ် ထံၣ်ကီၢ် ဂၤကရၢတဖှ်အပူၤမၤတၢ်ဖိ ဒီးတၢ်ထံၣ်လိၣ်ကတိပူသကီးစိုက်ကီးတၢ်ဒီး ပူၤထံၣ်ကီၢ်ဂၤဖိလၢအဖဲမၤစၢၤတၢ်တဖှ်လၢအအိုဝ်ဒီး တၢ်လဲၤခိဖျိလၢ ဆၢကတီၢ်ယံၣ်ထၢအတီၢ်ပူၤဖဲအဖဲမၤတၢ်ဖိ ကျိၣ်တဲၣ်ကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆၢအံၤလီၤ. တၢ်ထံၣ်လိၣ်ကတိပူသကီးတၢ် အိၣ်ဝဲစ့ၤဘျီစိုက်ကီးဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ထံၣ်ကီၢ်တဖှ်အတၢ်မၤစၢၤကရၢအခၢၣ်စးတဖှ်လၢအပၣ်ယုၣ်စိုက်ကီးဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ဒီး ဘၣ်ဘီမ့ၢ် စၢဖျိၣ်ကရၢ UN အတၢ်ကရၢကရိတဖှ် ဖဲဝဲဘီကီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပူၤလၢ ဒိကန့ၣ်တၢ်ကရူၢ်ပူၤတဖှ်အံၤအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ဆူၣ်သးဆူၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ်လၢကလဲၣ်ဟးလၢဒဲကဝီပူတဖှ်အပူၤဒီးစံးကတိပူ သကီးတၢ်ဒီးအဝဲသွင်အတံသကီးလၢ ပူၤတၢ်ပူၤကဒဲကဒဲဘၣ်ယးဒီးထံၣ်ကီၢ်ဂၤတၢ်မၤစၢၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤအသးမနုၤတဖှ် လၢ အဝဲသွင်အဂီၢ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. နၢ်ပၢ်ဝဲဒဲတၢ်ဟ့ၣ်အဝဲသွင်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ တၢ်ကနၢ်ဟ့ၣ်အဝဲသွင်အတၢ်ထံၣ် တၢ်ဆိက မိၣ်, ဒီးအဝဲသွင်အလုၢ်အလၢ်မ့ၢ်တၢ်ဟးဆွဲးတၢ်ကတိပူၤအပဲၤသီတၢ်ဒုၣ်လဲၣ်န့ၣ်, ပူၤလၢကရူၢ်ပူၤတဖှ်အံၤ ဖဲအဖဲမၤကတိပူ က့ၤ ဆူကီးနံၤဒဲးတၢ်သံကွၢ်သံဒီးဒီး တၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ်ကျဲၤတၢ် ထံၣ် တဖှ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်, ဟဲက့ၤစိၣ်ယုၣ်ဝဲဒီး အတံသကီးလၢ ဒဲကဝီပူတဖှ်အတၢ်ထံၣ် ဘၣ်ယးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကျိၣ်လၢအမၤအသးတဖှ် ယုၣ်ဒီးတၢ်စံးတၢ်ကတိပူလၢ အလီၢ်အိၣ်လၢ တၢ်က ဘၣ်ကွၢ်ဆိကမိၣ်လၢအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. လံၣ်ပၣ်ဖျါအံၤန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပူၤတဖှ်ဒီးတၢ်မၤအသးအကွၢ်အဂီၢ်တဖှ်လၢ တၢ်ထံၣ် ဘၣ်အံၤလၢတၢ်ကတိပူသကီးတၢ်တဖှ်အံၤအပူၤ, ဒီးမ့ၢ်တၢ်စံးကတိပူသကီးတၢ်လၢပူၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲတဖှ်ကဒဲကဒဲအဘၣ်စၢၤ လီၤ. တၢ်မၤအံၤတပတီၢ်ဘၣ်တပတီၢ် ပူၤထီၣ်ထီၣ်ဘး ဒီးလီၤတံၢ်လီၤဆဲးဘၣ်ဆၣ်ဒီး ပၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ထံၣ်လၢအအိၣ်ဝဲ တဖှ် ခဲလၢၣ်ဘၣ်ယးဒီး တၢ်မၤစၢၤတဖှ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မနုၤတဖှ်လၢ ပူၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲပူၤတၢ်တဖှ်ဒီး ဒဲကဝီပူလၢကျိၣ်တဲၣ်/ကီၢ် ပယီၤ ကီၢ်ဆၢတဖှ်အဂီၢ်လဲၣ်န့ၣ် တသ့ဘၣ်.

တၢ်စံၣ်စိၣ်တဲၣ်စိၣ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်လၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ယးလိၣ်သးတဖှ်ဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်မၤစၢၤဆူပူၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲ ဒဲကဝီပူတဖှ်ဖဲ ကျိၣ်တဲၣ်-ကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆၢ.

ပူၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲဒဲကဝီပူတဖှ်ဘၣ်တၢ်အံၤကွၢ်ပၤဆ့ၢအံၤလၢ ကညီပူၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲကမံးတံၤ (KRC) ဒီး ကရံၣ် နံၣ်ပူၤဘၣ်ကီ ဘၣ်ခဲကမံးတံၤ (KnRC) လၢအမ့ၢ်ဝဲတၢ်ကရၢကရိတဖှ်လၢတၢ်ယုၣ်ထၢထီၣ်အံၤ လၢပူၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲလၢအအိၣ်လၢဒဲကဝီပူၤ တဖှ်အဂီၢ်စးထီၣ်လၢဒဲကဝီပူတဖှ်ဘၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲဖဲအပူၤကွံၣ် 25 နံၣ်လံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသွင်အံၤကွၢ်ပၤဆ့ၢ ဒဲကဝီပူတဖှ် အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤခဲလၢခိဖျိ ဒဲကဝီပူကမံးတံၤတဖှ် ဒီး မ့ၢ်ပူၤကျဲၤတၢ်ဘၣ်ယးဒီး တၢ်မၤစၢၤလၢအဖဲလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ချၢကရၢလၢ တဘၣ်ယးဒီး ပဒိၣ်တဖှ် (NGOs), ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ဘီမ့ၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢပူၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါခိၣ်ကျဲၤလၢ ပူၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲတဖှ်အ ဂီၢ် (UNHCR) , ဒီး ကီၢ်ကျိၣ်တဲၣ်အပဒိၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်စးထီၣ်ဆီလီၤသီဒဲကဝီပူတဖှ်အံၤဖဲ 1984 အခါ, ဟီၣ်ခိၣ် ဒီးဘၣ်ဘီမ့ၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢ အတၢ်ကရၢကရိတအိၣ်နီၣ်တခါဘၣ်, အိၣ်ဒုၣ်ထဲ တၢ်မၤစၢၤကရၢလၢ အတဘၣ်ယးဒီးပဒိၣ်တဖှ်စ့ၤဖူ လီၤ. ပူၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲဒဲကဝီပူတဖှ်အိၣ်ဖျါလီၤဂၢၢ်ဒ် ဒုၤသဝီလၢပူၤအိၣ်ဆိးဝဲလၢအပူၤ တဖှ်လၢကျိၣ်တဲၣ်ကီၢ်ပူၤ, ဒီးပူၤဘၣ်ကီ ဘၣ်ခဲတဖှ် ဟ့ၣ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်လၢအအိၣ်ဆိးဝဲလၢအပူၤအလဲဆူ ဟီၣ်ခိၣ်ကစၢ်တဖှ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပူၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲတဖှ်ဟး ထီၣ်ဆူဒဲကဝီပူအချၢသ့ဝဲဒီး တၢ်ဘၣ်ယံၣ်မ့ၢ်အိၣ်လၢ တၢ်ကဖိၣ်အဝဲသွင်ဒုၣ်လဲၣ်န့ၣ်, လဲၤက့ၤဝဲသ့ဖဲအကြးကစီဒီးလၢကလဲၣ်ပူၤ တၢ်လၢအလိၣ်ဘၣ်ဝဲတဖှ် ဒီးကလဲၣ်ယုၣ်ဖဲယုၣ်မၤလၢ ဝဲအိၣ်ဘူးအိၣ်တၢ်တဖှ်န့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢဒဲကဝီပူတဖှ် ဘၣ်တၢ်ဆီလီၤအံၤလံၤလံၤ, ပူၤလၢအသးကျဲၤတီခိၣ်ရိၣ်မဲလၢဒဲကဝီပူအပူၤန့ၣ်, တမ့ၢ်ထဲကညီပူၤဘၣ် ကီဘၣ်ခဲကမံးတံၤတဖှ်န့ၣ်လီၤ, မ့ၢ်တခါ, ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢစိုက်ကီးဟူးဂဲၤဝဲလၢဒဲကဝီပူဒီးလၢကညီကီၢ်ပူၤစိုက်ကီး တချူးလၢဒဲ ကဝီပူ တဖှ်အံၤအိၣ်ထီၣ်ဒဲးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသွင်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢ ပူၤဝဲဒိတၢ်မၤစၢၤအဂီၢ်တဘျးကလုၣ်လၢ အတၢ်ကွၢ်စိမ့ၢ်ဒ်သိးကမၤပူၤ ပိၣ်မုၢ်ပိၣ်မၤဒီး ဖိဒိဖဲသံၣ်တဖှ်အတၢ်လိၣ် ဒီးမ့ၢ်စိုက်ကီးဒ်သိး ကမၤဝဲတၢ်ယုၣ်ထဲ သ့ၣ်ညါ , တၢ် ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါ ဒီး တၢ်ကတိပူန့ၣ်ခဲတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်ကရၢကရိအဂၤတဖှ် လၢအအိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်စိုက်ကီးသးလၢပူၤတၢ်တဖှ် လၢအအိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်သးလၢပူၤတၢ်တဖှ်အဖိခိၣ်ဒ်အမ့ၢ် ကညီတၢ်ကျိၣ်ဘၣ်ကျိၣ်သ့ကမံးတံၤ, ကညီသးစၢ်ကရူၢ်တဖှ် (ကညီသးစၢ် ကရၢ ဒီးကညီကွဲးပျံၣ်ဘျးစဲကရူၢ်) , ယုၣ်ဒီး တၢ်ကရၢကရိအဂၤလၢအအိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်သးလၢ ပူၤတၢ်တဖှ်အဖိခိၣ်တဖှ်စိုက်ကီး အိၣ်

မူဟူးဂဲလ်ဒါဒဲကဝီတဖၣ်အပူၤအိၣ်စ့ၣ်ကီးအနံၣ်လၢအဆံတဖၣ်လံ. အဝဲသ့ၣ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်ဝဲကရၢတဖၣ်အံၤလၢအတၢ်ဒၣ်ဝဲတအိၣ်ဒီးတၢ်မၤစၢၤလၢအဟဲလၢတၢ်ချၢတဖၣ် လၢအဟဲတုၤလၢဒဲကဝီတဖၣ်အပူၤဖဲ ဒဲကဝီတဖၣ်အိၣ်သ့ၣ်လီၤသးအနံၣ်တဆံဘျီဝံၤအလီၢ်ခဲဒီး စးထီၣ်ဒူးဘူးစဲလိာ်အ သးဒီးကရၢလၢအအိၣ်ပၣ်လံတဖၣ်အံၤလီၤ. တၢ်ထဲတမံၤဧၤလၢအလီၤဆီၣ်မ့ၢ်ဝဲ ကသံၣ်ကရၢလၢအတဘၣ်ယးဒီးပဒိၣ်တဖၣ် ဟဲန့ၣ်လီၤဆူဒဲကဝီတဖၣ်အပူၤဒီးစးထီၣ်ဟ့ၣ်ဝဲဝံၣ်ခိၣ်ထံးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချၢ တၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲတဖၣ်ဖဲဒဲကဝီတဖၣ် အိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်သးဝံၤလံၤလံၤ, (TBBC) လၢ အဟ့ၣ်ဝဲဟ့ၣ်သး ဒီးတၢ်လၢတမ့ၢ်တၢ်အိၣ်တဖၣ်ဒီးအမ့ၢ် (ယၣ်လူး ပုၤပီၤ)ဆူ ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်အအိၣ်ဘၣ်ဆၣ်ဒီး ဟ့ၣ်ဝဲခီဖျိ ကညီပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကမံးတံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်လၢအဒူးလီၤဆီၣ်ကီၢ်တဲၣ်-ကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆါဒဲကဝီတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ပၤဆၢဒဲကဝီလၢအမ့ၢ်ဝဲ ကညီပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကမံးတံၤ ဒီး ကရံၣ်န့ၣ်ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကမံးတံၤတဖၣ်အမူအဒါ , ဒီးတမ့ၢ်ဝဲ UNHCR လၢအစးထီၣ်မၤကတၢ်လၢဒဲကဝီ တဖၣ်အပူၤထဲဒၣ်ဖဲ 1999 န့ၣ်ဝံၤအလီၢ်ခဲန့ၣ် အမူအဒါဘၣ်. UNHCR အတၢ်မၤမူဒါ မ့ၢ်ဒၣ်ထဲ တၢ်ကဟ့ၣ်ကယၣ်အဂီၢ်ဧၤ ဒီးတဘၣ် ထွဲဒီးအမူဒါလၢအညီန့ၣ်တဖၣ်လၢအမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ကျဲၤတၢ်ဒိးသိးတၢ်ခဲလၢၣ်ကဘၣ်ဘျီးဘၣ်ဒါဒီး တၢ်အံးကွၢ်ပၤဆၢန့ၣ်ဘၣ်.

ဖဲ 1984 န့ၣ်အပူၤ တၢ်မၤစၢၤလၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်အဂီၢ်လၢ အဟဲခီဖျိထဲဒၣ် ကီၢ်တဲၣ်ကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆါတၢ်မၤစၢၤကရၢစၢၤဖျိၣ်(TBBC) တဖူဧၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ် စ့ၣ်ယီၤ 3 ကကွဲၣ် (အမဲရကၢအစ့ ဒီလၢ 120,000) န့ၣ်လီၤ. ဖဲ 2007 န့ၣ် , ခဲလၢၣ်မ့ၢ်ဝဲ စ့ၣ်ယီၤ 1.2 ဘုၤလယၢၣ်ဘး (ဒူးက့ၢ်ဒ် စ့ၣ်လဲအိၣ်ဝဲအသိး အမဲရကၢဒီလၢ 35.4 ကကွဲၣ်) န့ၣ်လီၤ. ဖဲဆၢကတီၢ်အံၤအပူၤ ဒဲကဝီပူၤ ပုၤနီၣ်ဝံၣ်လၢအမ့ၢ်တ့ၢ်ဝဲ 9,500 န့ၣ်အါထီၣ်ဝဲတုၤလၢ 163,000န့ၣ်လီၤ.တၢ်လၢၣ်အရူၣ်လၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်အဂီၢ်လၢအမ့ၢ်တ့ၢ်ဝဲ စ့ၣ်ယီၤ 350ဘး (အမဲရကၢစ့ 14 ဒီလၢ) လၢတန့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ် အါထီၣ်ဝဲတုၤလၢ စ့ၣ်ယီၤ 7,374 ဘး (အမဲရကၢစ့ 217 ဒီလၢ) လၢတန့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲဆၢကတီၢ်အံၤအပူၤ,တၢ်အိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်သၢမံၤလၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်ဒီးန့ၣ်တ့ၢ်ဝဲ လၢအမ့ၢ်ဝဲ (ဟ့ၣ်သး, ညၣ်အုၣ်ဒီး အံၤသ့ၣ်)တဖၣ်အမဲၣ်ညါ, တၢ်ဟ့ၣ်အါထီၣ်အဝဲသ့ၣ် ခဲလၢၣ်တုၤလၢယိးမံၤ ယုၣ်ဒီးတၢ်အဂၤလၢအတမ့ၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ် ဒ်တၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢကတုၤကဘျီထီၣ်အဟံၣ်အဂီၢ်တဖၣ်ဒီးသ့ၣ်လးလၢကဖိအိၣ်တၢ်အဂီၢ်လီၤ. ¹ တၢ်မၤအါထီၣ်တၢ်မၤစၢၤအံၤအါဒၣ်တၢ်ကတုၤမ့ၢ်လၢတၢ်မၤယံးထီၣ်ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ် အတၢ်ဟးထီၣ်ဆူဒဲကဝီအချၢလၢတၢ်ဖျဲအဝဲသ့ၣ်လၢအပူၤကွံၣ်ဒိးသိး ကလဲၤဆူပုၤဒီးယုၤမၤန့ၢ်တၢ်လၢအကဲဝံၣ်ကဲဘါလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် မ့ၢ်တမ့ၢ် ကလဲၤယုၤဖဲယုၤမၤလၢ ကီၢ်တဲၣ်ကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆါကမၤန့ၢ်ကျိၣ်စ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒဲကဝီပူၤတၢ်လီၤကတံၣ်ကတူးအယီၤ, ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျဲအိၣ်မ့ၢ်တမ့ၢ်ဘၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတသ့ဘၣ်. လၢတၢ်အံၤအယီၤ, လၢန့ၣ်တဖၣ်အပူၤ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဒီးသန့ၣ်ထီၣ်အသးလၢကရၢလၢအမၤစၢၤတၢ်တဖၣ်န့ၣ် ဒိၣ်ထီၣ်အါထီၣ်လီၤ.

ဖဲပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ် ယၢၤထီၣ်ဝဲတၢ်ကတီၢ် “ လၢညါ “ န့ၣ်, မ့ၢ်အကတီၢ်တၢ်ဘၣ်ယးဒီး တၢ်ဆၢကတီၢ် ဖဲကလုၣ်ဒုၣ်တဖၣ်ပၤယၢၣ်ဒိးအဟီၣ်ကဝီတဖၣ်ဖဲကီၢ်ဆါအံၤ ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒိးဘျီထံကီၢ်အတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်လၢတမ့ၢ်ပဒိၣ်အတၢ်ဘၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒိးဒၣ်တၢ်တဆံးတက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲဆၢကတီၢ်အံၤ, တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲလၢပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် အိၣ်ဒၣ်လၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲ တဖၣ်အစ့ပူၤ ဒီးအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ပၣ်လီၤဒၣ်ဝဲအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢ ကပၤဆၢသးကျဲၤတၢ်ဘၣ်ယးဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီ တၢ်မၤစၢၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကတီၢ် “ လၢခဲ “ မ့ၢ်တၢ်လၢအဘၣ်ယးဒီး ဆၢကတီၢ်ဖဲ 1955 ဒီးဆူညါဖဲတၢ်အိၣ်ဖျိဒိး ပယီၤသးမ့ၢ် ဒိၣ်မၤန့ၢ်တၢ်လီၤဟီၣ်ကဝီတဖၣ်ဖဲကီၢ်ဆါအံၤဒီး တၢ်ဟဲခိၣ်ကီၢ်ဆါဒီးန့ၣ်လီၤဒူးတၢ်တဖၣ်မၤအသးတလီၤလီၤအယီၤ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢကဲထီၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အလီၢ်ဖးဒိၣ်တမံၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်အံၤအယီၤကီၢ်တဲၣ်ပဒိၣ်ပၣ်ဖျိၣ်ယုၣ်က့ၤဒဲကဝီတဖၣ်လၢတၢ်လီၤတပူၤယီၤ ဒ်သိးကဖိၣ်ယံးထီၣ်ဒီး မၤယံးထီၣ် အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအယီၤ, အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်သန့ၣ်အသးလၢ တၢ်မၤစၢၤအဖိခိၣ်ဒိၣ်ထီၣ်အါထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအဟီၣ်ကဝီတဖၣ်လီၤမၤကွံၣ်န့ၣ်အမ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲၤကွံၣ်တၢ်သဘူလီၤမၤကွံၣ်စ့ၣ်ကီးအယီၤဘၣ်ကွၢ်ယီၤတၢ်ဆူကရၢလၢတဘၣ်ယးဒီးပဒိၣ်တဖၣ်အအိၣ်လၢတၢ်ကမၤစၢၤအါထီၣ်အဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲဆၢကတီၢ်အံၤ, တၢ်မၤစၢၤကရၢလၢတဘၣ်ယး ဒီးပဒိၣ်တဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤဆူဒဲကဝီတဖၣ်အပူၤအိၣ်ဒီးအတၢ်မၤစၢၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအကလုၣ်ကလုၣ် န့ၣ်လီၤ. လၢခဲကတၢ်, ဆၢကတီၢ်အါတက့ၢ်ဖဲ ပုၤလၢလၢဒဲကဝီပူၤတဖၣ် ယၢၤထီၣ်ဝဲတၢ်ကတီၢ် NGO န့ၣ်, မ့ၢ်ဒိးသိး ကပၣ်ဖျိထီၣ်ဝဲ ဟီၣ်ခိၣ်ဒိးဘျီထံကီၢ်တဖၣ်အတၢ်ကရၢကရိလၢတဘၣ်ယးဒီးပဒိၣ် international NGO (INGO) တဖၣ်အတၢ်ကျဲးစးမၤစၢၤတၢ် ဒီး တၢ်အံၤအကျါ အိၣ်ယုၣ်စ့ၣ်ကီးဒီး ကီၢ်တဲၣ်အတၢ်ကရၢကရိလၢအတဘၣ်ယးဒီးပဒိၣ်တဖၣ် Thai NGOs တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

¹ နီၣ်ဝံၣ်တဖၣ်အံၤတၢ်ဒူးန့ၢ်ကျဲၤအံၤလၢ နီၣ်ဝံၣ်တၢ်ပၣ်ဖျိဖဲ TTBC တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလံၣ်ပၣ်ဖျိ-- လိယန့ၢ်အါရဲၤ တုၤလၢ လိယုၤ 2007 အပူၤ.

ပျာတဲတၢ်မနုၤတဖၣ်လဲၣ်

1. တၢ်စံးဘျးစံးဖျိၣ်မ့ၢ်လၢ တၢ်မၤစၢၤဟဲလၢတၢ်ချၢတဖၣ်အယိ

ပျာဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲအါတက့ၢ်လၢ ပျာဒိကန့ၣ်တၢ်ကရူၢ်တဖၣ် ကတိၤသကိးတၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်န့ၣ် သ့ၣ်ညါဝဲလီၤတံၢ်လီၤဆဲးလၢ တၢ်အိၣ်မူဖဲဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤအံၤ ဂ့ၤဒိၣ်န့ၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်မူလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်စၢၢ်တလၢၢ်လီၤ. ကလၢၢ်ဘၣ်ဝဲသ့ၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တအိၣ်ဒီးတၢ်နီၣ်တမံၤဘၣ်, ပဒိၣ်တမၤပျဲၤအမူအဒါလၢ ကဘၣ်တီၢ်စၢၤမၤစၢၤ ဒီးကဟုကယၢ် အဝဲ သ့ၣ်တဖၣ်ကးဒီးဘၣ် မ့ၢ်စ့ၢ်ကီးပျာတဖၣ်လၢအမၤအမၤသီအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.အဝဲသ့ၣ်အာၣ်လီၤပၣ်ဖျါဝဲပျဲၤဒီး တၢ်စံးဘျးစံးဖျိၣ်လၢ , မ့ၢ်တဒီးန့ၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ထံကီၢ်တဖၣ်အအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်တမ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ကအိၣ်နီၣ်တမံၤဘၣ်. ကညီ ခိၣ်န့ၣ်တဂၤစံးဝဲဒၣ် “ ကရၢလၢတဘၣ်ယးဒီးပဒိၣ်တဖၣ်အံၤ ဟဲမၤစၢၤပျာလီၤ. ပကြးပၣ်ဖျါထီၣ်ပတၢ်သးအိၣ်တၢ်စံးဘျးစံးဖျိၣ်ဘၣ်အဝဲသ့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ထီၣ်သကြီၤကွၢ်ဒီးလၢန့ၣ်တကပၤ(ကီၢ်ပယီၤ) န့ၣ်, ဖဲအံၤပအိၣ်ဒီးတၢ်တနီၤ, လၢန့ၣ်ပတအိၣ်ဒီးတၢ်နီၣ်တမံၤဘၣ်. ”

ပိၣ်မုၢ်လၢအသးတပျၢ-တစၢ် တဂၤလၢအလဲထီၣ် မၤလိတၢ်လၢ တၢ်မၤလိတီၤလၢ တမ့ၢ်တီၤကွီၤတဂၤစံးဝဲဒၣ်,“ ပသးခုလၢဒုၣ်ဖိထၢဖိတဖၣ် ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤအယိအိၣ်မူဝဲသ့ၣ် ဒီးဖိလဲၤတဖၣ်လဲၤထီၣ်မၤလိဘၣ်တၢ် ဒီးဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချွတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲ လၢတဟ့ၣ်ဘၣ်ဝဲအလုၢ်အပူၤဘၣ်. လၢကီၢ်ပယီၤန့ၣ် ပဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်အပူၤလၢတၢ်ခဲလၢၢ်အဂီၢ်လီၤ. ”

ဒဲကဝီၤခိၣ်န့ၣ်ခဲပၣ်သ့ၣ်ပၣ်သးဝဲဘၣ်ယး တၢ်လဲလိၣ်လၢအအိၣ်ထီၣ်တဖၣ်ဘၣ်ယးဒီး တၢ်မၤစၢၤစးထီၣ်လၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အိၣ်ထီၣ် ဖဲ 1984 နံၣ်န့ၣ် ဒီးစံးဝဲ, “ဖဲအခိၣ်ထံးန့ၣ်ပထံၣ်ဘၣ်တၢ်ဘျၣ်တၢ်ဘျၣ်အတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်, မ့ၢ်မ့ၢ်ခဲအံၤ ပထံၣ်ဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ထံကီၢ်တဖၣ်အတၢ်ကရၢကရိဖးဒိၣ်တဖၣ်လီၤ. ခဲအံၤတၢ်အိၣ်မူအတီၤပတီၢ်န့ၣ် ဂ့ၤဒိၣ်ထီၣ်လီၤ. ဖဲအခိၣ်ထံးန့ၣ်ပအိၣ်ထဲဒၣ်ဒီး [ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ထံကီၢ်တဖၣ်အတၢ်ကရၢကရိခဲခါ လၢအကွၢ်ထွဲထဲဒၣ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချွလီၤ.] ခဲအံၤပအိၣ်ဒီး တၢ်ကရၢကရိတဖၣ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ ယုၣ်ဒီးကရၢအဂၤတဖၣ်လၢအကွၢ်ထွဲတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချွ ဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တၢ်မၤလိတဖၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

2. တၢ်ကူၣ်လိၣ်သကိးဒီးတၢ်မၤသကိးတၢ်ဒီး တၢ်ကရၢကရိတဖၣ်လၢ ပျာဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ် ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၤဝဲန့ၣ်တအိၣ်ဘၣ်.

ကညီပျာဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲကမ်းတံၢ် (KRC) ဒီး ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢ (KWO) မ့ၢ်တၢ်ကရၢကရိတဖၣ်လၢတၢ်တိၣ်ပၣ်လၢကမ့ၢ်ဝဲလီၢ်ခၢၣ်သးဘၣ်ယးဒီးဒဲကဝီၤအပူၤဒၣ်ဝဲတၢ်အံးကွၢ်ပၤဆုၤအဂီၢ်ဒီး လၢတၢ်ကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်လၢ ဒဲကဝီၤအပူၤ, ဒီး ဒဲကဝီၤကရၢကရိအခိၣ်ကျဲၤတဖၣ်လၢ ကသုးကျဲၤရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ဘၣ်ယးဒီးတၢ်မၤ စၢၤဟဲလၢတၢ်ချၢတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပျာလၢပထံၣ်လိၣ်ကတိၤသကိးဘၣ်တဖၣ်အသးပူၤန့ၣ်မၤအသးဒိ တၢ်ကရၢကရိတဖၣ်အံၤ ယုၣ်ဒီး တၢ်ကရၢကရိအဂၤလၢအဘၣ်ယးဒီး လီၢ်ကဝီၤပူၤပျာတဂၤတဖၣ် (CBOs) န့ၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်လဲၤဒီဖျါအါမး ဒီး တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢၢ်ဘၣ်ယးဒီးဒဲကဝီၤပူၤပျာကမ့ၢ်တဖၣ်အလုၢ်လၢထူသန့, အတၢ်ရုလိၣ်တၢ်ဘၣ်ထွဲလိၣ်သး ဒီး အထံၣ်ကီၢ်သးတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အတၢ်ထံၣ်မ့ၢ်န့ၣ်သက့တၢ်ဒိအံၤဘၣ်ဆၣ်, ပျာဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲအါဂၤပၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဆိကမိၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ထံကီၢ်တဖၣ်အတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤဆူဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤဝဲၤ မၤဒၣ်အတၢ်ဒိအသးတၢ်အံးဒိဒဲကဝီၤအသး တအိၣ်ဒီးတၢ်ဆဲးကျိးလိၣ်သး, တအိၣ်ဒီးတၢ်ကူၣ်လိၣ်သကိးမၤသကိးတၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ် အယိ, မၤဘၣ်ဒိဝဲ ပျာဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ် အတၢ်တီၢ်ခိၣ်ရိၣ်မဲန့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်သုးကျဲၤတၢ်ဘၣ်ယးတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတခါမ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ကွၢ်ဆိကမိၣ်သကိးဘၣ်ယးဒီးတၢ်လိၣ်တဖၣ်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်စံးကတိၤကူၣ်လိၣ်သကိးတၢ်လၢ ခၢၣ်စးတဖၣ်လၢ NGO ဒီး UN ဒီးဒဲကဝီၤ CBO တဖၣ်ဒီး ပျာဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်အဘၣ်စၢၤလၢအခိၣ်ညီ အိၣ်လၢလၢပျဲၤန့ၣ် တအိၣ်ဝဲဘၣ်အယိ ကဲထီၣ်တၢ်သးဘၣ်တံၢ်တံၢ်လၢ ပျာအါဂၤအဂီၢ်လီၤ. တၢ်မၤဘၣ်အသးလၢ ပျာဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်အသးပူၤလၢ တၢ်မၤစၢၤကရၢအခၢၣ်စးတဖၣ် တဲတဲဖျါထီၣ်အတၢ်တိၣ်အတၢ်ပညိၣ်တဖၣ်ဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်ဘၣ်ဘၣ်, တဟ့ၣ်ဝဲတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢလၢပျဲၤန့ၣ် ပျာအိၣ်လၢဒဲကဝီၤပူၤတဖၣ် ကကလၢၢ်ဘၣ်ဝဲလၢအသးပူၤဒိအဝဲသ့ၣ်ပၤဘၣ်ဝဲ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတခါအံၤဘၣ်, ဒီးတမ့ၢ်စ့ၢ်ကီးတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတခါလၢ ပျာတဂၤဒိတခါညါ ကဘၣ်မၤယုၣ်သကိး တၢ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ယိၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်လၢ NGO အပျာဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် တအိၣ်ဒီး တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢၢ်ဘၣ်

ယး ကညီအလုလင်ထူသန့ တူလကနပ်ပက်တံးကတိသကိးတံးအကျဲအလုအလင်လု ပုဘက်ကီဘက်ခဲတဖန်သုဝဲလု ကပပ်ဖျါထီၣ်အတံးဘက်သုၣ်ဘက်သး ဒီး အတံးဘက်သုၣ်ဘက်သးတဖန်န့ၣ်ဘက်. တံးမၤသကိးတံးယူယူလု တံးနပ်ပက် လိၣ်သးအပူဒီး ဒဲကဝီအတံးမၤတံးရဲၣ်ကျဲတဖန်မ့ၣ်ဝဲ ဒီးလု NGO တဖန်ကဒဲကဒဲ အဘၣ်စၤ တအိၣ်ဘက်အယိ တံး အစၤလုအအိၣ်ထီၣ်မ့ၣ်ဝဲ တံးမၤတံးရဲၣ်ကျဲတနီၤ တံးမၤလီၤကထာအီၤဒီး ဒုးအိၣ်ထီၣ်တံးသဘိၣ်ဘုၣ် လု ပုဘက်ကီ ဘက် ခဲကဒဲကဒဲအဘၣ်စၤမ့ၣ်လု တသုၣ်ညါဝဲသုၣ်လု တံးကရၢကရိဖဲလဲၣ်တခါ အိၣ်ဒီးမူဒါလု တံးဂ့ၢ်ဒဲလဲၣ်အဂီၢ်လဲၣ်, (တံးက ဟုကယၢ်ဖိသုၣ်ဆံး, တံးတြီဒိတဒၢတံးစုဆူၣ်ခိၣ်တကးထီၣ်ပိၣ်မုၣ်တဖန်, တံးရဲၣ်ကျဲလု စုဟဲန့ၣ်ကအိၣ်အဂီၢ်, တံးသုၣ်တံး ဖျး ဒီးတံးအဂၤဒဲန့ၣ်သိးတဖန်) ဒီးဘက်ယိၣ်စ့ၢ်ကိးတံးလု စုပပ်ကီလုဒိၣ်ပုဒိၣ်တဖန်န့ၣ် တံးကမၤလၢဝဲဂီၤကလီၤအီၤလီၤ.

က. တံးကတိကူၣ်လိၣ်သကိးတံးဒီး CBO တဖန်ဒီး ဒဲကဝီအပုဘက်မူဘက်ဒါတဖန် လုအဒုးအိၣ်ထီၣ် တံးအခီ ပညီလီၤတံးလီၤဆဲး တအိၣ်

“ တံးထံၣ်လိၣ်ကတိသကိးတံးရဲၣ်ဖျါဖျါဒီး ပုတဝါခိၣ်န့ၣ်တဖန်တအိၣ်ဘက်. ဖဲတံးထံၣ်လိၣ်ကတိသကိးတံးဒီး NGO တဖန် အခါန့ၣ်, ကိးယုၣ်ဒီး ပုတဝါခိၣ်န့ၣ်တဖန် တက့ၢ်. . ပျဲပုတဝါ ပပ်ဖျိၣ်မၤယုၣ်သကိးတံးလုလုပုၤတုၤ တဆူးဒီးလု တံးမၤတံး ရဲၣ်ကျဲဘက်တံးစးထီၣ်အီၤန့ၣ်တက့ၢ် --- ဖဲတံးမၤတံးရဲၣ်ကျဲကိးအပတီၢ်ဒီးန့ၣ် စံးကတိသကိးတံးရဲၣ်ဖျါဖျါတက့ၢ်. ”

ကညီမုၣ်လုအမ့ၢ် CBO ခိၣ်န့ၣ်တက့ၢ်

“ တံးကတိကူၣ်လိၣ်သကိးတံးဒီး ပုတဝါ ဒီး CBO န့ၣ်မ့ၢ်တံးလု အကါဒိၣ်နီၣ်မးလီၤ. . . CBO မ့ၢ်ဝဲပုတဝါ ခါးစး ဒီး ပုတဝါတဖန်ယုးယိၣ်ပပ်ကဲဝဲ CBO တဖန်လီၤ. . . ဖဲ NGO တဖန်ကတိကူၣ်လိၣ်သကိးတံးဒီး ပုထဲစ့ၤကန့ၣ်, ပုဆိကမိၣ် ဒုၣ်လုအဝဲသုၣ်ဟဲတးအိၣ်သကိးလီၤ -- တမၤဘၣ်အသးဒီးအီၤဒဲအမ့ၢ် တံးကတိကူၣ်လိၣ်သကိးဘၣ်. အါစု အါဘျီ NGO တဖန် တဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်အသးနီၣ်နီၣ်ဒဲ အဝဲသုၣ်လဲၤဖဲန့ၣ်လုကတိကူၣ်လိၣ်သကိးတံးအဂီၢ်ဘၣ် . . . ဘၣ်ဆၣ်ဒီးတံးအစၤတခီ အဝဲသုၣ်ပပ်လီၤဝဲအတံးမၤတံးရဲၣ်ကျဲတဖန်လုပုတဝါအပူ . . . တံးကတိကူၣ်လိၣ်သကိးတံး နီၣ်နီၣ်တအိၣ်အယိ, တံးမၤ တံးရဲၣ်ကျဲတဖန် ကမ့ၢ်တံးလု အဒိကထာလိၣ်အသးဒီး CBO လီၤ. တံးဒိကထာလိၣ်သး မ့ၢ်အိၣ်န့ၣ်, တံးလု အလီၢ်အိၣ်ဝဲ တဖန် တမ့ၢ်လုကအိၣ်လုလုလီၢ်လီၢ်လုစ့ၢ်ကိးဘၣ်. အလီၢ်အိၣ်လုပကဘၣ်ထံၣ်လိၣ်သး ဒီးကတိသကိးတံး ဒီးရဲၣ်ကျဲ သ ကိးတံးလုတံးမၤအံၤအဂီၢ်လု တံးစးထီၣ်သီအီၤလဲၤလဲၤလီၤ. လုကျဲဒဲအံၤန့ၣ်, ပကအိၣ်ဒီး ကျိၣ်စုလုလုလီၢ်လီၢ်လု တံးလု ပလိၣ်ဘၣ်အီၤ တဖန်အဂီၢ်လီၤ. ’

ကညီပိၣ်မုၣ်ကရၢ (KWO) ခိၣ်န့ၣ်တက့ၢ်

“ လုညါန့ၣ်, NGO တဖန်အဲၣ်ဒီးမၤတံးလီၤလီၤ ဒီဖျါ ဒဲကဝီကမံးတံးတဖန်လီၤ. အဝဲသုၣ်တဲအီၤလုကဘၣ်လဲၤဆူ KRC (တံးဆဲးကျိးမၤသကိးတံးအဂီၢ်ကရၢခိၣ်သ့ၣ်) . . . တမ့ၢ်တံးဘၣ်ထွဲလိၣ်သး ဒီး NGO တဖန် လုအဂၤန့ၣ်ဘၣ်. ပကဘၣ်မၤ သကိးတံးဒီး NGO တဖန် ဒဲလဲၣ်န့ၣ် ပတသုၣ်ညါဘၣ် . . . အဝဲသုၣ်တဖန်ဟဲဝဲ ဆီလီၤဝဲအတံးမၤတံးရဲၣ်ကျဲတဖန်လီၤ. CBO တနီၤ အိၣ်တုၢ်လဲၣ်ဒီးအတံးမၤတံးရဲၣ်ကျဲတဖန် ဒီး NGO တဖန်ဟဲဝဲ မၤတံးတမံၤယီၤအံၤလီၤ. . . လုပကတးဆုး တံးဒဲအံၤအဂီၢ်န့ၣ်, NGO တဖန်ကြးလဲၤဒီဖျါဝဲကျဲစၤလုအဘၣ်တဖန် (KRC / ဒဲကဝီကမံးတံးတဖန်) ဒဲအဝဲသုၣ်မၤတုၢ် ဝဲလုညါတဆူး 2000 အခါ ဖဲ NGO အါဖုဟဲန့ၣ်လီၤဝဲန့ၣ်လီၤ. ဖဲအခိၣ်ထံးန့ၣ်အဝဲသုၣ်ကြးဟဲန့ၣ်ဒုၣ်ဒီဖျါကျဲစၤထဲတခါဇီၤ . . . အခီ , [NGO တဖန်] အိၣ်ဒီးတံးမၤတံးရဲၣ်ကျဲလုတံးကဟုကယၢ် ဖိသုၣ်ဆံးဖိတဖန်အဂီၢ် ဒီး [NGO အဂၤတဖန်] မၤဝဲတံးဒုးအိၣ်ထီၣ် တံးသုၣ်ညါပပ်သးဘၣ်ယး ဖိသုၣ်ဆံးတဖန်အတံးဒွဲးတံးယၢ်တဖန် အဂ့ၢ်လီၤ. အဝဲသုၣ် ကြးပပ်ဖျိၣ်သး မၤသကိးတံးပုယီၤလီၤ. ဝဲဒိၣ်တက့ၢ်လု ပက ကရၢကရိထီၣ်တံးအံၤလုဒဲကဝီတဖန်အပူလီၤ. တံးဟူးတံးဝဲလဲၣ်လု အဘၣ်ထွဲဒီး ဖိသုၣ်တဖန်န့ၣ်ကြးလဲၤဒီဖျါ NGO တခါ ဒီးတံးမၤကလဲၤအသးဝဲဒိၣ်တက့ၢ်လီၤ. . . NGO တခါမၤအသး ဒဲ ‘ တံးအံၤမ့ၢ်ယတံးမၤတံးရဲၣ်ကျဲ ’ ဒီး တံးဂ့ၢ်ကီတဖန်အိၣ်ထီၣ်ဝဲဒီး NGO အဂၤတဖန် လီၤ. . . ပကဘၣ်ဟ့ၣ် တံး ဆာက တီၢ်လု တံးမၤတံးရဲၣ်ကျဲတခါစုၣ်စုၣ်အဂီၢ် အဂ့ၢ်ဒဲလဲၣ်, မ့ၢ်တံးလုတံးအါမံၤ ပပ်ဖျိၣ်ဘဲဘူလိၣ်အသးန့ၣ်လီၤ . . . NGO တဖန်မၤန့ၣ်စုလုပုမၤဘူၣ်လီၤတံးတဖန်အအိၣ်လုကမၤဝဲတံးမၤတံးရဲၣ်ကျဲတမံၤယီၤတဖန်အံၤ . . . တံးအံၤမ့ၢ်တံးမၤလၢဝဲ ဝီပုမၤဘူၣ်လီၤတံးတဖန်အကျိၣ်အစုန့ၣ်လီၤ. . . ဟ့ၣ်ဝဲသုၣ်တံးသိၣ်လီၤလု အဒဲသိးလိၣ်သးတဖန်. တံးဂ့ၢ်ကီအံၤမ့ၢ်ဝဲတီဝဲ အဘၣ်ယးဒီး SGBV (တံးစုဆူၣ်ခိၣ်တကးလုအအိၣ်ထီၣ်တဖန်ဒီဖျါသးမိၣ်ဖါဒီးမုၣ်ခွါဝဲကျဲတဖန်အယိ) တံးမၤတံးရဲၣ်တံး ကျဲတဖန်န့ၣ်လီၤ. SGBV တံးရဲၣ်တံးကျဲဒီး [NGO တခါ] အ GBV တံးရဲၣ် တံးကျဲတဖန် တမၤယုၣ်သကိးတံး ဘၣ်. ”

ကညီခွါ ဒီး ကညီမုာ် ဒဲကဝီဒိတ်တဖၣ်

“ ကညီပုၤဘၣ်ကိတ်ဘၣ်ခဲကမ်းတံၤ (KRC) ထီဘိ ယုဝဲလၢ (NGO) တဖၣ်ကဒုးသ့ၣ်ညါ KRC န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်လၢ တၢ်အံၤအလီၢ်န့ၣ် လဲၤတရံးဝဲသ့ၣ်လီၤ . . . တၢ်မၤဘၣ်ပုၤလၢ ဒဲကဝီပုၤတဖၣ်အသးဒ် NGO မၤအဝဲသ့ၣ်မၤတၢ် ဘၣ်ဆၣ်ဒီး တမၤသကိးတၢ်တုၤလီၤတီၤလီၤဒီးအဝဲသ့ၣ်ဘၣ် ... NGO တနီၤ ထံၣ်လိာ်သးဒီးပုၤဒဲကဝီဖိတဖၣ်ထဲဒၣ်တသီခံသီဝံၤဆၢတဲာ်ဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ ဒီး တနၢ်ပၢ်ဝဲ တၢ်အိၣ်အသးနီၢ်နီၢ်မ့ၢ်တၢ်ဒ်လဲၣ် ဒီးကမျၢၢ် အတၢ်လိာ်ဘၣ် မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်န့ၣ်ဘၣ်. ”

ကညီပုၤဘူးဒး ဖိ ကိုသရၣ်ပိာ်ခွါ ဒီး ဒဲကဝီကမ်းတံၤ

“ ပကဘၣ်အိၣ်ဒီးပကလုာ်လၢအသိၣ်ဒိၣ်န့ၣ်တၢ်အံၤ ဒီးတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်တဖၣ်လၢ အဟဲလၢ ပုၤတဝါအအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပအဲၣ်ဒီးတၢ်မၤယုာ်သကိး လၢအမ့ၢ်တၢ်နီၢ်နီၢ်, ဒီးလၢတၢ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ် ထီဘိပကဘၣ်တဲာ်သကိးတၢ် ရဲၣ်ပျီပျီ ဒီးအိၣ်ဒီး တၢ်ပာ်ကဲလိာ်သးကဒဲကဒဲန့ၣ်လီၤ. . . CBO တဖၣ်တကြးအိၣ်ဖျါလိာ်ဂၢ်ဒ် ပုၤတဖၣ်လၢအမၤန့ၢ် NGO အတၢ် မ့တမ့ၢ် NGO အပုၤဘၣ်မ့တၢ်ဒါတဖၣ်ဘၣ်. CBO တဖၣ်တကြးအိၣ်ဒီးမူဒါအါထီၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်အါထီၣ်လၢကစံးကတိၤတၢ်လၢ ပုၤဂ့ၢ်ပီတၢ်လဲလိာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ”

ကညီမုာ် CBO ဒိတ်န့ၢ်

“ တၢ်မၤစၢၤမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ် ပအိၣ်မူတသ့ဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်ဒီး NGO တဖၣ်ကဘၣ်သုးဘူးယီၤအသးဆူပုၤတဝါတဖၣ်အ အိၣ်လၢတၢ်ပလီၢ်သ့ၣ်ပလီၢ်သးအပူၤလီၤ. NGO တဖၣ်ဟံးဒီးသံကွၢ်ဝဲ, “ သုလိာ်ဘၣ်တၢ်မနုၤလဲၣ်? ဘၣ်ဆၣ်ဒီးတဆိကမိၣ် ဝဲလၢကမၤတၢ်လၢကျဲအဘၣ်ဘၣ်. တုၤန့ၣ်တစု ပုၤစ့ၤဂၤစးထီၣ်ယုဝဲ တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢ အတမ့ၢ်တၢ်လၢ အထီၣ်ဟူးထီၣ်ဝဲၤ ပုၤတဝါဒီတခါညါအသးဘၣ်. . . တၢ်စံးကတိၤ ကူၣ်လိာ်သကိးတၢ်မ့ၢ်ထဲဒၣ်ဒီးပုၤစ့ၤဂၤလီၤ. ”

ကညီကိုသရၣ်မုာ်တဂၤ

ခ. တၢ်စံးကတိၤကူၣ်လိာ်သကိးတၢ် ဒီးတၢ်မၤသကိးတၢ်လၢတၢ်ကရၢကရိလၢ တၢ်ချၢတဖၣ်အဘၣ်စၢၤန့ၣ်တအိၣ်ဘၣ်

“ NGO တဖၣ်ပာ်လီၤ အတၢ်ပညိာ်လၢ ကမၤတၢ်ဘၣ်သးဒီးဖိသ့ၣ်တဖၣ် အတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ် ဝံၤအလီၢ်ခံ NGO အဂၤတဖုမၤတၢ်တမံၤယီၤအံၤလၢ ဒဲကဝီတဖျါဃီအပူၤလီၤ. တၢ်အံၤကဲထီၣ်တၢ်ကိတ်ခဲလၢ ဒဲကဝီကမ်းတံၤအဂီၢ်လီၤ. တခါအိၣ်ပာ်လဲၣ်န့ၣ် ဒီးမၤသကိးတၢ်ဒီးပုၤကမျၢၢ်တဖၣ်ဒီး ဒီးလဲဝဲပုၤဖဲန့ၣ်တဖၣ်လီၤ. တၢ်အံၤဝံၤအလီၢ်ခံ အဂၤတဖုဟဲန့ၣ်လီၤဒီးဒီးမဲးဒီးမဲးဒီးဝဲပုၤဖဲန့ၣ်လီၤ. NGO တဖၣ် မ့ၢ်မၤသကိးတၢ် မ့တမ့ၢ်, ဟ့ၣ်လီၤအးလီၤတၢ်မၤဆူ NGO အိၣ်သ့ၣ်တခါအစူပူၤန့ၣ်, ကဂ့ၢ်ဒိတ်တက့ၢ် ဒီးတၢ်လၢာ်ဘူၣ်လၢာ်စ့ၤ ကစ့ၤလီၤဝဲလီၤ. ”

ကညီဒဲကဝီကမ်းတံၤဖိတဖၣ်

“ ပအိၣ်တ့ၢ်လံးဒီး တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲလၢကျိာ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်လၢ ဒဲကဝီတဖၣ်အပူၤအဂီၢ် ဒီးပယုထံၣ်န့ၢ် ကျးတဖၣ် လၢပကဆါဘၣ်ပတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်အခါ , NGO တဖုမၤဝဲတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲအဆံးဖိတခါ လၢကဒုးလိာ်စ့တဆံးတက့ၢ် ဒ်သိးကဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်လၢပုၤဟံးလိာ်စ့အဂီၢ် ဒီးတၢ် ကဘၣ်ဟ့ၣ်ကဒါက့ၤစ့အံၤယုာ်ဒီးစ့အအ့ၣ်လီၤ. ပိာ်မုာ်တဖၣ်တအဲၣ်ဒီး ထါထၣ်သနၢ်က့ ဟံးန့ၢ်စ့ဒီးသ့ဝဲလၢဟံၣ်ဃီအဂီၢ်လီၤ. ဖဲအဟ့ၣ်ကဒါက့ၤစ့တန့ၢ်လၢဘၣ်န့ၣ် ကဲထီၣ်တၢ်ကိတ်ခဲလၢပုၤကိးဂၤဒဲး အဂီၢ်လီၤ. . . [NGO တခါ] ဟ့ၣ်လိာ်အဝဲသ့ၣ်လၢစ့ လၢကထါထၣ်အဂီၢ်ဘၣ်ဆၣ်တမၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်လၢ ကယုန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်လၢ ကျးတဖၣ်လၢ ကဆါဘၣ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်ဝံၤ ကလိးက့ၤစ့အံၤအဂီၢ်ဘၣ်. ပဘၣ်ယိာ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကအးလီၤတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲအံၤဆူပစူပုၤ ဒီးပတသ့ၣ်ညါလၢ ပကဘၣ်ယုထံၣ်န့ၢ်တၢ်လီၤလၢပကဆါဘၣ်ပတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်အံၤဖဲလဲၣ်န့ၣ်ဘၣ် --- အဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဒီးမၤတၢ်ဖဲန့ၣ်ဒီး ဟဲဝဲဒီး မၤတံာ်တၢ်ပုၤလီၤ. ပအဲၣ်ဒီးလၢအဝဲသ့ၣ် ကမၤသကိးတၢ်ဒီးပုၤ မ့ၢ်လၢ ပမၤတ့ၢ်လံ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲတဖၣ် (IGP) လၢကဟဲစိာ်န့ၢ်ပုၤစ့တၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်တိာ်မ့မ့ၢ်ဒ်သိး ကမၤစၢၤပုၤကမျၢၢ်တဖၣ်ဒီးမၤသကိးတၢ်ဒီးပုၤဘၣ်ဆၣ်, အဝဲသ့ၣ်တဟံးလိာ်စ့ဒီးမၤသကိးတၢ်ဒီးပုၤဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်လဲၤဒီးဟ့ၣ် အတၢ်မၤလိာ်ဒဲၣ်တဖၣ်ဒီး ပဘၣ်ယိာ်လၢပပုၤလၢဒဲကဝီပုၤလၢ အဆးတၢ်ဒီးထါတၢ်တဖၣ် ကပာ်တ့ၢ်ပုၤဒီး ပာ်ဖျိာ်ကျဲအသးဒီးအဝဲသ့ၣ် မ့ၢ်လၢ မၤန့ၢ်ဝဲစ့ဟ့ၣ်လိာ် အယိန့ၣ်လီၤ.အဂၤတမံၤ, အဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်ပုၤတဖၣ်အံၤလၢစ့လၢတၢ်မၤလိာ်အဂီၢ် မ့မ့ၢ်ပဝဲတခီ ပဟ့ၣ် တန့ၢ်ဘၣ်. ”

ကညီပိာ်မုာ်ကရၢအိၣ်တဂၤ

“ NGO ခံခါမာဝဲ တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးတၢ်သိၣ်လိလီၤ . . . ပမ့ၢ်မၤတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤခံခါန့ၣ် တၢ်လၢၣ်ဘျီၣ်လၢၣ်စ့ၤကမ့ၢ်ဝဲ တၢ်သိၣ်လိတခါအဂီၢ်န့ၣ် ခံစးလီၤ. ပသုစ့အံၤလၢကျဲၤအဂၤတဖၣ်န့ၣ်သ့ဝဲလီၤ. ”

ကညီၣ်ခါ ဒဲကတီၤကမ်းတံၤတဂၤ

ဂ. အိၣ်လၢတၢ်ဖိခိၣ် ဒီး ဟ့ၣ်လီၤတၢ်ကလုာ်ဆူတၢ်ဖိလၢ

တၢ်မၤဘၣ်အသးလၢ CBO တနီၤအသးပူၤဒ် NGO ပုၤဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်တဖၣ်အတၢ်ယု န့ၣ် အါန့ၢ်တၢ်လၢအလီၢ်အိၣ်ဝဲ ဒီးဒူးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကတီၢ်ခဲလၢ CBO တဖၣ်အဂီၢ် မ့ၢ်လၢ ကဟ့ၣ်လီၤအသးဒီး အတၢ်ဆၢကတီၢ်ဒ်အကြးမၤဝဲအသး လၢ ကမၤစၢၤအပူၤတၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် မၤဝဲတသ့လၢဘၣ်အယိ, မ့ၢ်တၢ်လၢ အဒူးန့ၣ်ဖျဲၣ်ထီၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်တအိၣ်ဒီး တၢ်ကတီၢ်ကူၣ်လိၣ်သကိးတၢ်လၢ တၢ်သးအိၣ်နီၣ်နီၣ်အပူၤဒ် ပုၤမၤယုၣ်သကိးတၢ်လၢ တၢ်မၤအပူၤတဖၣ် အသးန့ၣ်ဘၣ်. လၢကကဲထီၣ်တၢ်မၤစၢၤအလီၢ်န့ၣ်, NGO ပုၤဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်တနီၤအတၢ်ယုတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ထံၣ်ဘၣ်အိၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်လၢ အထီၣ်လိၣ်သးဒီးတၢ် ဂုၣ်ကျဲးစးလၢ ကဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မၤစၢၤ ဒိၣ်ထီၣ်အါထီၣ်လၢ ပုၤကမ့ၢ်တဖၣ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤဘၣ်အသးဒ် တၢ်လၢ NGO တဖၣ်ယုဝဲန့ၣ်မ့ၢ် “တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ကလုာ်” လၢ တၢ်ဖိခိၣ် ဆူတၢ်ဖိလၢ ဒီးတၢ်ဘၣ်ထွဲလိၣ်သးဘၣ်ယးဒီး တၢ်စိကမီၤလၢပုၤဟ့ၣ်တၢ်ဒီးပုၤဒီးန့ၢ်တၢ်တဖၣ်အဘၣ်စၢၤန့ၣ် ဘၣ်တၢ်သ့ကမၣ်အီၤလၢ ပုၤဟ့ၣ်တၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

“ NGO တဖၣ်အိၣ်ဒီး တၢ်ပၣ်သးလၢ နကဘၣ်မၤတၢ်လၢပတဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မၤအသးဒ် တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်မၤဘျီၣ်လၢ ပကြးအိၣ်ဒီး တၢ်စံးဘျးစံးဖျိၣ်လၢအယိန့ၣ်လီၤ. မၤအသးဒ်တၢ်ဘၣ်ထွဲလိၣ်သးတခါဖဲ အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်စိကမီၤ မ့မ့ၢ်ပဝဲ တဒိပစိကမီၤတအိၣ်ဘၣ်. . . . အဝဲသ့ၣ်တဲပုၤတၢ်လၢ ပကဘၣ်မၤအီၤ, ပကဘၣ်မၤအီၤဒ်လဲၣ် ဒီး ပမ့ၢ်တမၤဒ်န့ၣ်ဘၣ်တခီ, ကဒိၣ်တဲၣ်ကွဲၣ်ဝဲတၢ်မၤစၢၤန့ၣ်လီၤ. . . ပတမ့ၢ်ပုၤလၢအိၣ်န့ၣ်, အသးတၢ်သ့ၣ်ညါတအိၣ်တဖၣ်ဘၣ်, ပသ့ၣ်ညါလၢ အဝဲသ့ၣ်လိၣ်ဘၣ်ပုၤ လၢကမၤန့ၢ်ကျိၣ်စ့အဂီၢ်လီၤ. . . လၢတၢ်န့ၣ်အယိ ပတဲဆၢအဝဲသ့ၣ်လၢ ပတၢ်ဘၣ်ထွဲလိၣ်သးအံၤ ကဲ ထီၣ်လံၣ်တၢ်တမံၤလၢပတဲးဂၢ်ယၢ်အီၤတီၢ်ခဲဝဲလံ. အဝဲသ့ၣ်တဒိကန့ၣ်တၢ်လၢပတဲအီၤတဖၣ်ဒ်အကြးမၤဝဲအသး ဒီးတနၢ်ပၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ယးဒီး လီၢ်ကတီၢ်ပုၤခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ် ဒီးပုၤလီၢ်ကတီၢ်ပုၤတဖၣ် အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ် လၢကမၤတၢ်အဂီၢ် တဖၣ်န့ၣ်လၢလၢပုၤပုၤဘၣ်. တၢ်မၤဘၣ်အသးဒီးပုၤဒ် တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်န့ၣ် ကဲထီၣ်လံၣ်တၢ်လၢ ပုၤလၢအဟ့ၣ်လီၤကျိၣ်စ့ တၢ်ဆီၣ်ထွဲတဖၣ် အနီၣ်ကစၢ်ဒ်ဝဲပၢ်ဆ့ၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဝဲန့ၣ်လီၤ. ”

ထံၣ်ကတီၢ်ကတီၢ်မၤစၢၤပုၤမၤတၢ်ဖိတဂၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်လဲၤဒီဖျိၣ်လၢအယိအထၢလံၣ်ဘၣ်ယးတၢ်မၤသကိးတၢ်ဒီး CBO တဖၣ်.

“ ဖဲစ့ဖဲတုၤလၢ NGO တဖၣ်အစုပူၤလံန့ၣ် . . . အဝဲသ့ၣ်ဟဲဒီး ဟ့ၣ်တၢ်ကလုာ် လၢ ပကဘၣ်မၤတၢ်မၤတဖၣ် ဒ်လဲၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ”

ကညီၣ်ခါ ဒဲကတီၤကမ်းတံၤတဂၤ

“ တၢ်မၤအသးဒီးပုၤဒ် NGO တဖၣ်ဟဲဒီးဟ့ၣ်ပုၤတၢ်ကလုာ်လၢပကဘၣ်မၤတၢ်ဒ်အံၤ မ့တမ့ၢ် ဒ်န့ၣ် ---မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်စိကမီၤဒိၣ်ဒိၣ်အါအါအယိလီၤ. . ပတထံၣ်တၢ်မၤသကိးတၢ်ဒီး CBO တဖၣ် လၢအခီပညီအိၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲး အါလၢကဲၣ်ဆိးဘၣ် . . ပအဲၣ်ဒီးစံးကတီၢ်ကူၣ်လိၣ်သကိးတၢ်, စံၣ်ညီၣ်တဲၣ်တၢ်ဒ်သိးသိး န့ၣ်လီၤ. ”

ကညီၣ်မ့ၢ် ဒဲကတီၤခိၣ်န့ၣ်တဂၤ

“ ပကဒီးန့ၢ်ဘၣ်စ့အဂီၢ်, တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အိၣ်ဝဲတဘျးဘျီ , ပဘၣ်ဆဲးလီၤပမံၤ, ဝံၤဒီး ဆၢကတီၢ်ဘၣ်လံၣ်ဘၣ်ဆၣ် ပဘၣ်ဒီးဒီး တၢ်လီၤ. ယတအဲၣ်ဒီးမၤတၢ်ဒ်သိးအံၤဘၣ်. . တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အိၣ်အဘျီအါ တုၤဒ်လဲၣ် ပမၤက့ၤ ပတၢ်မၤဒ်ပဝဲတသ့တချး လၢဘၣ်. လၢပတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒ်ပဝဲအပူၤန့ၣ် ပစံၣ်ညီၣ်တဲၣ်တၢ်သ့ဝဲလၢ တၢ်မနုၤတဖၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢပမၤအီၤသ့လဲၣ်, မနုၤတဖၣ်န့ၣ် ကဲထီၣ်သ့ ဒီးမနုၤတဖၣ်န့ၣ် ကဲထီၣ်တသ့ဘၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤ ဒူးအိၣ်ထီၣ်သးတၢ်ဆီၣ်သန့ဒီးအါကဲၣ်ဆိးလၢပဝီၢ်လီၤ. အလီၢ်အိၣ်လၢ ပုၤဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်တဖၣ် ကဘၣ်သ့ထီၣ်ဒူးတၢ်လၢပဝီၢ်စ့ၢ်ကိး , ကဘၣ်န့ၢ်ပၢ်တၢ်အိၣ်အသးဒီး တၢ်မနုၤ တဖၣ်

လာ ပမာအားတသ့ဘက်လဲနဲ့ . . . ဒ်ပတင်မလကီပယီအပူ. ဆာကတီဝဲခဲအယိနန့် အခီပညီတမ့ဝဲ တင်မတကဲထီဝဲလိင် ထီဝဲနန့်ဘာ်. ”

ကညီ ပိတ်မုတ်ကရခိတ်နတ်တဂါ

ပျာဒိကနတ်တင်ကရူဂ်အတင်ထံဝဲတင်ဆိကမိတ် ဖဲအကွင်ကဒါက့တင်ဂုတ်တဖန်အံ

ကညီအိတ်လာ တင်မတင်ရဲနဲကျဲအံအပူတဂါ ဖဲအဆိကမိတ်ဘက်ယး တင်ဂုတ်တဖန်အံနန့် ပင်ဖျါထီဝဲလာ , ကညီခိတ်နတ်လာ တင်မလိင်ကဝီတဖန်အိတ်ဒီး တင်ဆိကမိတ်ဘက်ယးတင်မစာတလဲခီဖျါအဝဲသ့ဘာ် ဒီး NGO တဖန်တဖုဒီးတဖုနန့် ပြာလိင် အသးနန့်လီ. တဲအါထီဝဲလာ ပျာဘာ်ကီဘာ်ခဲတဖန် အနီဂ်ကစင်ဒ်ဝဲတနတ်ပင်ဘာ်ယးတင်အံအဂုတ်ဘာ်. ဆိကမိတ်ဝဲလာ ပျာ ထံဂါကီဂါဝဲလဲဒီးတင်မစာတဖန်နန့်ဟဲဒ်လဲတင်မလိင်တခါယိနန့်လီ. အဝဲသ့တနတ်ပင်ဝဲလာ NGO က ဒီး NGO ခ နန့်တမ့မံယိဘာ်. တဲအါထီဝဲစွင်ကီးဝဲလာ ပျာလာ ဒဲကဝီအပူတဖန်အသးပူနန့် မာဘာ်အသးဒီးအံဒ် “ အဝဲသ့ဟ့ပျာ တင်အိတ်ဒီးဆိတ်ထွဲပျာလာကျိတ်စုအယိ, ပမုတ်မာဒ်အတဲပျာအသးဘာ်နန့်, ကဆိကတီမာစာပျာလီ ” လာ တင်နန့်အယိ တင် အိတ်လာတင်ဖိခိတ်ဒီးဟ့ပျာလီတင်ကလုတ်ဆူတင်ဖိလင်နန့် ဝဲသးစူဝဲ ဒီးတူဝဲလီ.

ကညီသးပျာတဂါပင်ဖျါအတင်ထံဝဲတင်မတင်ဂုတ်ဘာ်ယးဒီး တင်စံးကတီကူလိင်သကီးတင် ဒီးတင်မာသကီးတင်အိတ်ဒီးတင်နတ်ပင် လိင်သးနန့် မှုတ်တင်လာ အဘာ်ယးစွင်ကီးဒီး လုင်လုင်တင်ဆဲးတင်လာနန့်လီ. စံးဝဲလာ , “ မှုတ်တင်ဆိကမိတ်အဂုတ်တမံလာ ပက မာလိတ်ဘာ်ယးဒီး ပျာလာအလုင်လုင်တင်ဆဲးတင်လာမှုတ်တင်တမံစုဝဲတဖန်ထံဝဲလီအသးလာအမှုတ်တင်ဒ်လဲ - ထံဝဲလီအ သးလာအဝံဆူဘာ်ဆူ, အဝံစင်ဘာ်စင်, ထီဘိကွင်တင်လာအဂုတ်တကပ, သူဒ်အုးသးအုးဒါ, မှုတ်အပင်ဒိတ်ဝဲတင်လီနံလီအု ဒါ , မှုတ်အပင်ဒိတ်ဝဲတင်စံးကတီသကီးတင် ဘာ်ယးဒီးအဝဲသ့အတင်ထံဝဲတင်ဆိကမိတ်တဖန်ဒါ, မှုတ်မှုတ် မှုတ်အပင်ဝဲတင်ကတီ သကီးတင်ဘာ်ယး အဝဲသ့ အတင်ထံဝဲတင်ဆိကမိတ်တဖန် ဒ်အမှုတ်တင်လာအရုတ်အစင်ဒါ ? ဘာ်ယးဒီးကညီဖိတဖန်နန့်, ပင် ဒိတ်ဝဲတင်ဟ့ပျာမာစာတင် လာအဘာ်တင်ဟံးစုနန့်ကျဲအံလာ ပျာတဝါခိတ်နတ်တဖန်နန့်လီ. ” တင်ဆာမုတ်လင်ဝဲလာ ပျာတဝါခိတ်နတ် တဖန် ကစံးကတီသကီးတင်ဘာ်ယးဒီး အဝဲသ့အတင်ထံဝဲတင်ဆိကမိတ်တဖန်, ဖဲပျာမှုတ်ဆူမှုတ်ဂီလာ ဒဲကဝီပူတဂါ ကမဲင် ဆူးလာ ကမာတင်အံ အဝီလီ. တဲအါထီဝဲစွင်ကီးဝဲလာ “ တင်မစာကရူဂ်လာ တင်ချာတခါ လာအလဲပတင်ဝဲ တင်မအကျဲ အကျဲအံ မာဘာ်ဒိတ် တင်လာပျာတဝါပင်ဝဲဒ်အမှုတ်တင်လာအအိတ်ဒီးအလုင်အပူတခါနန့်လီ. ” မှုတ်လာတင်နတ်ပင်အါထီဝဲ ဘာ် ယး လုင်လုင်တင်ဆဲးတင်လာအယိ, တင်မစာကရူပျာမာတင်ဖိတဖန် ကနတ်ပင်စွင်ကီးဝဲလာ တင်ကတီကူလိင်သကီး လာ အ အိတ်ဒီး အခီပညီလာပျာပျာနန့်, လီဂင်ဒီးတင်ဒ်လဲ လာကညီပျာဘာ်ကီဘာ်ခဲပျာတဝါအဝီလဲနန့်လီ. ဖဲတင်ကတီလာ တင်ဟံးနန့်ဒီး ပင်ဖျါထီဝဲအံလာ အဖိခိတ်အကျဲတတီနန့်, ကမံးတံးခိတ်နတ်တဂါ ပင်ဖျါထီဝဲအတင်ဆိကမိတ်လာ , တင်စံးကတီ ကူလိင်သကီးတင် ထဲတသီမှုတ်မုတ်ခံသီနန့် တလာဝဲလာ ပကနတ်ပင်တင်လာပျာတဝါလိင်ဘာ်ဝဲတဖန် မှုတ်မှုတ်, တလာ ဝဲလာ တင်ကမာအသးလာ ပျာတဝါအသးပူဒ် တင်စံးကတီကူလိင်တင်ဒီးအဝဲသ့ဂုတ်ဘာ်ဘာ်ကစီဒီးနန့်ဘာ်. တင်အံမှုတ်တင်ဂုတ် အကျိတ်ဒါ ထံဂါကီဂါတင်မစာကရူပျာမာတင်ဖိတဖန် လာအါစုအါဘျီ ဆိကမိတ်ဝဲလာ တင်စံးကတီကူလိင်သကီးတင် လာ ဆာကတီစုသီအတီပူနန့်လာပျာဝဲ လာတင် ကယုထံဝဲသ့ညါတင်လိင်တဖန် ဒီးတင် ကသူထီဝဲတင်ဟံးလိင်စုမာသကီး တင် အဝီနန့်လီ.

3. ဟီဝဲခိတ်ဒီးဘာ်ထံကီတဖန်အ NGO တဖန် ဟံးကွံဝဲ တင်လာလီကဝီတဖန်စး ထီဝဲမာဝဲ

ပျာဘာ်ကီဘာ်ခဲတဖန် ပင်ဖျါထီဝဲအတင်သ့တမံသးတမံလာ ဟီဝဲခိတ်ဒီးဘာ်ထံကီတဖန်အ NGO တဖန်အဖိခိတ်မှုတ်လာ အ ဝဲသ့တပင်လုင်ပင်ပူဝဲ CBO တဖန်အတင်မာလာ ဒဲကဝီတဖန်အပူလာအါနန့်အါလါအတီပူ ဒီးပျာဘာ်ကီဘာ်ခဲ သ့တ ဖန်အတင်သ့တင်ဘာ်တင်သ့ညါနတ်ပင်နန့်ဘာ်. အဝဲသ့ပင်ဖျါထီဝဲလာ အအိတ်လာဒဲကဝီတဖန်အပူလာ အခိတ်ထံးလဲလဲ, ဒီးဝဲပျာဂဲဆူးလာတင်မစာအပူကလုင်အဝီနန့်လီ. “ ပသ့ညါအဝဲသ့, သ့ညါအဝဲသ့ အလုင်လုင်တင်ဆဲးတင်လာ ဒီး သ့ညါအဝဲသ့အတင်ကီဘာ်ခဲတဖန် လာကျဲလာသ့ (ပျာထံဂါကီ ဂါတဖန်) နတ်ပင်ဝဲတသ့ဘာ်လီ. ” တင်ပင်သ့ပင်သးအံ အဝံဆူထီဝဲဒိတ်ထီဝဲ ခီဖျါတင်စံးကတီကူလိင်သကီးတင်ဒီးလီကဝီပူ CBO တဖန် ဒီးခိတ်နတ်တဖန်လာ အအံးကွင်ပာဆူ တွင်လဲတင်မတင်ရဲနဲကျဲတဖန်ဒီးအဝဲသ့အပူတဝါတဖန် လာအါနန့်အါလါအတီပူနန့် တအိတ်ဝဲဘာ်အယိ ဒ်တင်ပင်ဖျါတွင် လဲအံလာအဖိခိတ်အသးနန့်လီ. ပျာဘာ်ကီဘာ်ခဲတဖန်အိတ်ဒီးတင်ဘာ်ယိတ်လာ တင်တစံးကတီ ကူလိင်သကီးတင်ဒီး လီက ဝီပူ ပျာဘာ်မုတ်ဒါတဖန်လာပျာကမုတ်တဖန်ပင်ဒိတ်ပင်ကဲအံဘာ်အယိ , ကဲထီဝဲဒ် တင်မစာပျာမာတင်ဖိတဖန်အံ မာဘာ် ဒ် မာမးဂီဝဲလီကဝီပူတင်တီခိတ်ရိမဲ, တင်ပင်ကဲလိင်သးဒီး တင်ဖိတင်ကမီလာကပာဆူတင်အဝီ, ဒီးဒုးအိတ်ထီဝဲ တင်ထံ

လၢ NGO တဖၣ်အဲၣ်ဒီးဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ်ခဲလၢၣ်, ဒူးအိၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ်လၢအသိမ့တမ့ၢ်, ပျီၣ်လဲလိၣ်က့ၤ ဒဲကဝီၤဒၣ်ဝဲ အတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢအအိၣ်တ့ၢ်လံဝဲတဖၣ်န့ၣ်ဆူအဝဲသ့ၣ်အမံၤ ဒီးအတၢ်ပၤတၢ်ဆူအဖီလၢန့ၣ်လီၤ. ဖဲအဘၣ်ယးဒီး တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်လၢ အဘၣ်တၢ်အံးကွၢ်ပၤဆူအီၤလၢ ပၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲ တဖၣ်အနီၣ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲလၢ အါန့ၣ်အါလါ အတီၢ်ပၤလံန့ၣ် တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢ အမ့ၢ်ဝဲတီဝဲလီၤဆီဒၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအသးဒ် NGO တဖၣ် အဲၣ်ဒီးပၤယၢဝဲ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်အံၤ လၢဝဲလၢဝဲဆူဆူ, ဒီးလၢ ပၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်မ့ၢ်ပၤလၢ အဟံးစုန့ၣ်ကျဲၤအဝဲသ့ၣ်အနီၣ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်ထီၣ်အတၢ် ကျဲးစးအလီၢ်န့ၣ်, တၢ်ပၤက့ၤဒၣ်အီၤဒ်အမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်အ “ပၤမၤစၢၤတၢ်တဖၣ်”, “အစုဒ့ၣ်စုတီၤ”, ဒီး “ အပၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ ” တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပၤတနီၤလၢ ဒိကန့ၣ်တၢ်အကရူၢ်တဖၣ် ကတိၤဘၣ်တၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်န့ၣ် ပၤဖျါထီၣ်ဝဲလၢ တၢ်ယူးယီၣ်ပၤကဲဒီးတၢ်တီၣ်ခိၣ်ရိၣ်မဲလၢ ဒဲကဝီၤခိၣ်န့ၣ်တဖၣ် ဒီးတၢ်ကရၢကရိလၢအအိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်အသးလၢဒဲကဝီၤအပူၤတဖၣ်ဒီးန့ၣ်တ့ၢ်ဝဲစးထီၣ်ဖဲ NGO တဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤမၤစၢၤတၢ်ထဲတဆံးတက့ၢ် (1984 - 1990 အဖးဖီ) န့ၣ်, လဲလိၣ်ကွံၣ်အသးလၢ နံၣ်လၢအပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံတဖၣ် အပူၤ ဖဲ NGO တဖၣ် ဟဲန့ၣ်လီၤမၤတၢ်အါထီၣ်ဝဲ ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲဆၢကတီၢ်လၢခံတကတီၢ်အပူၤ, တၢ်ဝုၢ် ဘၣ်ယးဒီး တၢ်ဟံးကွံၣ်ဝဲဖိၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢ ပၤလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်စးထီၣ်တ့ၢ်လံဝဲန့ၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်လီၤ.

NGO အတၢ်ဂ့ၢ်ကျဲးစးတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ထံၣ်စ့ၢ်ကီးအီၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်လၢ အမၤဘၣ်ဒိကညီဖိတဖၣ်အတၢ်သးတီဒီး တၢ်လၢ ကညီပၤတတၢ်တဖၣ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ ဒီး အတၢ်သးတီဒီး CBO တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ကရၢကရိလၢတၢ်ချၢတဖၣ် ဟဲန့ၣ်ဒီးဒူးအိၣ်ထီၣ်အတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒၣ်ဝဲတဖၣ် ဒီးဟဲစိၣ်ယုၣ်ဒီး ကျိၣ်စုတၢ်ဖိးတၢ်လီၤတၢ်ဆီၣ်ထွဲလၢ ပၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်ပြၢလိၣ်သးဒီးအဝဲသ့ၣ်တန့ၢ်ဘၣ်န့ၣ် , ကညီ CBO အပၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် လီၤမၤသဒၣ်ကွံၣ်အီၤမ့ၢ်လၢ အလဲၤမၤက့ၤတၢ်ဒီးတၢ်ကရၢကရိလၢတၢ်ချၢတဖၣ် လၢအဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢ ဘူးလဲၤဝုၢ်ဒိၣ်တက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢအပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံမ့ၢ်ဝဲ, ပၤအိၣ်ဒီး တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ် လၢတဘျီ မၤစၢၤတ့ၢ်တၢ်လၢ တၢ်မၤလၢအကါဒိၣ်တဖၣ်လၢ ပၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲပၤတဝီၤအဂီၢ်အံၤ, တဟ့ၣ်လီၤလၢအတၢ်ဆၢကတီၢ်မ့ၢ်ဝုၢ် အတၢ်ကျဲးစးမ့ၢ်ဝုၢ်လၢအလီၢ်ကဝီၤတၢ်ကရိကရိတဖၣ်အဂီၢ်လၢဘၣ်အယီ ဒူးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်လၢ ခဲအံၤ ပၤလၢတၢ်ချၢ တဖၣ် ပၤဆူဝဲဒၣ်ဒဲကဝီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

က. တၢ်သ့ၣ်ညါပၤကဲ ဒီး တၢ်ဟံးလိၣ်စုမၤသကိးတၢ်တအိၣ်ဘၣ်

ပၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဘျီၤကဲ ကတိၤဖျါထီၣ်ဘၣ်ယး အဝဲသ့ၣ်အတၢ် သးတမံ တၢ်ဘၣ်ယိၣ်သးအူးလၢ အဝဲသ့ၣ် ကဲထီၣ် က့ၤဒၣ် “ပၤမၤစၢၤတၢ်” ဒီး “ ပၤမၤတၢ်ဖိ ” လၢအဝဲသ့ၣ်အကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်မၤစၢၤ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤ အသးလၢအဝဲသ့ၣ်အသးပၤဒ် NGO တဖၣ်အဲၣ်ဒီးဟံးန့ၣ်က့ၤတၢ်လီၢ်ဖဲ တၢ်လၢပၤလၢဒဲကဝီၤပူၤတဖၣ်ကျဲးစးမၤဝဲ မ့တမ့ၢ် တီခိၣ်ရိၣ်မဲ ဒီးမၤတ့ၢ်လံဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

“လၢညါန့ၣ် တၢ်ကိးမံၤဒဲးအိၣ်ဒၣ်လၢပစုပူၤ , ဘၣ်ဆၣ်ခဲအံၤတမ့ၢ်ဒ်န့ၣ်လၢဘၣ်. . . ခဲအံၤအဝဲသ့ၣ်တနီၤဟ့ၣ်လီၤလၢ တၢ်ဝုၢ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်ဒီးပၤလၢဘၣ် , တၢ်အံၤမၤဘၣ်အသးဒီးပၤဒ် အဝဲသ့ၣ်ပၤဒ်ပၤဒ် ပၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်ဇီၤအသိးလီၤ. ပသးမၤအသးဒ် ပတဘၣ်တၢ်ပၤကဲပၤဘၣ်အယီ မၤဘၣ်ဒိက့ၤ ပတၢ်ပၤကဲလီၤပသးန့ၣ်လီၤ. . . လၢညါ ပပၤဖျိၣ်ယုၣ်သးဒီးမၤတၢ်စံၣ်ညီၣ်တဲၣ်တဖၣ် , ခဲအံၤအဝဲသ့ၣ်အိၣ်လၢတၢ်ချၢဒီး ဟ့ၣ်လီၤတၢ်ကလုၢ်လီၤ. တၢ်အံၤတမ့ၢ်ပတၢ်တိၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဘၣ်. ပကဲထီၣ်ဒ်တၢ်ဖိလၢအမၤဒ်တၢ်မၤအီၤအသိးန့ၣ်လီၤ. လၢအပူၤကွံၣ်န့ၣ် ပအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢဝဲလၢ ပကပၤဘၣ်တၢ်ဒီးပမၤတၢ်စံၣ်ညီၣ်တဲၣ်တဖၣ်, ပနီၣ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲ ပသ့ၣ်ညါတၢ်အိၣ်အသးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢအပူၤကွံၣ်ပကွဲးပကစၢ်ဒၣ်ပဝဲပလံၣ်ပၤဖျါတဖၣ်, ခဲအံၤတမ့ၢ်ဒ်န့ၣ်လၢဘၣ်. NGO တဖၣ်ဟဲန့ၣ်ဒီးဖိၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ်ခဲလၢၣ်အယီ ပသးမၤအသးဒ်ပတမ့ၢ်တၢ်နီၤတမံၤလၢဘၣ်. မၤဘၣ်အသးဒီးယၢဝဲ တၢ်ဒ်အံၤတဖၣ်မၤအသးအါမး - ပၤဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်တဖၣ်/ NGO တဖၣ် ဟံးကွံၣ် ဝဲဖိၣ်ထီၣ်က့ၤ တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢဝဲလၢ ကပၤဘၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီခါ မၤတၢ်လၢ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတခါလၢအဒီးန့ၣ်တၢ်ချၢတၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤဒီး တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲပၤဆူအီၤလၢ ကညီတဖၣ်ဘၣ်ဆၣ် ဘၣ်တၢ်လဲလိၣ်က့ၤအီၤဆူ ထံၣ်ကီၢ်ဂၤအတၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲပၤဆူ

“ တၢ်မၤဘၣ်အသးဒီးပၤဒ် အဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဒီးပၤဆူရဲၣ်ကျဲၤဝဲပတၢ်မၤလီၤ. တဲဝဲလၢပမၤယုၣ်သကိးတၢ်လီၤ, ဘၣ်ဆၣ်ဒီး လၢခဲန့ၣ်ပသးမၤအသးဒ် တၢ်လၢပမၤန့ၣ် ဘၣ်ယးဒီးအဝဲသ့ၣ်ဒီးတမ့ၢ်လၢပဂီၢ်ဘၣ်. ”

ကညီခွါလာအမှ်ပှါအခိၣ်လာ လီၣ်တဝီၤပှါတၢ်မၤစၢၤတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ခါ လၢအဘၣ်တၢ်ဟံးထီၣ်ကွံၣ်ဝံၤဖျိၣ်ထီၣ်ကွၢ် အိၣ်လၢဟံၣ်ခိၣ်ဒိဘျုးထံကီၢ်တဖၣ်အ NGO တခါ

“ ခဲအံၤ NGO တဖၣ်သးအသးဆူ “Iတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ” မ့တမ့ၢ် “တၢ်ဟ့ၣ်လိၣ်စ့တဆံးတက့ၢ်လၢကစးထီၣ်တၢ်တမံၤမံၤလၢ ကျိၣ် စ့တၢ်ဟံးန့ၣ်အဂီၢ်”လီၤ. NGO ခဲလၢၣ်မၤဝဲ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်အံၤလီၤ. . . ဘၣ်ဆၣ်လီၢ်ကဝီၤပှါပိၣ်မုၢ်တဖၣ်အ NGO တဖၣ်မၤတ့ၢ်တၢ်အံၤအိၣ်လံၤအါန့ၣ်အါလါလံၤ. အဝဲသ့ၣ်ကွဲးထီၣ်လံၤပရၢဆူ [ကရၢလၢအရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ဘၣ်ယး NGO တဖၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤမူဒါလၢတၢ်မၤသကိးတၢ်အဂီၢ်] ဒ်သိးကသ့ၣ်ညါမၤနီၣ်လၢ , တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလၢ အဒူးအိၣ်ထီၣ် ကျိၣ်စ့ တၢ်ဟံးန့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်မၤတ့ၢ်လံၤအိၣ်လၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အပှါအါန့ၣ်အါလါလံၤ ဒီးတၢ်မၤန့ၢ် တၢ်မၤလိၣ်အါမးလံၤဘၣ်ယးတၢ်အံၤ အဝ့ၣ်--- NGO တဖၣ် ဒီးလဲဝဲတၢ်ချၢပှါသ့ပှါဘၣ်တဖၣ်လၢ တၢ်ကဒူးအိၣ်ထီၣ် ကျိၣ်စ့တၢ်ဟံးန့ၣ်အဂီၢ်လီၤ. ပှါသ့ပှါဘၣ်တဖၣ်အံၤ တကတိၤတၢ်ဒီးပိၣ်မုၢ်ကရူၢ်တဖၣ်ဘၣ်, တဟဲဆူ တၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်ဟံးန့ၣ်တၢ်မၤလီၢ်တဖၣ်ဘၣ်, တဆိကမိၣ်ဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ယး တၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်ဟံးန့ၣ်လၢ ပှါဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲအိၣ်ဆိးလီၢ်ဒ်သိးအံၤတဖၣ်အပှါန့ၣ် တၢ်မၤအံၤသ့ဝဲကစီဒိ န့ၣ်ဘၣ် ---တဆိကမိၣ်ဝဲ ဘၣ်ယးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢ အအိၣ်ဒီးကမ့ၢ်တဖၣ်အံၤအဝ့ၣ်, မ့တမ့ၢ် ကဘၣ်ဒူးစဲဘူးဝဲတၢ်ဆါတၢ်ပှါ အလီၢ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်အံၤဒ်လဲၣ်န့ၣ်ဘၣ်. ပတထံၣ်ဘၣ်တၢ်လၢအအိၣ်ထီၣ်ဝဲမ့ၢ်လၢ တၢ်တဖၣ်အံၤအယိန့ၣ်ဒီးဘၣ်. ”

ထံၣ်ကီၢ်ဂၤတၢ်မၤစၢၤပှါမၤတၢ်ဖိတဂၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်လဲၤဒီဖျိဘၣ်ယးတၢ်မၤသကိးတၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပှါ CBO တဖၣ် လၢ ဆၢကတီၢ်အါန့ၣ်အါလါအတီၢ်ပှါ

“ ပအိၣ်ဒီးတၢ်လဲၤဒီဖျိအါမးလၢပပှါတဝါအပှါလီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဖၣ် [NGOs] ကအိၣ်ဒီး ကိုလၢအဝ့ၣ် ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ ဘၣ်ဆၣ် တၢ်လဲၤဒီဖျိထံကိးတက့ၢ်လီၤ. ဖဲပဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢပတၢ်လဲၤဒီဖျိတဖၣ်န့ၣ်, တကန့ၣ်ယုၣ်ဝဲသ့ၣ်ဘၣ်. ”

ကညီပိၣ်မုၢ်ခိၣ်န့ၢ်

“ ဖဲပဘၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ပှါဆူ ပထံပကီၢ်ဝံၤအလီၢ်ခဲ, ပတအဲၣ်ဒီးလၢ NGO တဖၣ်ကဟဲဆူပအိၣ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဖဲထံ ကၢၢ်နံၤသ့လီၤ. ပတတူၢ်လိၣ်အဝဲသ့ၣ်အစ့တၢ်မၤစၢၤဆိၣ်ထွဲဘၣ်. ပအဲၣ်ဒီးမၤဒၣ်တၢ်လၢပကစၢ်ဒၣ်ပဝဲ ဒီးအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးကွၢ် ဝဲလၢအစၢ်ဒၣ်ဝဲသ့လီၤ. ”

ကညီပိၣ်မုၢ်ခိၣ်န့ၢ်တဂၤ

ခ. တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတနီၤလၢအတအိၣ်ဒီး တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤသကိးဘၣ်ယး မူဒါတၢ်ဖဲးတၢ်မၤ ဒီးတၢ်ဖိၣ်လိၣ်စ့ မၤသကိးတၢ်

တၢ်လၢအဖိလၢတဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်အဒိအတဲၣ်တဖၣ် လၢတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလၢအဘၣ်တၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်အံၤဒီး ရဲၣ်ကျဲၤပၢဆၢအံၤ လၢပှါဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်န့ၣ်, ဘၣ်တၢ်ဟံးထီၣ်ကွံၣ်ဒီးဖျိထီၣ်ကွၢ်အိၣ်လၢတၢ်ချၢ NGO တဖၣ်လၢ အဒီးလဲဝဲကညီပှါမၤတၢ်ဖိ တဖၣ်ဒ်သိးကမၤက့ၢ်တၢ်ဖဲအဝဲသ့ၣ် (ပှါလၢတၢ်ချၢ) အ NGO တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.

“ ပရဲၣ်ကျဲၤပၢဆၢဟံၣ်တၢ်ပှါဖျဲးတဖျၢၣ်လၢယဲၣ်န့ၣ်အတီၢ်ပှါလီၤ. ပတဒီးန့ၢ်ဘၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢၤလၢလီၢ်လီၢ် လၢတၢ်အံၤအဂီၢ်ဘၣ်. [ဟံၣ်ခိၣ်ဒိဘျုးထံကီၢ်တဖၣ်တၢ်ကရၢကရိတခါ]အဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ထီၣ်ဝဲဟံၣ်တၢ်ပှါဖျဲးတဖျၢၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကွၢ်ယုၣ်ဝဲ[NGO ခံဖု] လၢကမၤတၢ်အံၤအဂီၢ်လီၤ. [NGO ခံဖုန့ၣ်] ဟဲဝဲဒီးကတိၤတၢ်လီၤလီၤဒီးဒဲကဝီၤလီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကြးကတိၤတၢ်ဒီး ပှါပၢ ဆၢတၢ်တဖၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တအိၣ်ဒီး တၢ်ကူၣ်လိၣ်ကတိၤသကိးတၢ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲးဘၣ်. အဝဲသ့ၣ် တကူၣ်လိၣ်စံးကတိၤတၢ်ဒီး ပှါန့ၣ်သက့ ကွဲးဝဲလံၤပတံထီၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢၤလၢတၢ်အံၤအဂီၢ် ဒီးလၢအပှါန့ၣ်ပၣ်ဖျါထီၣ်ယုၣ်ဝဲဒီး ပဘူးပလဲန့ၣ်လီၤ. ပကမၤ ကမၢ်ဒိၣ်မးလၢတၢ်အံၤအဝ့ၣ် ဒီးပသးတမုၢ်စ့ၢ်ကီၢ်ဘၣ်. မၤဘၣ်အသးဒီးပှါဒ် ပတအိၣ်ဒီးပှါမၤတၢ်ဖိလၢလီၢ်လီၢ်ဘၣ်. ဘၣ် ဆၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်တဲသကိးတၢ်ဒီးပှါန့ၣ် ပတဲန့ၢ်ပၢၢ်အဝဲသ့ၣ်လၢပတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ် သ့ဝဲလီၤ. ပကျဲးစးသ့ၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢ ပကအိၣ်ဖျိဘၣ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်လီၤ. [NGO တဖၣ်အကျိတဖု] တဒူးန့ၣ်ပှါအဝဲသ့ၣ်အလံၤပတံထီၣ်တၢ်လၢကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢၤ အဂီၢ်န့ၣ်နီၣ်ဘျီဘၣ်. ပကိးတၢ်အိၣ်ဖျိတဖၣ်ဒီး [NGO တဖၣ် ဒီးကရၢလၢအဟ့ၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢၤ] ဒီးတဲဘၣ် အဝဲသ့ၣ်လၢ ဟံၣ်တၢ်ပှါဖျဲးအံၤ မ့ၢ်ဒၣ်ပတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤန့ၣ်လီၤ. ပအဲၣ်ဒီးကွဲး လံၤပတံထီၣ်လၢကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢၤအဂီၢ်န့ၣ်လၢပတၢ်ဒၣ် ပဝဲန့ၣ်လီၤ.

ကညီပိၣ်မုၢ်ခိၣ်န့ၢ်တဂၤ

“ ပတအဲဒ်ဒီးဘဉ်တၢ်ပၤပူၤလၢ NGO တဖၣ်ဘဉ်. ဖဲအလီၢ်အိၣ်န့ၣ်ပအဲဒ်ဒီးမၤယုၣ်သကိးတၢ် ဘဉ်ဆဉ်ဒီးတမ့ၢ်ကိးဆာကတီၢ် ဒဲးဘဉ်. ပအဲဒ်ဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်သဘူၤလီၤ. . . တၢ်မၤဘဉ်အသးဒီးပၤဒ် အဝဲသ့ၣ်တဲပၤလၢ ပကဘဉ်မၤတၢ်မနုၤလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအ ခိၣ်ထံးန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်အဲဒ်ဒီးတ့ၢ်ထီၣ်အဟံၣ်တၢ်ပူၤဖျဲးဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီး စ့အါအါဂီၢ်ဂီၢ်လီၤ. ပတအဲဒ်ဒီးဒူးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ကိတၢ်ခဲတဖၣ်လၢ ပကအိၣ်ဒီး တံၣ်တၢ်ပူၤဖျဲးအမုၢ်အဂ့ၤဖိတဖျၢၣ်လၢအဘဉ်[တၢ်ပၤဆၢအိၣ်လၢ NGO] ဒီးအိၣ်ဒီး ဘူးလဲ ဘဉ်. . . အဝဲသ့ၣ်တအဲဒ်ဒီးမၤစၢဆိၣ်ထွဲ ပတံၣ်တၢ်ပူၤဖျဲးဘဉ်. ကြၢးသ့ၣ်ညါဝဲသ့ၣ်လၢ ပအိၣ်ဒီး ပတံၣ်တၢ်ပူၤဖျဲးတဖၣ်လီၤ, ပဆၢန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်လၢ ပလံာ်ပၣ်ဖျါတဖၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အဲဒ်ဒီးပၤဆၢဝဲတံၣ်တၢ်ပူၤဖျဲးတဖၣ်အံၤလၢအကစၢ်ဒၣ်ဝဲလီၤ. . . တၢ်အံၤ မ့ၢ်လၢအဆိကမိၣ်ဝဲလၢ CBO တဖၣ်တအိၣ်ဒီးတၢ်လၢအလိၣ်တဖၣ်လၢပူၤပွဲၤပွဲၤဘဉ်, ဒီးတန့ၢ်စ့ၢ်ကိး အဝဲသ့ၣ်လၢ ကျိၣ်စ့ အဝ့ၣ်ဘဉ်. တၢ်အံၤမ့ၢ် တၢ်လၢအတဝ့ၤဘဉ်လီၤ. လၢတၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ် တၢ်စိကမိၤလၢ ပၤဘဉ်ကိဘဉ်ခဲတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်, အလီၢ် အိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကဘဉ် ဆိၣ်ထွဲမၤစၢအိၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ် တဖၣ်တၢ် ဒ်အံၤဘဉ်န့ၣ်, မ့ၢ်တၢ်ဟံးကွံာ်တၢ်စိကမိၤလၢပအိၣ်လီၤ. ပသးဘဉ်တံာ်တၢ်စ့ၢ်ကိး လီၤဂၢၢ်ဒ်, ပတအဲဒ်ဒီးမၤသကိးတၢ်ဒီး[အဝဲသ့ၣ်] ဘဉ်.

ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢအခၢၣ်စးတဂၤ

“ ဖဲ NGO တဖၣ်စးထီၣ်မၤဝဲအတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်န့ၣ်, တၢ်မၤဘဉ်အသးဒီး သရၣ်တဖၣ်ဒ် အဝဲသ့ၣ် တဘဉ်ယး ဒီးပၤတဝၢဘဉ်, မ့မ့ၢ်ဘဉ်ယးဒီး NGO န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်သရၣ်တဖၣ်သန့ၤအသးလၢ NGO တဖၣ် အါထီၣ် လၢကကျဲၤဘဉ်ဝဲ အတၢ်ဝ့ၣ် ကိတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. တၢ်အံၤ ဟံးန့ၢ်ကွံာ်တၢ်စိကမိၤလၢ CBO အအိၣ်ဒီးမၤစၢလီၤ CBO တဖၣ်အဂံၢ်အဘါလီၤ. ဖဲတၢ်ဘဉ်ဝဲဒၣ်အိၣ်ထီၣ်လၢ သရၣ်တဖၣ်အဘၢၣ်စၢန့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်တကန့ၢ်ယုၣ် CBO တဖၣ်လၢဘဉ်. ဆိကမိၣ်ဝဲသ့ၣ်လၢ NGO တဖၣ်ကဒူးတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

ကညီသရၣ်မုၢ်တဂၤ

“ NGO တဖၣ်ဆိၣ်ပူၤလၢ ပကပၣ်လီၤပတၢ်သိၣ်လိအကျိၤအကျဲၤအတၢ်ပညိၣ်ဒီးတၢ်သိၣ်လိအတကျိၣ်လီၤ. ဖျါလီၤဂၢၢ်ဒ် တၢ် ဆိၣ်သန့ၤပူၤဘဉ်ဆဉ်ခဲအံၤ တၢ်လဲၤအသးဘဉ်ဘျိးဘဉ်ဒါလံ. . . ပတဲသကိးတၢ်ဝ့ၣ်တဖၣ်ဒီး ကျဲးစးမၤထွဲအဝဲသ့ၣ်အတၢ် အဲဒ် ဒီးလီၤ. . . ပမ့ၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်လၢပလိၣ်ဘဉ်တဖၣ်န့ၣ်, ပမၤတၢ်ဒ်ပကျဲၤဒၣ်ပဝဲအသိးသ့ၣ်လီၤ. . . ပမ့ၢ်မၤတၢ်ဒ်ပကျဲၤဒၣ်ပဝဲအသိးန့ၣ်, ဆာကတီၢ်ကယံာ်ဝဲးယံာ် မ့ၢ်လၢ တၢ်လၢပလိၣ်ဘဉ်တဖၣ်တအိၣ်အယိၤလီၤ. . . NGO တဖၣ်စိၣ်ညီၣ်တံာ် တၢ်သိၣ်လိအကျဲၤ ကပူၤလၢအတၢ်ဒၣ်ဝဲ တအိၣ်ဒီး လီၢ်ကဝီၤပူၤ တၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့ပူၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါလၢပူၤတဝၢအပူၤနီတဂၤ ဒီးတအိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီး ကညီတၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့ ကမံးတံၤနီတဂၤဘဉ်. ဘဉ်ပသးတမ့ၢ်ဘဉ် . . . NGO တဖၣ်ဟ့ၣ်ဝဲဒၣ် ကိုသရၣ်တၢ်မၤလိလီၤ. မ့ၢ်ဆိၣ်ထွဲဝဲ ကညီတၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့ဝဲကျိၤလၢကဟ့ၣ်ကိုသရၣ်တၢ်မၤလိတဖၣ်န့ၣ် ကဝဲဒ်ဒိၣ်တက့ၢ်လီၤ. ”

ကညီခွါတၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့မူဒါခိၣ်တဂၤတဲဖျါထီၣ်တၢ်ဝ့ၣ်ဘဉ်ယး NGO တဖၣ်အတၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤဖဲ '97 န့ၣ် ဆူကညီ တၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့သန့ လၢအအိၣ်ပၣ်စၢလဲလၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤ ဒီးဘဉ်တၢ်အံးကွံာ်ပၤဆၢ အိၣ်လၢကညီဖိတဖၣ်.

“ ပအိၣ်လၢ ပၤဘဉ်ကိဘဉ်ခဲတဖၣ်အသိးအကျါ, အဝဲသ့ၣ်ဆိၣ်ထွဲ မၤစၢပူၤလီၤ. ပစးထီၣ်အိးထီၣ် တံၣ်တၢ်ပူၤဖျဲးတဖၣ်လၢ 1993 န့ၣ်လၢလီၤ, မ့ၢ်ဝဲပတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒၣ်ပဝဲ, ဒီး ပအဲဒ်ဒီးပၤဆၢမၤဂ့ၤထီၣ်အိၣ်လၢပကစၢ်ဒၣ်ပဝဲန့ၣ်လီၤ. ပသ့ၣ်ညါ ပၤတဝၢအတၢ်လိၣ်တဖၣ်လီၤ. . . ယအိၣ်တ့ၢ်လဲၤလၢဒဲကဝီၤပူၤအန့ၣ်တဆံလံ ဒီးယတၢ်လဲၤဒီဖျါဘဉ်ယး NGO တဖၣ်အိၣ်ဝဲ အါမးလီၤ. ယသးအုးဒိၣ်မးလီၤ. ပအိၣ်ဒီးကသံၣ်ပူၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လၢအဒီးန့ၢ်ဘဉ်တၢ်မၤလိဝဲဒၣ်ဘဉ်, အိၣ်ဒီးအန့ၣ်တ ဆံ တၢ်မၤတၢ်လဲၤဒီဖျါပူၤယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးလၢကိၢ်ပယီၤအပူၤတဖၣ်အသိးအကျါန့ၣ်လီၤ. အန့ၣ်ဝဲ, ပၤထံၤကိၢ်ဂၤကသံၣ်သရၣ် တဂၤဟဲတုၤ ဒီးတစံးကတီၢ်သကိးတၢ်ဝ့ၣ်တၢ်ကျိၤ တဟံးန့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်လၢကသံၣ်ပူၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်အံၤအအိၣ်ဘဉ်. ”

ကညီပိၣ်မုၢ်အခၢၣ်စးတဂၤ

ဂ. တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤ ပၤတဝၢပူၤတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်လၢပၤဘဉ်ကိဘဉ်ခဲတဖၣ်တီခိၣ်ရိၢ်မဲဝဲ

တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤ CBO တဖၣ်လၢကတီၢ်ခိၣ်ရိၢ်မဲပၤဆၢ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဝ့ၣ်လၢတၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ်အိၣ်တလီၢ် လီၢ် ဒ်အမ့ၢ်မူဒါတၢ်လီၢ်အကြးကတၢ်လၢ NGO ဟဲလၢတၢ်ချၢတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

“ အလီၢ်အိၣ်လၢပၤပုၤခံကပၤလၢဝဲ ကဘဉ်အိၣ်ဒီးတၢ်ပၣ်လီၤသးနီၢ်နီၢ်လၢတၢ်မၤအပူၤ လၢဆာကတီၢ်ယံာ်ထၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ် လၢ NGO တဖၣ်အိၣ်ဝဲယံာ်ထၢထဲန့ၣ်တသ့အယိ, အလီၢ်အိၣ်လၢနကဘဉ်ဆိၣ်ထွဲဒီးမၤဆူၣ်ထီၣ် CBO တဖၣ်အဂံၢ်အဘါ

နဲ့လီ.. NGO အပူၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်အိၣ်လၢထံကီၢ်အပူၤဆၢကတီၢ်ယံၣ်ထဲန့ၣ်တသ့ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဒီးက့ၤဆူဟံၣ်, က့ၤထံၣ် အပူၤဟံၣ်ဖိယိဖိ, က့ၤမၤန့ၣ်အါထီၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့--- အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်တိၣ်တၢ်ကွၢ်ဖိဒၣ်ဝဲတဖၣ်လီၤ. . . လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးမၤဂ့ၤထီၣ်ပုၤတၢ်တၢ်ခါန့ၣ်, နကဘၣ်ဟ့ၣ်အိၤ တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအပူၤဒီး ကျိၣ်စ့တၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢအလိၣ်တဖၣ်န့ၣ်ပွဲၤသိးသိးလီၤ”

ကညီမ့ၢ် လၢအမ့ၢ် CBO ဒိၣ်န့ၣ်တဂၤ

“ မူဒါလီၢ်အဂ့ၤကတၢ်လၢ NGO တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်မၤစၢၤဆိၣ်ထွဲၤလၢ တၢ်လီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကြးဆိၣ်ထွဲၤမၤစၢၤ ဝဲပုၤတၢ်လၢ တၢ်လၢအလိၣ်နီၣ်နီၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပအဲၣ်ဒီးလၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ် ကမၤစၢၤစ့ၢ်ကီးတၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီး ဝဲအဘၣ်ယးဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့န့ၣ်, ပမၤတၢ်ခဲလၢၣ်ယၢ်ယၢ်လၢပကစၢ်ဒၣ်ပဝဲသ့လီၤ. တၢ်အဂၤတနီၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ကြးမၤစၢၤ ဆိၣ်ထွဲၤပုၤ ဒ်သိးပမၤအီၤလၢပကစၢ်ဒၣ်ပဝဲကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီခွါ တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဒိၣ်န့ၣ်တဂၤ

“ ပအဲၣ်ဒီးလၢ NGO တဖၣ်ကသံကွၢ် CBO တဖၣ်. . . ပကဘၣ်ဆိၣ်ထွဲၤမၤစၢၤသ့လၢကျဲၤလဲၣ် ? တၢ်အံၤမ့ၢ်ကျဲၤအဂ့ၤ ကတၢ်လီၤ. . . ဝဲပမၤအီၤတသ့ဘၣ်အလီၢ်န့ၣ် NGO တဖၣ်မၤပုၤဝဲတၢ်လိၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်တကီၢ်ခါတဖၣ်န့ၣ်သ့ဝဲလီၤ. ”

ကညီပိၣ်မ့ၢ်တဖၣ်အခါၣ်စးတဂၤ

“ မ့ၢ်ဝဲတၢ်အကါဒိၣ်တမံၤလၢပကဘၣ်သ့ သ့ၣ်ညါပဝဲကတၢ်လၢပုၤကမ့ၢ်တဖၣ် (ကညီပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲ ဒီးပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဖျိးလၢ ပထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤတဖၣ်) မၤတ့ၢ်လဲဝဲ. . . သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်တၢ်လၢတၢ်အံၤအဖီဒိၣ်. . . တဘၣ်ပျဲအဝဲသ့ၣ်ဆိကမိၣ်လၢအမ့ၢ် ပုၤ တူၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်လၢအလိၣ်ဘၣ်ထံၣ်ကီၢ်ဂၤ NGO တဖၣ်ကအုၣ်က့ၤခိၣ်က့ၤအီၤတဂ့ၤ. ”

ပုၤထံၣ်ကီၢ်ဂၤခွါတဂၤလၢအဒူးအိၣ်ထီၣ် လီၢ်ကဝီၤပူၤ NGO

ဃ. တၢ်လီၤဆီလၢ NGO တဖၣ် ဒီး CBO တၢ်ကရၢကရိၤလၢ ပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲ တီခိၣ်ရိၢ်မဲဝဲတဖၣ် အဘၣ်စၢၤဘၣ်ယး ကျိၣ်စ့ဒီးတၢ်လၢအလီၢ်အိၣ်အဂၤတဖၣ် လၢတၢ်ဖဲးတၢ်မၤအဂီၢ်

တၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢတၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ်အီၤတဘျီဘၣ်တဘျီမ့ၢ်ဝဲ တၢ်လီၤဆီလိၣ်သး လၢ NGO တဖၣ်ဒီး လီၢ်ကဝီၤပူၤCBO တဖၣ် အဘၣ်စၢၤ ဘၣ်ယးကျိၣ်စ့ဒီးတၢ်လၢအလီၢ်အိၣ်အဂၤ လၢတၢ်ဖဲးတၢ်မၤအဂီၢ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်လၢအ မၤဘၣ်ဒိတၢ်ကဲခိၣ်ကဲန့ၣ်ဒီး တၢ်ဟံးဂၢ်ယၢ်ဒီး တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢ CBO စးထီၣ်မၤဝဲတဖၣ်အံၤအစီၢ်ယုၣ်ဒီး တၢ်ပၣ်လုၢ်ပၣ်ပုၤ CBO အတၢ်ဖဲး တၢ်မၤတဖၣ်ထဲလဲၣ်မ့ၢ်လၢတၢ်အံၤအယိန့ၣ်လီၤ. NGO လၢတၢ် ချၢတဖၣ် ဟ့ၣ်တၢ်ဘူးတၢ်လဲလၢ ပုၤဘၣ်ကီ ဘၣ်ခဲ NGO တဖၣ်ဟ့ၣ်ဝဲတန့ၢ်ဘၣ်အယိ, ပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲအါဂၤ ပၣ်တ့ၢ်ကွံၣ်အလီၢ်ကဝီၤ CBO တဖၣ်ဒီး လဲၤမၤက့ၤတၢ်လၢ တၢ်မၤတၢ် ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤသယံၤလိၣ်သးတဖၣ်လၢ NGO ဒူးအိၣ်ထီၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤ တၢ်ထံၣ်အီၤဒ်အမ့ၢ်ကျဲၤအဂၤတဘီလၢ တၢ်ချၢ NGO တဖၣ်မၤဘၣ်ဒိလီၢ်ကဝီၤအတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤ ဒီးတၢ်လၢပုၤတၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတဖၣ် ဒီး ဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်ကျဲၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအသးသ့ဝဲလၢ တၢ်မၤတခါလီၤအဂီၢ်န့ၣ်, လၢကမၤဝဲလီၢ်ကဝီၤအဒဲကဝီၤပူၤ CBO အလီၢ်န့ၣ်, ဝဲအဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢ အပုၤဒၣ်ဝဲ မ့တမ့ၢ် တၢ်ချၢ NGO တဖုဖုန့ၣ်, ကဟ့ၣ်အါထီၣ်ဝဲအပူၤဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်အယိ, တၢ်အံၤဒူးအိၣ်ထီၣ် သးတၢ်ဆိကမိၣ် လၢ NGO တဖၣ်တပၣ်ကဲဒီး ပၣ်လုၢ်ပၣ်ပုၤဝဲ လီၢ်ကဝီၤပူၤ CBO တဖၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤန့ၣ်ဘၣ်. NGO တဖၣ် တအိၣ်ဒီး တၢ်ဖဲးကတီၤကူၣ်လိၣ်သကိးတၢ်လၢ တၢ်ကကျဲၤဘၣ်က့ၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီတဖၣ်လၢ အအိၣ်ထီၣ်မ့ၢ်လၢ ကျိၣ်စ့ ဒီးတၢ်လၢအလီၢ်အိၣ် အဂၤတဖၣ် လၢတၢ်ဖဲးတၢ်မၤအဂီၢ်အယိန့ၣ် ကဲထီၣ်စ့ၢ်ကီး တၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီလၢပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢခဲ ကတၢ်န့ၣ်, တၢ်မၤဘၣ်အသးလၢ ပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲတနီၤ အသးကိၢ်ပူၤဒ် ကျိၣ်စ့တဖၣ်အံၤ တၢ်မၤလၢၣ်ဂီၤကလီၤအီၤ ဒီးကျဲၤလၢ ထံၣ်ကီၢ်ဂၤတၢ်မၤစၢၤကရၢအပူၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် သ့ဝဲကျိၣ်စ့တဖၣ်အံၤအါတလၢကွံၣ်အခး မ့တမ့ၢ်, “သ့စ့လၢ တၢ်အိၣ်မူအ ပတီၢ်ထီထီအဂီၢ်” န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်တဘၣ်သ့ၣ်ဘၣ်သးဝဲဘၣ်.

“ ပအဲၣ်ဒီးကတီၤသကိးတၢ်ဒီး NGO တဖၣ်ဘၣ်ယး တၢ်ဂ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကြးဟ့ၣ် (ပုၤလၢဒဲကဝီၤပူၤတဖၣ်) ထဲလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲအဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်ဝဲအါထီၣ်န့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်ဟံးကွံၣ်ပုၤတၢ်လၢ CBO အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ခဲအံၤပုၤတၢ်ပူၤဖိတဖၣ်အသးပူၤန့ၣ် မၤ အသးဒ်အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ် NGO အပူၤမၤတၢ်ဖိ, ဒီးတမၤဘၣ်အသးဒီးအဝဲသ့ၣ်ဒ် အအိၣ်ဒီးတၢ်သးတီၤလၢအပူၤတၢ်အဖီခိၣ်လၢ ဘၣ်. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢ အလီၤသးအူးဒိၣ်နီၣ်မးလီၤ. NGO ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢ တၢ်ဘူးတၢ်လဲအယိ မၤဘၣ်အသးဒီးအီၤဒ်

အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ယးဒီး NGO န့ၣ်လီၤ. တၢ်တမၤဘၣ်အသးဒီး အဝဲသ့ၣ်ဒ် အဘၣ်ယးဒီးဒဲကဝီၤတဖၣ်န့ၣ်လၢဘၣ်. . . တၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်ပၣ်ပၣ်ပၣ်ပၣ်ပၣ် ဒီးအတၢ်သးတီၣ်န့ၣ် လဲလိၣ်ကွံၣ်အသးလဲ. မ့ၢ်တၢ်အကၢၤဒိၣ်လၢ ပကဘၣ်မၤ တၢ်လၢ NGO တဖၣ် အဂီၢ် ဒ်သိးပကမၤပၤ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်လိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ဘၣ်ဆၣ်ခဲအံၤ ပၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်အံၤ ဟးထီၣ်လၢပတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ရိၣ် ဖျိၣ် အဆၢကတီၢ် လၢကလဲၤမၤ NGO အတၢ်မၤအဂီၢ်လီၤ. ပၤလၢအအိၣ်ဒီး တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်ဒီး တၢ်လဲၤခီဖျိတဖၣ် လီၤမၢ် သဒၣ်ကွံၣ်ပၤ ဒီးလဲၤဆူ NGO တဖၣ်အအိၣ်လီၤ. . NGO တဖၣ် ကြးဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤ CBO တဖၣ်လီၤ --ပမၤတၢ် တအိၣ် ဒီးတၢ်ဘူးတၢ်လဲဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ် CBO တဖၣ်လၢ ကျိၣ်စ့တၢ်ဆီၣ်ထွဲသ့ဝဲလီၤ. မ့တမ့ၢ်ဒ်န့ၣ်ဘၣ်ဒီး CBO တဖၣ် လီၤပျီၣ် ကွံၣ်သ့ဝဲလီၤ. တၢ်မၤအသးဒီးပၤဒ် NGO တဖၣ်တဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤပၤဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်ဟံးကွံၣ်ပပၤတဖၣ်ဝံၤ ဆီလီၤ အတၢ်မၤ တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒၣ်ဝဲလီၤ. ”

ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢခိၣ်န့ၣ်တဂၤ

“ အဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဘူးတၢ်လဲ စ့ၤဝဲလီၤ. ပၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲ NGO ပၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်ဘၣ်မၤတၢ် ဆူၣ်န့ၣ်ဒီးတၢ်ချၢ NGO အ ပၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လီၤ. တၢ်မၤဘၣ်အသးဒီးယၢၢ် တၢ်ချၢ NGO အပၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် အိၣ်ဒီးမူဒါ စ့ၤန့ၣ်ဒီး ပၤမၤတၢ်ဖိလၢဒဲ ကဝီၤပူၤတဖၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီးတၢ်ချၢ NGO အပၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်မၤန့ၣ်စ့အါန့ၣ်ဒီးပၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲပၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လီၤ. ယ အဲၣ်ဒီးလၢ ပၤဟ့ၣ်မၤဘၣ်လီၤတၢ်တဖၣ်ကဟဲ ဒီး မၤဘၣ်လိၣ်က့ၤတၢ်ဘူးတၢ်လဲအံၤဒ်သိး တၢ်ကြးတၢ်ဘၣ်ကအိၣ်ဝဲလၢ ဒဲက ဝီၤပူၤပူၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲ CBO ပၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် ဒီး ပၤဖိးသဲး/ဒဲကဝီၤချၢ NGO ပၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်(ကူၣ်တဲၣ်) အဘၣ်စၢၤ အဂီၢ်လီၤ. ”

ကညီဒဲကဝီၤကမံးတံၤတဂၤ

“ ပၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လၢ NGO အဝဲၤဒးန့ၣ်, မၤန့ၣ်ဝဲတလၢန့ၣ် စ့ၤယီၤ 2,000 ဘး , ပၤနီၤသိလ့ၣ်တနီၤမၤန့ၣ်ဝဲ 10,000 ဘး လီၤ. ဘၣ်မန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်တဟ့ၣ်အါထီၣ်ဝဲကွံၣ်သရၣ်တဖၣ်လဲၣ်? အဝဲသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်သိၣ်လိတၢ်ဒိန့ၣ်ဒီး မၤန့ၣ်ဒၣ်တလၢန့ၣ် စ့ၤယီၤ 500 ဘးလီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဟးထီၣ်ဒီး ဟးယုက့ၤတၢ်မၤလၢအန့ၣ်စ့အါထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ပသံကွၢ်ဘၣ်ယးတၢ်ဝ့ၢ်အံၤန့ၣ်လီၤဂၢၢ်ဒ် ပကွံၣ်လီၤလၢဂၢၢ်တဖျါၣ်လၢထံကျဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ”

ကညီသးပၢ်တဂၤ ဒီး မ့ၢ်ခိၣ်န့ၣ်တဂၤလၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တကပၤ

“ ပအိၣ်ဒီး ပတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးလၢ အဒီးသန့ၣ်ထီၣ်အသးလၢ တၢ်မ့ၢ်မုၢ်မ့ၢ်ခွါအဖီခိၣ် (GBV) ခၢၣ်စးတဂၤလီၤ. အဝဲသ့ၣ် ကြး ဟ့ၣ်ဝဲ GBV ကမံးတံၤဖိတဂၤအံၤ ပဲၤသိးဒီး ပၤအဂၤတဂၤလၢ အမၤတၢ်မၤတမံၤယီၤလၢ ပၤတဂၤအဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. ပကြး ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢ NGO န့ၣ် 50% ဒီး CBO န့ၣ် 50% လီၤ. ခီဖျိလၢအဝဲသ့ၣ်တဟ့ၣ်ဝဲ CBO ပၤမၤတၢ်ဖိလၢ တၢ်ဘူး တၢ်လဲအယီၤ မ့ၢ်တၢ်ဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်တပၣ်ဝဲ CBO အတၢ်မၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်လၢအအိၣ်ဒီး အလုၢ်အပူၤဘၣ်, မ့ၢ်တၢ်လၢ အလီၤဆီလိၣ်သး မ့တမ့ၢ် ဆံးန့ၣ်ဒီး NGO အတၢ်မၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကြးကတီၤတၢ်ဒီးပၤတဂၤ လၢကသံကွံၣ်ဝဲလၢ တၢ်ဘူး တၢ်လဲထဲလဲၣ်န့ၣ် ကမ့ၢ်တၢ်အကြးအဘၣ်လၢကဟ့ၣ်ဝဲအဂီၢ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. NGO တဖၣ်မ့ၢ်တဟ့ၣ်တၢ်ဘူးတၢ်လဲထဲသိးသိးဘၣ် န့ၣ်, တၢ်ပြၢလိၣ်သးကအိၣ်ထီၣ်ဝဲ, ဒီးပၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် ကသုးအသးဆူ တၢ်မၤလၢ အန့ၣ်တၢ်ဘူးတၢ်လဲဝဲဒိၣ်တက့ၢ်အအိၣ်အ ယီၤ ပၤမၤတၢ်ဖိလၢအမၤတၢ်ဂၢၢ်ဂၢၢ်ကျၢၤကျၢၤ လၢတၢ်လီၢ်တပူၤယီၤတအိၣ်လၢဘၣ်. မ့ၢ်တၢ်အကၢၤဒိၣ်နီၣ်မးလၢ ပကဘၣ်အိၣ်ဒီး ပၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လၢ အမၤတၢ်ဂၢၢ်ဂၢၢ်ကျၢၤကျၢၤလၢတၢ်လီၢ်တပူၤယီၤလီၤ--- တလီၤဂၢၢ်ဒ်တၢ်မၤအိၣ်ဖဲအံၤလၢပၤကိးဂၤဒဲး အဂီၢ် ဘၣ်. မ့ၢ်လၢ NGO တဖၣ်အတၢ်မၤစၢၤအယီၤ, လီၢ်ကဝီၤပူၤ တၢ်ကရၢကရိၣ်တဖၣ် မၤက့ၤအတၢ်မၤ တသ့လၢဘၣ် မ့ၢ်လၢ [NGO] အပူၤတဖၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အါဘူး လဲဝဲဒိၣ်တက့ၢ်လီၤ--- ဖဲပ [CBO] န့ၣ် ပပၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် မ့ၢ်ပၤမၤတၢ်လၢအတၢ် သးအိၣ်ဒၣ်ဝဲ, တၢ်တဟ့ၣ်အါဘူးလဲနီၣ်တမံၤအယီၤ, အဝဲသ့ၣ်လဲၤက့ၤဆူ NGO လၢအဟဲဒီးမၤစၢၤပၤတဖၣ်အအိၣ်လီၤ. လၢတၢ် န့ၣ်အယီၤ [ပ CBO] အပူၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လီၤမၢ်ကွံၣ်လီၤ. ”

ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢခိၣ်န့ၣ်တဂၤ

တၢ်လီၤဆီလိၣ်သးလၢ CBO ဒီး NGO တဖၣ်အဘၣ်စၢၤဘၣ်ယး ကျိၣ်စ့ဒီး တၢ်လၢအလီၢ်အိၣ်အဂၤတဖၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်ယၢၤ ထီၣ်စ့ၢ်ကီးအါလၢ ပၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲတဖၣ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်ပၣ်ပၣ်ပၣ်ပၣ်ဘၣ်ယးတၢ်တၢ်မၤလၢဂီၤကျိၣ်စ့ မ့တမ့ၢ်ဖဲအယၢၤထီၣ်ဘၣ်ယး NGO တဖၣ် ကယုထၢလၢ ကဟ့ၣ်ဝဲတၢ်မၤစၢၤလီၤလီၤဆူ ပၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲတဖၣ်အအိၣ်အလီၢ်န့ၣ်, ယုထၢဝဲလၢကသ့ကျိၣ်စ့ တဖၣ်အံၤလၢ NGO တၢ်ဖိးတၢ်မၤကလဲၤတရံးအသးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

“ လာစု 100 ဘေးလှူငွေကော်မတီဘဏ်ခဲတဂါအဂီၢ်အပူၤန့ၣ်, စုလၢအတူၤနီၣ်နီၣ်ဆူပူၤဘဏ်ကော်မတီဘဏ်ခဲတဖၣ်အစုပူၤအိၣ်ဆံးအါလဲၣ်? NGO တဖၣ်အိၣ်ဒီးသိလ့ၣ်အသီစဲဘွဲတဖၣ်, ဘူးလဲတဖၣ်, ဆုၣ်နီၤလၢသံးဒီးခိဖံၣ်အကျဲးပူၤဖဲမ့ၢ်န့ၢ်ခါ , အဝဲသ့ၣ်ဆူၤအဖိအလံၤ တဖၣ်ဆူၤကီၢ် ဆူၤကွါလၢအပူၤကလံၤဒိၣ်မးတဖၣ်, အိၣ်ဒီးဟံၣ်လၢအဂ့ၤမးတဖၣ်လၢ ဟံၣ်အလဲဒိၣ်. . . ပနၢ်တပၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဘဏ်. . . ဘဏ်မနုၤအယီၤ အဝဲသ့ၣ်ဘဏ်ပူၤဝဲ သိလ့ၣ်အသီစဲဘွဲတဖၣ် တဆိဝံၤတဆိလဲၣ်န့ၣ်ယနၢ်တပၢ်ဘဏ်, ဘဏ်ဆၣ်ဒီး ဖဲပူၤဘဏ်ကော်မတီဘဏ်ခဲတဖၣ်ယုတၢ်မၤစၢၤန့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်စံးဝဲလၢ စုတိၣ်ပၣ်လၢတၢ်ကသုၤအီၤအဂီၢ်န့ၣ်တအိၣ်လၢဘဏ်. ”

ကညီ ပိၣ်မုၢ်တဖၣ်အခိၣ်တဂါ

ပုၤဒိကန့ၣ်တၢ်ကရူၢ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဖဲအကွၢ်ကဒါက့ၤတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤ

ပုၤဒိကန့ၣ်တၢ်ကရူၢ်အပူၤကရူၢ်ဖိတဖၣ် ကလၢၢ်ဘဏ်ဝဲဆူၣ်ဆူၣ်ကလဲၣ်လၢအသးပူၤလၢ NGO တဖၣ်တပၣ်ကဲဝဲတၢ်ဖဲတၢ်မၤ, တၢ်သ့တၢ်ဘဏ်ဒီး တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢ်လၢအအိၣ်ဒီးကညီဖိတဖၣ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤ ဘဏ်. ကညီခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်ယုဝဲ တဘျီဘဏ်တဘျီလၢကကဲထီၣ်တၢ်ဆဲးကျိးအလီၢ်လၢ ကဟ့ၣ်ထီၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်ဒီး တၢ်မၤ တၢ်ရဲၣ် ကျဲၤလၢတၢ်မၤအီၤလၢ “အဝဲသ့ၣ်” အဒဲကဝီၤပူၤတဖၣ်အဂ့ၢ်ဘဏ်ဆၣ်ဒီး , တဘျီဘဏ်တဘျီန့ၣ် တၢ်မၤဘဏ်အသးဒီး အဝဲသ့ၣ်လၢအတၢ်ယုတဖၣ်အံၤတၢ် တကနၢ်ယုၣ်အီၤဘဏ်.

ဖဲ 2007 နံၣ်အပူၤ, ပုၤဘဏ်ကော်မတီဘဏ်ခဲတဖၣ် ဒီးတၢ်မၤစၢၤပူၤမၤတၢ်ဖိလၢ အဘဏ်ယိၣ်တၢ်ဘဏ်ယးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤတဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ CBO တဖၣ်အတၢ်ထံၣ်လိၣ်ကတိၤသကိးတၢ်ဘဏ်ယးဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤစၢၤအဂီၢ်, “ CBO Forum for Humanitarian Assistance ” ဝဲသး CBO တဖၣ်ကယုထံၣ်န့ၣ်တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတခါလၢအဝဲသ့ၣ်ခဲလၢအၢၣ်လီၤတူၢ်လိၣ်ဝဲသ့န့ၣ်လီၤ. လၢ တၢ်အံၤအယီၤ, ပုၤအကရူၢ်အံၤ ကွဲးပၣ်လီၤ ဒီးအၢၣ်တူၢ်လိၣ်သကိးဝဲ ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဘဏ်ဘျးဘဏ်ဖျိၣ်အဂီၢ်တၢ်ဘျးခိၣ်သ့ၣ်ယးထံၣ် ဒီးတၢ်ဘျးတဖၣ်အကျိတနီၤမ့ၢ်ဝဲ, တၢ်မၤစၢၤ အတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ် ကဘဏ်မ့ၢ်တၢ်လၢ အသ့ၣ်ထီၣ်အသးလၢ ပုၤဂ့ၢ်ဝီ တၢ်ဘဏ်ဘျးဘဏ်ဖျိၣ်တၢ်လိၣ်ဘဏ်နီၣ်နီၣ်အဖိခိၣ်ဒီးကဘဏ်အိၣ်ဒီး ပုၤတဝါအတၢ်ပၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်, - တၢ်ကဘဏ်ဆူးကါဝဲတၢ် လၢအအိၣ်လၢလီၢ်ကဝီၤပူၤတဖၣ် ဝဲသးကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်လၢ တၢ်ပၤယၢ်အီၤသ့ဝဲတပယုၣ်ယီ, - ပုၤနီၣ်တဂါဒီး တၢ်ကရၢကရိလၢအမၤယုၣ်သကိးတၢ်တဖၣ် ကဘဏ်လူၤပိၣ်ထွဲဝဲ တၢ်ဘျးခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘဏ်ယး တၢ်ဟံးန့ၢ်မ့ၢ်ဒါလၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤ ခဲလၢလၢတၢ်မၤအီၤတဖၣ်အဂီၢ် ဒီး တၢ်ပၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်တၢ်ခဲလၢလၢ တၢ်မၤအီၤတဖၣ်ဝဲသးကအိၣ်ဖျါ ပျီတြၢၢ် ကလၢ ဒီး ဒုးအိၣ် ထီၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤအကျဲ လၢအသ့ၣ်ထီၣ်အသးလၢပုၤအါဂါအတၢ်ဘဏ်သး တၢ်မၤသကိးတၢ်အဖိခိၣ် , ဒီး တၢ်မၤစၢၤတၢ်မၤ တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်သ့တအိၣ်ဒီး တၢ်ကွၢ်တလီၤ, မ့တမ့ၢ်သ့တဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘဏ်ဒိဘဏ်ထံး, မ့တမ့ၢ် တၢ်ဘဏ်ဝံၣ်ဝဲလၢ ပုၤတဝါ တဖၣ်အသးအကျိတဂ့ၢ်အဂီၢ်လီၤ.

ပုၤဟဲအိၣ်ဖျိၣ်အကျိတဂါ ပၣ်ဖျါဝဲလၢ CBO တဖၣ် အတၢ်ထံၣ်လိၣ်ကတိၤသကိးတၢ်အံၤ, မ့မ့ၢ်ဝဲတၢ်ယုထံၣ်န့ၣ်ကျဲၤလၢ တၢ်က မၤလီၤမၤဘဏ်က့ၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်လၢ တၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ်အီၤဖဲတၢ်ကတိၤသကိးတၢ်တဘျီအံၤဘဏ်ဆၣ်, တၢ်ဒုးကဲထီၣ်အီၤလၢ တၢ်စုကတဲၤတခါလၢပကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်လၢအဒိသးလိၣ်သးတဖၣ်လၢ CBO တဖၣ်အသးအကျိ, ဒီး တၢ်အံၤ ကမၤဆူၣ်ထီၣ်အဝဲသ့ၣ် အတၢ်သ့တၢ်ဘဏ်လၢ ကကဲလိၣ်တူၤလီၤတီၤလီၤ လၢအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အဂီၢ် ဒီးကပၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်သးလၢ တၢ် သးတဖျါယီအပူၤ လၢအတၢ်မၤသကိးတၢ်ဒီး (ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘဏ်ထံၣ်ကီၢ်တဖၣ်အ) NGO တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲစံးဝဲ ဒုၣ်, “ ပုၤလၢတၢ်အိၣ်ပူၤတဖၣ်အတၢ်ထံၣ် မ့တမ့ၢ်တၢ်မၤယီၤန့ၣ်, ပမၤတၢ်တူၤလီၤတီၤလီၤဒီး ပုၤလၢတၢ်ချၢတဖၣ်ကသု လၢကျဲ ဝဲလဲၣ်? CBO တဖၣ်ဟံးန့ၢ်ဝဲတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အံၤလၢကမၤဆူၣ်ထီၣ်အဂီၢ်အဘိဒိသး လၢအတၢ်မၤသကိးတၢ်ဒီး NGO တဖၣ် အပူၤန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ကအိၣ်ဒီး တၢ်အသဟီၣ်ဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤသးအါထီၣ်လၢ ကမၤတၢ်တူၤလီၤတီၤလီၤ ဒီးလၢ တၢ်သးတဖျါယီန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပၣ်သ့ၣ်ပၣ်သးအံၤတမ့ၢ်ပယု NGO တဖၣ်လၢကလဲလိၣ်အသးဘဏ်, မ့မ့ၢ်တခီ မ့ၢ်ဝဲ CBO တဖၣ် ဒုးန့ၣ်ပုၤကိးဂါဒဲးလၢ ပမၤတၢ်မနုၤသ့ဝဲ, ဒီးလၢတၢ်အံၤအယီၤ, ပုၤဂါတဖၣ်အတၢ်ဆိကမိၣ်လၢ ပမ့ၢ်တၢ်ဝဲလဲၣ် ဒီးအဝဲသ့ၣ်မၤတၢ်ဝဲလဲၣ်န့ၣ် ကလဲလိၣ် အသးစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.”

4. တၢ်ဒၢန့ၢ်လီၤဆူၣ် ပှၤတၢ်ချၢတဖၣ်အ တၢ်ပၢ်လၢ်ပၢ်ပှၤ ဒီး တၢ်ပၢ်ဒိၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ဆိအလီၢ်

ပှၤဒဲးကဝီၤဖိ ဒီးခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်ပၢ်ဖျါတ့ၢ်ဝဲတဘျီဝံၤတဘျီ ဘၣ်ယးအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢ NGO တဖၣ်တန့ၢ်ပၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကျီၤလၢအဘၣ်ထွဲလိၣ်သးဒီး ပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်ဒီးဒဲးကဝီၤတဖၣ်ဒီးအလုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတဖၣ်အဂ့ၢ်အယီၤလီၤ. တၢ်မၤ တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလၢတဘၣ်ဘျီဘၣ်ဒါ ဒီးတမၤပှၤထီၣ် “ တၢ်လိၣ် နီၣ်နီၣ်တဖၣ် ” မ့တမ့ၢ်, တၢ်မၤ ပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတမ့ၢ် ဒီး ပှၤမၤ တၢ်ဖိတဖၣ် တကြးတဘၣ်တဖၣ်န့ၢ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲ မ့ၢ်လၢ တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤ တအိၣ်ဘၣ်အယီၤလီၤ. တၢ်ယၤ ထီၣ်ဝဲတၢ်အဒိအတံၢ်တနီၤဖဲ လုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီး တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဘၣ်ယးတၢ်အဂ့ၢ်တၢ်အကြးန့ၢ်တဒိသးလိၣ်သး ဘၣ်အယီၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤတဖၣ် ဒီးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအကျါတနီၤမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဒၢန့ၢ်လီၤယုၣ် တၢ်သိၣ်လိၣ်သန့ၤလၢအလီၤဆီ တဖၣ်ဆူ တၢ်သိၣ်လိၣ်သန့ၤလၢအအိၣ်ပၢ်ဝဲအပှၤ, တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘျၢလၢ တၢ်ဖိၣ်အိၣ်ယံးယံးတဖၣ်လၢ ပှၤမၤလိတၢ်ဖိတဖၣ် ဒီး ဖိဒံဖဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ဒီးတၢ်သိၣ်လိၣ်ဘၣ်ယးသးမိၢ်ဖါလုၢ်လၢဂ့ၢ်ကျီၤတဖၣ်ဒီး မိၢ်ဖါဂ့ၢ်ကျီၤတဖၣ်န့ၢ်လီၤ. အါစုအါဘျီ တၢ် ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်အသီတဖၣ်အံၤ တမ့ၢ်တၢ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤတဖၣ် ထဲသိးဒီးကျဲၤလၢ တၢ်သ့ၣ်အိၣ်လၢတၢ်အံၤအဂီၢ် န့ၢ် ဘၣ်. တၢ်စံးကတီၤ ကျဲၤလိၣ်သကိးတၢ်တအိၣ်ဘၣ်, တၢ်မုၢ်လၢလၢ ပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ် ကတူၢ်လိၣ်တၢ်ထံၣ် တၢ်ဆိကမိၣ် အသီတဖၣ်အံၤချဲသဒံးဖိ, ဒီး တၢ်န့ၢ်ပၢ်ဘၣ်ယးတၢ်မနုၤတဖၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအလီၢ်အိၣ်ဒိသိးပှၤဂ့ၢ်ဂီၢ်ကျီၤတၢ်လဲလိၣ် ကမၤအ သးအဂီၢ်တအိၣ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၢ်, မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ယၤထီၣ်အိၣ် ဒ်အမ့ၢ်တၢ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်သးဘၣ်တံၢ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်ကျဲး စးတူၢ်လိၣ်ဝဲ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်တဖၣ်လၢအဘၣ်တၢ်ပၢ်ဆၢအိၣ်လၢပှၤလၢတၢ်ချၢတဖၣ်အံၤအဆၢ ကတီၢ်န့ၢ်လီၤ.

က. တၢ်ကျဲးစးလၢတၢ်မၤစၢတဖၣ်အဂီၢ်န့ၢ်တၢ်ထံၣ်ဘၣ်လိၣ်အိၣ်အဘျးကတၢ်ဒီး လီၢ်ကဝီၤပှၤ တၢ်အိၣ်အသးဘၣ်.

“ NGO တဖၣ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးမၤတၢ်လၢဒဲးကဝီၤတဖၣ်အပှၤန့ၢ်, အဆိကတၢ် အဝဲသ့ၣ်ကြးယုၤမၤလိၣ်န့ၢ်ပၢ်ဝဲဘၣ်ယးပှၤလၢ အဝဲ သ့ၣ်အဲၣ်ဒီး မၤတၢ်လၢအသိးအကျါတဖၣ် အတၢ်ဟဲလီၤစၢလီၤသ့ၣ်, အတၢ်စူၢ်တၢ်န့ၢ် ဒီးအလုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ် လၢတဖၣ် န့ၢ်လီၤ. ”

ကညီပိၣ်မုၢ် ခိၣ်န့ၢ်တဂၤ

“ အလီၢ်အိၣ်လၢ NGO တဖၣ်ကအိၣ်ဒီး တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ်ဘၣ်ယး ဟီၣ်ကဝီၤဖဲ တၢ်ကဆၢအဝဲသ့ၣ်န့ၢ် အလုၢ်လၢတၢ်ဆဲး တၢ်လၢအဂ့ၢ်ဒီး အလီၢ်အိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်န့ၢ်ပၢ်ထံၣ်ကျါကျါ ဘၣ်ယးဒီးမ့ၢ်ကျီၤဝဲၤကွၢ် တၢ်အိၣ်အသး ဖဲန့ၢ် ဒီးတၢ်ခဲလၢလီၤဆီလိၣ်အသးဒီးတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ညါန့ၢ်တ့ၢ်လဲၣ် တဖၣ်န့ၢ် ဒ်လဲၣ်န့ၢ်လီၤ. ”

ကညီခွါ တၢ်မၤစၢပှၤမၤတၢ်ဖိတဂၤ

“ NGO တဖၣ်တသ့ၣ်ညါတၢ်အိၣ်အသးနီၣ်နီၣ်ဖဲဒဲးကဝီၤတဖၣ်အပှၤဘၣ်, ဒီး န့ၢ်(ပှၤထံၣ်ဂၤကီၢ်ဂၤဖိ) ကဘၣ်တဲတၢ်ဒီးအိၣ်ဒ်လဲၣ် လၢ နကမၤစၢအဝဲသ့ၣ် မ့တမ့ၢ် တဲအိၣ်ကျဲၤလၢအဝဲသ့ၣ်ကမၤလိၣ်န့ၢ်ပၢ်တၢ်အဂီၢ် မ့တမ့ၢ် အဝဲ သ့ၣ်ကမၤန့ၢ်တၢ်လဲၣ်ဒီဖျါလၢအ တၢ်မၤပှၤ အဂီၢ်ဒ်လဲၣ်န့ၢ် နန့ၢ်တပၢ်ဘၣ် --- NGO တဖၣ်တဆိကမိၣ်တၢ်ဘၣ်ယး ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဟဲလၢ တၢ်လီၢ်ဖဲလဲၣ် , မ့တမ့ၢ် တဆိကမိၣ်ထံၣ်တၢ်ဘၣ်ယးအဝဲသ့ၣ်အလုၢ်လၢထူၤသန့ၤဒီးအတၢ်ဆိကမိၣ်တဖၣ်န့ၢ်ဘၣ်. ”

ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢခိၣ်

“ NGO တဖၣ်အိၣ်ဒီး တၢ်မၤထူၤသန့ၤ, တၢ်မၤအကျဲး ဒီး တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်လၢအလီၤဆီလိၣ်သးတဖၣ်လီၤ. ပှၤမၤတၢ်ဖိအါ ဂၤ တအိၣ်ဝဲ ယံၣ်ယံၣ်တုၤလၢကန့ၢ်ပၢ်လီၢ်ကဝီၤပှၤတၢ်အိၣ်သးဘၣ် ဒီး တၢ်ဟံးစုန့ၢ်ကျဲၤတချးတၢ်ဆၢအဝဲသ့ၣ်ဆူတၢ်ဖဲးတၢ်မၤ အလီၢ်န့ၢ် တၢ်တမၤအိၣ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲးဘၣ်. ဆၢကတီၢ်တအိၣ်လၢပှၤပှၤလၢ NGO ပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်ကသ့ၣ်ညါလိၣ်သး ဒီး ပှၤလၢလီၢ်ကဝီၤပှၤတဖၣ်အဂီၢ်ဘၣ်. ”

ကညီမုၢ် CBO အခိၣ်တဂၤ

“ NGO တဖၣ်ကြးန့ၢ်ပၢ်ဆိဝဲ ပှၤတဝၢအတၢ်လိၣ်တဖၣ် , မၤလိၣ်န့ၢ်ပၢ်ဆိတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျီၤဝဲထံၣ်သ့ၣ်ညါ လၢမနုၤမ့ၢ် တၢ် အဂ့ၢ်တဖၣ်လဲၣ်န့ၢ်လီၤ. ”

ကညီသရၣ်မုၢ်တဂၤ

“ NGO တဖန်ကြားနာပျံ့နှံ့မှုတဝါအဖွဲ့ လီလီတီလီဆဲး ဒီးကျဲးဘဉ်လိင်အသးဒီးပူတဝီအတၢ်အိၣ်အသးန့ၣ်လီၤ. NGO တဖန် ကြးဟ့ၣ်ပူတဝါတဖန်လၢတၢ်စိတၢ်ကမိၤလၢကမၤဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်အသးအဂီၢ်လီၤ. NGO တနီၤ မၤဒၣ်ဝဲအတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖန်လၢဒဲကဝီၤတဖန်အပူၤလီၤ. ဘဉ်ဆၣ်ဒီး မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်တသ့ၣ်ညါပူတဝါအဖွဲ့ဝဲဘဉ်ဘဉ်အယီၤ ကဲထီၣ်တၢ်တီၢ်ခဲလၢ CBO တဖန်အဂီၢ်လီၤ. ပမၤတၢ်လၢပူတဝါအဂီၢ်အယီၤပသ့ၣ်ညါတၢ်လိၣ်တဖန် ဒီးပအဲၣ်ဒီးဒုးသ့ၣ်ညါပူၤတဖန်လၢတၢ်လိၣ်တဖန်အံၤအဝုၣ်လီၤ. “

ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢခိၣ်တၢ်

“ လၢညါတချးလၢ NGO တဖန်ဟဲန့ၣ်လၢ ပူဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဒဲကဝီၤပူဒီးဘဉ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ဘဉ်ယုထံသ့ၣ်ညါတၢ်ဝုၣ်တၢ်ကျဲၤ, ယုန့ၣ်ပၢၣ်ဝဲတၢ်လိၣ်တဖန်အဝုၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲး , အိၣ်ဝဲဖဲန့ၣ် 2 - 3 လၢ. . . . ”

ကညီခွါပူၤဘူးဒီးဖိ ဒဲကဝီၤကမံးတံၤတၢ်

“ NGO တဖန်အဲၣ်ဒီးဝဲလၢသရၣ်တဖန်ကဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိၣ်လၢအဲကလံးကျိၣ်အယီၤမၤဝဲသရၣ်တဖန်လၢကအိၣ်လၢကွဲၤဖဲကွဲၤပျံၣ်ဝံၤ အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တသ့ၣ်ညါဝဲလၢသရၣ်တဖန်အံၤဟံးန့ၣ်အါထီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢကွဲၤတသ့ဘဉ်. အဝဲသ့ၣ်ဘဉ်ကွၢ်ဆူဟံၣ်ဒီးကွၢ်ထွဲအဖိအလံၤ, ဘဉ်ကွၢ်တၢ်အိၣ်ဖိအိၣ်လီၤ. တၢ်တၢ်အိၣ်ဖိအိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢကွဲၤကစီဒီ မ့ၢ်လၢနဘဉ်မၤကဲၤထီၣ်မ့ၢ်အူ, ဘဉ်လဲၤယုတၢ်ဒီးတၢ်လၢလီၤ. ဖဲအံၤတၢ်တအိၣ်ညါ ဒ်လၢသု(ပူၤထံၤကီၢ်ဂၤဖိ)အိၣ်လၢဝုၣ်ပူၤအသးဘဉ်. တၢ်အိၣ် လၢအဝံၤညီပပ်လၢပဂီၢ် တအိၣ်ဘဉ်. အဝဲသ့ၣ်တဆိကမိၣ်ဘဉ်ယး တၢ်အံၤအဝုၣ်ဘဉ်ဒီး ကျဲးစးမၤဝဲပပူၤတဝါမၤဒ်ပူၤအိၣ်လၢ ထံကီၢ်လၢအလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်တဖန် အပူၤ မၤဝဲအသးန့ၣ်လီၤ.”

ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢအခိၣ်တၢ်

“ NGO တဖန်ဟဲလၢထံကီၢ်အဂၤတဘျီ, အဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဒီးမၤပဖိပလံၤတဖန်ဒိဖိသ့ၣ်တဖန်လၢ အဝဲသ့ၣ်အထံအဂီၢ်ပူၤအသး, ဘဉ်ဆၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤတဖန်လီၤဆီဝဲလီၤ. . . NGO တဖန်ကဘဉ်မၤလိဆိဝဲလုၢ်လၢတၢ် ဆဲးတၢ်လၢတဖန်ဝံၤ ခံကွၢ်စီၤကွၢ်ဝဲ လၢကဘဉ်မၤဝဲ (တၢ်ဒိသးအံၤတဖန်) မ့တမ့ၢ်တဘျီမၤဝဲဘဉ်န့ၣ်လီၤ.”

ကညီခွါသးပျံၣ် ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့ၣ်န့ၣ်တၢ်

“အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ထံၣ်လိၣ်ကတီၢ်သကိးတၢ်ကဘဉ်အိၣ်အါထီၣ်လၢပူၤအိၣ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်တဖန်ဒီးပူၤလၢလီၤကဝီၤပူၤတဖန် အဘၢၣ်စၢၤဒ်သး ပူၤအိၣ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်တဖန် မၤတၢ်လၢအလိၣ်နီၣ်နီၣ်တဖန်ကသ့အဂီၢ်လီၤ. နမၤတၢ်လၢအလိၣ်နီၣ်နီၣ်လၢပူၤတဝါအဂီၢ်တဖန်ကသ့အဂီၢ် နလိၣ်ဘဉ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤသးလၢတၢ်မၤပူၤလၢဆၢကတီၢ်ယံၣ်ထၢအဂီၢ်လီၤ. . . NGO အပူၤမၤတၢ်ဖိတဖန် လဲလိၣ်ဝဲအယီၤ , အဝဲသ့ၣ်တသ့ၣ်ညါဝဲထံကီၢ်တဘျီအလုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, အတၢ်စံၣ်စီၤဝဲစီၤဘဉ်. . . NGO တဖန်ကြးအိၣ်ဒီး အပူၤတဖန်လၢတၢ်စံးကတီၢ်ကူၣ်လိၣ် သကိးတၢ်ဒီးပူၤတဝါ အဂီၢ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကဲထီၣ်ပူၤကူၣ်လိၣ်တၢ် တဖန်ဘဉ်ယး တၢ်သ့ၣ်ညါ နပၢၣ်အတီၤပတီၢ်လၢ ပူၤတဝါပူၤအဂီၢ်, ဒီးလၢ လုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ တၢ်အကြးအဘဉ်တၢ်ဘဉ်ဘျီဘဉ်ဒါအဂီၢ်န့ၣ်သ့ဝဲလီၤ. ”

ကညီမုၢ် CBO ခိၣ်န့ၣ်တၢ်

ခ. တၢ်ပပ်လုၢ်ပပ်ပူၤ ဒီးလုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်ဘဉ်ဝဲၣ်ဂူၣ်တဖန် လၢအအိၣ်ထီၣ်ဝးတရံး NGO အတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖန်

တၢ်လၢအအိၣ်ဖျါလၢအဖိလၢတဖန်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဒိတၢ်တဲၣ်တဘျီမံၤဖဲ NGO လၢတၢ်ချၢတဖန်အတၢ်မၤ တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖန် မ့တမ့ၢ် တၢ်ပပ်လုၢ်ပပ်ပူၤလၢအဝဲသ့ၣ်ညါန့ၣ်လီၤဝဲဆူဒဲကဝီၤပူၤတဖန်မ့ၢ်တၢ်လၢအထီၣ်ဒါလိၣ်သးဒီး ပူၤဒဲကဝီၤပူၤတဖန်ဒီးခိၣ်န့ၣ် တဖန်အတၢ်ဘဉ်သးန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒၣ်ဝဲ မ့တမ့ၢ်တၢ်လၢ အဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဝုၣ်ကီၢ်အံၤဘဉ်န့ၣ်, ကျဲၤလၢတၢ်ဆူးကါ အံၤဖဲတၢ်မၤအံၤအါန့ၣ်ကမ့ၢ်ဝဲတၢ်ဝုၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အံၤလီၤ. အဒိန့ၣ်, ပူၤဘဉ်ကီဘဉ်ခဲအါၤ အၢၣ်လီၤတူၢ်လိၣ်ဝဲလၢ တၢ်ကဘဉ်သိၣ်လိၣ်တၢ်ကြီဆၢဒိတဒါ HIV ဒီး AIDS တၢ်ဆိတဖန်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘဉ်ဆၣ်ဒီး ကျဲၤလၢပူၤတၢ်ချၢတဖန်ဆူးကါဝဲ လၢကသိၣ်လိၣ်ဖိဒိဖိသ့ၣ်တဖန်ဘဉ်ယး တၢ်ဝုၣ်တၢ်ကျဲၤတဖန်အံၤန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်တအၢၣ်လီၤတူၢ်လိၣ်ဝဲဘဉ်.

ဘဉ်ထွဲဒီးကိုတၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့ဒ်အအိၣ်သ့ၣ်လီၤပၢ်အသးအသး

“တၢ်ရီၣ်ဖျိၣ်လိၣ်သး ဒ်ပၤတဖၣ်ပၤတဖၣ်အသးန့ၣ် နလဲလိၣ်အီၤလၢတၢ်ဖးဖိတသ့တန့ၣ်ဘဉ်. နကဘဉ်စးထီၣ်မၤဆိလၢ တၢ်အခီၣ်ထံး တဖၣ်. . . NGO တဖၣ်ကြးဟံးန့ၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်အံၤလၢကမၤသကိးတၢ်ဒီးကိုသရၣ်တဖၣ် ဒီးတမ့ၢ်လၢ တၢ်မၤဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်ဘဉ်. တၢ်ဆၢကတီၢ်ကလၢၣ်ဝဲအါမးလၢ ကမၤလီၤန့ၣ်တီၢ်မုၢ်န့ၣ်အတၢ်သိၣ်လိၣ်အကျဲတဖၣ်. . . လၢကထီၣ်တၢ်မၤလိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်. . . တၢ်ဆၢကတီၢ်ကလၢၣ်ဝဲအါမးလၢ ကမၤလီၤန့ၣ်တီၢ်မုၢ်န့ၣ်အတၢ်သိၣ်လိၣ်အကျဲတဖၣ်. . . လၢကလဲလိၣ်တၢ်လီၤလံၤဆူၣ်အသီ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. နမၤ ဆူၣ်ပၤလၢကမၤတၢ်အံၤချဲၣ်သ့ဘဉ်. တမ့ၢ်လၢပၤအသးကခုဘဉ်. နကဘဉ်မၤအီၤကယီၤကယီၤတုၤလၢအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်ပၤဂံၢ်ဝဲသ့ဒီး အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်အသီ ဟဲလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သိၣ်လိၣ်အကျဲလၢတၢ်ဆူးကါအီၤလၢ ကိုတဖၣ်ဂ့ၤဝဲလၢဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကသ့ဆိကမိၣ်တၢ်ယိၣ်ယိၣ်အဂီၢ်လီၤ. . . မ့ၢ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢနကမၤအီၤခဲ ပၤမုၢ်န့ၣ်ဖိတဖၣ်အကျဲအသးအိၣ်ဒီးဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအါအါဂီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. . . ပတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ အလဲၣ်အထီ တအိၣ်ဘဉ်, ဘဉ်ဆဉ်ဒီး ပအာၣ်လီၤ တူၢ်လိၣ်ပၤမုၢ်န့ၣ်ဖိတဖၣ်အတၢ်သိၣ်လိၣ်အကျဲတဖၣ်ကစီဒီးလီၤ. ”

ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢခိၣ်န့ၣ်တဂၤ

“ ဖဲ NGO တဖၣ်အတၢ်မၤသကိးတၢ်အါထီၣ်ဝဲန့ၣ် ကမၤကတၢ်ကွံၣ် တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၤဂံၢ်အ “စုတးသန့ ” -- ဖဲနကဘဉ်တူၢ်လိၣ်ထဲဒ်တၢ်လၢသရၣ်တဖၣ်ဆူးကါဝဲ ဒီးနတၢ်သရၣ်တဖၣ်တသ့ဘဉ်န့ၣ်လီၤ. သန့တခါလၢ အလီၢ်တအိၣ်လၢနကဘဉ် ဆိကမိၣ်တၢ်ယိၣ်ယိၣ် . . . ပမ့ၢ်ကွၢ်လၢတၢ်လၢ အတဂ့ၤတကပၤန့ၣ် တၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့သန့အါတက့ၢ်န့ၣ် ဟဲဒ်လၢ မုၢ်န့ၣ်လီၤ. ပဒူပ ဖိပလံၤတဖၣ်တသ့ဘဉ်, ထဲနီၣ်ဖျိၣ်ဆဲးဆဲးဖိတဘီဒ်လဲၣ်တသ့ဘဉ်. . . လၢတၢ်န့ၣ်အယၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် တပၢ်ကဲသရၣ်တဖၣ်ဘဉ်, ခဲအံၤအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်တဒိကန့ၣ်တၢ်အါထီၣ်လီၤ. . . သန့ခဲလၢအိၣ်ဒီးတၢ်လၢအမၤဆဲးလီၤစ့ၤလီၤတၢ်လီၤ. NGO တဖၣ်ကြးဆိကမိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဘဉ်ပးတၢ်မၤအသးလၢပသးပုၤဒ် တၢ်လၢအမၤဆဲးလီၤစ့ၤတၢ်အိၣ်ဝဲအံၤ မ့တမ့ၢ်ဘဉ်ဒီးတၢ်အိၣ်အသး အံၤကအါဒိၣ်ထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ”

ကညီလံၣ်စိဆုၣ်ကူၣ်သရၣ်တဂၤ

ဘဉ်ထွဲဒီးဖိသ့ၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်

“တဘျီဘျီန့ၣ်ထံၣ်မိၢ်ပၤတဂၤမၤအဖိအလံၤတဖၣ်ဒ်ကျဲလၢအလုၢ်လၢအိၣ်တ့ၢ်ဝဲလၢပုၤလၢကစၢၤလံၤလံၤအသးန့ၣ်လီၤ တနီၤန့ၣ်ဂ့ၤဝဲ, တနီၤန့ၣ်တဂ့ၤဘဉ်. နလဲၤဆူၣ်မိၢ်လၢအအိၣ်ဒီးဖိယၢ်ဂၤအံၤအအိၣ်ဒီးတဲအီၤလၢကဘဉ်မၤအဖိဖိလဲၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်တသ့ဘဉ်. . . . အဝဲကတဲဝဲ, ‘ နတသ့ၣ်ညါယဖိတရၢအဂ့ၢ်ဘဉ်, ယမ့ၢ်အမိၢ်, ဟဲတဲယၤလၢ ယကဘဉ်မၤတၢ်မနုၤလဲၣ်န့ၣ်တဂ့ၤ ’ . . . ဒူးသ့ၣ်ညါပုၤသးစၢ်တဖၣ်, မိၢ်ပၤသးစၢ်တဖၣ်လၢနတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်အသီအံၤတက့ၢ်. ”

ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢခိၣ်န့ၣ်တဂၤ

“ မ့ၢ်လၢတၢ်သိၣ်လိၣ် ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်အယိ, မိၢ်ပၤတဖၣ် တဒူတယါအဖိတဖၣ်လၢဘဉ်. ခဲအံၤလၢကူၣ်န့ၣ်ပဆိကတီၢ်ဖျိသ့ၣ်တဖၣ်လံ. ပမ့ၢ်မၤအီၤ တုၤလီၤတီၤလီၤန့ၣ်, မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၤလီၤ, ဘဉ်ဆဉ် , တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အါတလၢ တအိၣ်ဒီးမူဒါန့ၣ်တဂ့ၤဘဉ်. ခဲအံၤဖိသ့ၣ်တနီၤန့ၣ်,အန့ၢ်က့ၢ်ဒိၣ်ထီၣ်လီၤ. . လၢထံကီၢ်အဂၤတဖၣ်ဖဲ တၢ်ပၢ်ကဲပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်န့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်လဲၤတုၤလၢစံၣ်ညီၣ်ကီၢ်ဘျီၣ် ဒီးဘဉ်တၢ်ကမၢ်သ့ဝဲ, ဘဉ်ဆဉ်ဒီးဖဲဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤအံၤ တၢ်တမၤအသး ဒ်န့ၣ်ဘဉ်. ပုၤသ့ၣ်က့ၢ်သးပုၤတဖၣ် တအာၣ်လီၤတူၢ်လိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တနီၤလၢ တၢ်မၤလီၤမိၢ်တဖၣ်အဂီၢ်အပူၤန့ၣ်ဘဉ်. ”

ကညီမုၢ်သးစၢ်ခဲဂၤ

“ လၢညါ တၢ်မၤဘဉ်အသးဒီးပုၤဒ် ပုၤမၤလိတၢ်ဖိတဖၣ်န့ၣ်အခိၣ်န့ၣ်ဒိကန့ၣ်တၢ်လီၤ. ခဲအံၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်အိၣ်အါတလၢဒီး NGO တဖၣ်တသိၣ်လိဘဉ်ပးမူဒါတဖၣ်ဘဉ်. မ့ၢ်တၢ်လၢအအါကဲၣ်ဆိး,လဲၤယံၤကဲၣ်ဆိးဒီးခွဲးကဲၣ်ဆိးလီၤ. . . တၢ်သိၣ်လိဘဉ်ပးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်. . . ခဲအံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်တဒိကန့ၣ်ပကလုၢ်လၢဘဉ်. လၢညါအဝဲသ့ၣ်ဒိကန့ၣ်ဝဲလီၤ. . . ကဘဉ်ဒိကန့ၣ် အပူၤသ့ၣ်က့ၢ်သးပုၤတဖၣ်အကလုၢ်ဒ်လဲၣ်, ကဘဉ်ဒိက န့ၣ်အသရၣ်သမါတဖၣ်အကလုၢ်ဒ်လဲၣ်, ကဘဉ်ယူးယိၣ်ပၢ် ကဲဝဲဒ်လဲၣ်န့ၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလီၤ. ခဲအံၤအဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်ညါဝဲဘဉ်ပးအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ် ဒီး တဒိကန့ၣ်တၢ် လၢဘဉ်. ”

ကညီခွါသးပုၤဒီးတၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့မူဒါခိၣ်

“ နထံတံတန်ဒ်တန်မတရီတပိဖိသုဉ်, ဘဉ်ဆဉ်ဒီး လာပဂီၢ်နုၢ်မုၢ်ဒုၢ်ပလုၢ်လၢ်ထူသနူလီၤ. လာပမုၢ်ဒီးဖိသုဉ်လံၤလံၤ ပမိၢ် ပပၢ်သိၣ်လိပုၤလာပကမၤစၢၤအဝဲသုဉ်လီၤ. အဝဲသုဉ်တီၢ်စ့ၢ်ကီးပုၤလာနီၣ်ကွဲဖိတဖၣ်လီၤ. NGO တဖၣ်စံးဝဲလာ မုၢ်တၢ်မၤတရီ တပိဖိသုဉ်လီၤ. အဝဲသုဉ်ထူးထီၣ်တၢ်အခီပညီန့ၣ် တလီၤဂၢ်ဒီးတၢ်လာပထူးထီၣ်အီၤဘဉ် . . . ယထံၣ်ဖိသုဉ်တဂၤ ဘဉ်ယိးဝဲ သွဲၣ်လး တလါတဘျီလီၤ. ပၢ်တဂၤတအိၣ်လာဟံၣ်, မိၢ်တဂၤအဖိဆံးအိၣ် . . . ဖိသုဉ်တဂၤအံၤနမ့ၢ်တပျဲ အယိးသွဲၣ်လးန့ၣ် န ကမၤဒ်လဲၣ်? မတၤကမၤန့ၢ်အီၤလဲၣ်? ဖဲအယိးဝဲသွဲၣ်လးအံၤ, အိၣ်ဘျးဝဲခံးနံးတဘျီလီၤ. ယတဆိကမိၣ်လာတၢ်အံၤမုၢ်တၢ်မၤ တရီတပိဖိသုဉ်ဘဉ်. တမုၢ်တၢ်ဆါဟ့ၣ်အိၣ်ဖိသုဉ်ဘဉ်, တမုၢ်စ့ၢ်ကီး တၢ်မၤကမၤဖိသုဉ်တမံၤမံၤဒ်အမုၢ်, တၢ်တဒုးထီၣ်အီၤကွဲ မုတမုၢ် , ဘဉ်မၤတၢ်ကီးနံၤဒဲး, မုတမုၢ်, တၢ်ဒိတီၢ်အီၤလာတအိၣ်ဒီးအဝုၢ်အကျါန့ၣ်ဘဉ်. ”

ကညီပိၣ်မုၢ်ခိၣ်န့ၣ်တဂၤ

ဘဉ်ယးဒီး HIV/AIDS, သးမိၢ်ဖါဝုၢ်ကျါ တၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သု ဒီးတၢ်သုဉ်ညါ ပပ်ပနီၣ် မိၢ်/ဖါ

“ ဖဲအဝဲသုဉ်စးထီၣ်သိၣ်လိဝဲ တၢ်ဘဉ်ယးဒီးသးမိၢ်ဖါဝုၢ်ကျါ ဒီး HIV တၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သုန့ၣ်, မိၢ်ပၢ်သုဉ်တဖၣ်တဲ ဒဲကဝီၤခိၣ် လၢ အသုတပျဲ ပုၤသုဉ်တဖၣ်အံၤဟဲဒီး သိၣ်လိတၢ်ဝုၢ်အံၤတဝုၤ. . . ကညီပုၤတဝါတဖၣ် တသုဉ်ညါတၢ်ဝုၢ်တဖၣ် ဘဉ်ယး ဒီး သးမိၢ်ဖါဝုၢ်ကျါအံၤအါလၢ်ကဲၣ်ဆိးဘဉ်. . . တၢ်စဲကျိးရုၤလီၤအီၤလာ ကညီကျိၣ် ဒီး ပယီၤကျိၣ်အိၣ်စ့ၢ်မးလီၤ . ဖဲ NGO တဖၣ် စးထီၣ်သိၣ်လိပုၤလိၢ်ဘိဘိထီၣ်တဖၣ်ဘဉ်ယး သးမိၢ်ဖါဝုၢ်ကျါန့ၣ်, တၢ်ဘူၣ်တၢ်ဘါခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်, ဒီးမိၢ်ပၢ်တဖၣ် အသး ပုၤန့ၣ် တၢ်မၤအသးဒ် အဝဲသုဉ်သိၣ်လိဖိသုဉ်တဖၣ်လၢ ကဘဉ်အိၣ်ယုၣ်ဒ် သးမိၢ်ဖါ လုၢ်လၢ်အသိးဒ်လဲၣ်, ကဘဉ်သုဝဲတၢ်ဖျိၣ် ဘၢ (condoms) တဖၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. လာပလုၢ်လၢ်တၢ်ဆဲးတၢ်လာန့ၣ်, တၢ်အံၤမုၢ်တၢ်လာအဘဉ်ယးဒုၢ်ဒီး ပုၤအနီၣ်ကစၢ် ဒုၣ်ဝဲ, မုၢ်တၢ်ဒုၣ်သုဉ် . . . NGO တဖၣ်ကြးထံၣ်လိၣ်ဒီးပုၤတဝါ ဒီးသံကွၢ်သံဒီးအဝဲသုဉ်လၢ အအိၣ်ဒီးဆူၣ်တၢ်ထံၣ် တၢ်ဆိ ကမိၣ်တဖၣ်အံၤ လၢကျဲဒ်လဲၣ် ဒီး ကြးဆူးကါဝဲ တၢ်ကတီၢ်မနုၤတဖၣ်လဲၣ် , တဲဝဲသုတုၤလာအပတီၢ်ထဲလဲၣ် . . . ဘဉ်တဘဉ် အလီၢ်ကအိၣ်လၢ ပကဘဉ်မၤ တၢ်ယုသုဉ်ညါတၢ်ဝုၢ်တၢ်ကျါတခါဘဉ်ယးဒီး ပုၤသးစၢ်တဖၣ်လၢ အမံၤယုၣ်အိၣ်ယုၣ်လိၣ်သး ဒ် သးမိၢ်ဖါလုၢ်လၢ်အသိး ဒ်သိးပမၤစၢၤဒုးထီၣ်မိၢ်ပၢ်တဖၣ်ကသုဝဲလၢ တၢ်မၤအသးဒ်အံၤတဖၣ် တမုၢ်လၢ သးမိၢ်ဖါလုၢ်လၢ် တၢ် ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သုအယိဘဉ် , ဒီးမုၢ်တၢ်လာအလီၢ်အိၣ်လာပကဘဉ်မၤအီၤလီၤ. ”

ကညီပိၣ်မုၢ်တဖၣ်အခိၣ်န့ၣ်တဂၤ

“ [NGO တဖုလၢအမၤတၢ် ဘဉ်ယးဟံၣ်ဒုၣ်တၢ်တိၣ်တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤ] ဒုးသုဉ်ညါန့ၣ်ပၢ်ဝဲတၢ်ဝုၢ်တၢ်ကျါတဖၣ်ဘဉ်ယးဒီးပိၣ်မုၢ် တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ဆူၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤကမုၢ်တဖၣ်တန့ၢ်ပၢ်ဝဲတၢ်ဝုၢ်လၢတၢ်အိၣ်ဒီးတဲဒုးန့ၢ်ပၢ်အီၤအံၤ ထံထံကျိကျိဘဉ်ဒီး န့ၢ်ပၢ်ဝဲ လၢ ကျဲလၢအတဘဉ်တကပၤန့ၣ်လီၤ. လၢဟံၣ်ဒုၣ်တၢ်တိၣ်တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအဂီၢ်အဝဲသုဉ် ဒုးသုဉ်ညါတၢ်ဝုၢ်ဘဉ်ယးဒီး တၢ်ဖျိၣ်ဘၢ တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤသးစၢ်တနီၤန့ၣ် အဲၣ်ဒီးမၤကွၢ်ဝဲတၢ်မံၤမံၤလၢ တမၤဘဉ်ဝဲနီၣ်တဘျီဒီးဘဉ်. . . ဒ်သးမိၢ်ဖါလုၢ်လၢ်တၢ်မံၤယုၣ် အိၣ်ယုၣ်. အဝဲသုဉ်မၤကွၢ်ဝဲတၢ်ဖျိၣ်ဘၢတဖၣ် ဒီးတအိၣ်ဒီးဝဲဘဉ်အယိ တဆူးကါဝဲလၢဘဉ်. လၢတၢ်န့ၣ်အယိအဝဲသုဉ်ဆူးကါ ဝဲတၢ်ဝုၢ်လၢ တၢ်ဒုးသုဉ်ညါန့ၣ်ပၢ်အီၤအံၤလာကျဲလၢ အတဘဉ်ဘဉ်န့ၣ်လီၤ. . . ခဲအံၤအဝဲသုဉ်တဖၣ်ဒၢထီၣ် , မၤလိတၢ် တက တၢ်လာဘဉ်, မုတမုၢ်မၤန့ၢ် ယဲသဲ တၢ်ဆါ ဒီး HIV/AIDS တၢ်ဆါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. . . NGO တဖၣ် ကြးတဲဘဉ်ယး တၢ် ဝုၢ်ထဲတမံၤဇီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲး, တဲသကိးဘဉ်ယးတၢ်ဝုၢ်ထဲတမံၤဇီၤအံၤဘျးဘျးဘျီးဘျီး တကွၢ်. မုၢ်ဝံၤလဲၣ်န့ၣ် လဲၤကဒီးဆူၣ်တၢ်ဝုၢ် အဂၤတခါတကွၢ်. ”

ကညီမုၢ်လိၣ်ဘိသးစၢ်

“ NGO တဖၣ်သိၣ်လိဘဉ်ယးတၢ်ဝုၢ်အါမံၤ - တၢ်အိၣ်ဘျးအိၣ်တၢ်လိၣ်သးတဖၣ် , တၢ်ဆူးကါတၢ်ဖျိၣ်ဘၢတဖၣ်,တၢ်သုးယံၤ ထီၣ် ဖိတဂၤဒီးတဂၤအဆၢ, တၢ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လာပတအဲၣ်ဒီးတဖၣ်လီၤ. . . အဝဲသုဉ်န့ၣ်ဟူၣ်ဘဉ် တၢ်ဝုၢ်ဒ်အံၤ တဖၣ်ဖဲ အမုၢ်သးစၢ်တဖၣ်အဆၢကတီၢ်. . . အဲၣ်ဒီးမၤန့ၢ်တၢ်လဲၤခီဖျိဘဉ်ယးတၢ်ဝုၢ်အံၤ , တၢ်အံၤမုၢ်တၢ်လာအတဂုၤ ဘဉ်လီၤ. . . လၢကသိၣ်လိဝဲဘဉ်ယးတၢ်ဆူးကါတၢ်ဖျိၣ်ဘၢ အလီၢ်န့ၣ်, ကြးသိၣ်လိဝဲလၢကျဲအဂၤတဘိလီၤ. သိၣ်လိအဝဲသုဉ်လၢ ခဲရဲၣ်ဖိ တဖၣ်အကျဲတကွၢ် . . . ဟးဆူးတၢ်ဘဉ်ဘျးဘဉ်တၢ်လိၣ်သးတဖၣ် တချူးလၢတၢ်တုတၢ်ဖျိတကွၢ်. . . ခဲအံၤတၢ်ဆူးတၢ်ဆါလၢ တၢ်မၤန့ၢ်အီၤခီဖျိမိၢ်ဖါသးလုၢ်လၢ်တၢ်မံၤယုၣ်အိၣ်ယုၣ်အယိတဖၣ် (STDs) အါထီၣ်ဝဲကွၢ်လီၤ. ”

ကညီခွါ လံၣ်စီဆူၣ်ကွဲသရၣ်တဂၤ

“ ပိတ်ခွါတဖန် အတင်ခွဲတင်ယင်တအိန်နီတမံဘဉ်, ထဲဒပ်ပိတ်မုတ်တဖန် ဒီးဖိသပ်တဖန်လီၤ. . . တၢ်စုဆူဉ်ခိတ်တကးလၢအဒီး သန့ၤထီၣ်အသးလၢ တၢ်မုၢ်မုၣ်ခွါအဖီခိတ် (GBV) တဲဘဉ်ပိတ်ခွါတဖန်လၢ ကဘဉ်မၤ တၢ်မနုၤတဖန်လီၤ. တၢ်ကူဉ်ဘဉ်ကူဉ် သ့န့ၣ် နကဘဉ်ဟ့ၣ်အီၤ လီၤတံၢ်လီၤဆဲး ဒီးလၢလၢပျဲပျဲလီၤ. နမ့ၢ်မၤအီၤထဲဒပ် တဝၣ်ဇီၤန့ၣ် နကထံၣ်ဘဉ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီ တဖန် လီၤ--- တၢ်မၤအီၤအကျဲတဘဉ်ဘဉ်. ”

ကညီခွါ ဒဲးကမ်းတံၤတဖန်

ပှၤဒိကန့ၣ်တၢ်ကရူၢ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဖဲအကွၢ်ကဒါက့ၤတၢ်ဂ့ၢ်တဖန်အံၤ

ပှၤလၢကရူၢ်ပှၤတဖန် တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အလီၢ်အိၣ်လၢ NGO အပှၤမၤတၢ်ဖိတဖန်ကထံၣ်လိာ်ဒီးပှၤအကလုာ်ကလုာ်, မၤလိာ်နီၣ် ပၢၢ်ဘဉ်ယး ဒဲးကဝီၤအတၢ်အိၣ်အသး , ဒီးန့ၢ်ပၢၢ်တၢ်လၢ ပှၤကမ့ၢ်တဖန်လိာ်ဘဉ်ဝဲနီၣ်နီၣ် , သုတမ့ၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ် အတၢ် စံၣ် ညီၣ်တဲဒ်ဒဲးတဂ့ၤ. ပှၤလၢကရူၢ်ပှၤတဖန် အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်စ့ၢ်ကီးဝဲလၢ တၢ်လိာ်အိၣ်တ့ၢ်ဝဲလၢ တၢ်ကဘဉ်ဟ့ၣ် လဲလိာ်လိာ် သးကဒဲကဒဲလၢ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤ လၢအဘူးတံၢ်လၢအဘဉ်ထွဲလိာ်သးတဖန်ဒီး အဝဲသ့ၣ်တဖန်အိးထီၣ်အသးကစီဒီ လၢကမၤလိာ် န့ၢ်ပၢၢ်တၢ်ဘဉ်ယး ပှၤလၢတၢ်ချၢတဖန်အကျဲတဖန်ဒ်သိး မၤယုာ်သကိးတၢ်ကသ့ၣ်ပှၤတဘဉ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤလၢ ကရူၢ်ပှၤ တဂၤစံးဝဲ, “ အလီၢ်အိၣ်လၢပကဘဉ်မၤန့ၢ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဘဉ်ယးဒီး တၢ်မနုၤမုၢ်တၢ်လၢအဘဉ် ဒီး တၢ်မနုၤမုၢ်တၢ်လၢ အကမၣ် မုၢ်လၢ ပအိၣ်ဒ်ဖဲအံၤ, ပတၢ်ဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်အဂၤမုၢ်တၢ်လၢအဆဲးအစ့ၤ, ပတန့ၢ်ပၢၢ်ဘဉ်ယးတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်လၢ ဒဲးကဝီၤ တဖန်အချၢ န့ၣ်ဘဉ်. ”

ပှၤလၢကရူၢ်ပှၤတဖန် ပၢ်ဖျါစ့ၢ်ကီးဝဲလၢ တၢ်ဂ့ၢ်ထဖန်အံၤအါမၤန့ၣ် တၢ်မုၢ်ထံၣ်လိာ်သကိး ပှၤတဂၤဒီတခါညါ ဒ်သိး တၢ်ကနီၤ လိာ်သကိးသးလၢ တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်တဖန် ဘဉ်ယးဒီး တၢ်မၤစၢၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖန် တၢ်ကြဲးမၤအီၤလၢကျဲၣ်လဲၣ်န့ၣ်, တၢ်ကျဲၤဘဉ်အီၤကန့ၢ်ကသ့ဝဲလီၤ. ပှၤဖီၣ်နီၣ်ဝံၣ်ခံတဖန်အကမံးတံၤတဖန် လၢအအိၣ်ယုာ်ဝဲဒီး သူဉ်က့ၤသးပှၤဒီးသူဉ်စၢ်သးဘီၣ် တဖန်န့ၣ်, တၢ်လဲၤယုၤမၤန့ၢ်အတၢ်မၤသကိးတၢ်သ့ဝဲ ဒ်သိးကမၤစၢၤ NGO တဖန် လၢအတၢ်ဖိးတၢ်မၤတဖန်အပှၤ ဒီး ဒုးအိၣ် ထီၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢ တၢ်မၤစၢၤအဂီၢ်တဖန်လၢ အကမၤဒိၣ်ထီၣ်အါထီၣ် ပှၤတဂၤ အတၢ်ပၢၤဆ့ၢ်ဘဉ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ တဖန် အံၤ ဒီးမၤစၢၤလီၤ တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်လၢ တၢ်ဖဲဒၢန့ၣ်ဆူဉ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်လၢတၢ်ချၢတဖန်လၢ ပှၤကမ့ၢ် တဖန်အပှၤ န့ၣ်အဂီၢ်လီၤ. ပှၤဖီၣ်နီၣ်ဝံၣ်ခံတဖန်အကမံးတံးတဖန်အံၤ ကဟ့ၣ်ကူဉ်တ့ၢ်ဝဲလၢ တၢ်မနုၤမုၢ် ကျဲအဂ့ၤကတၢ်ဒီး တၢ်ဆၢကတီၢ် လၢတၢ်ကမၤတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖန်အံၤတဆီဘဉ်တဆီအဂီၢ်ဒ်သိး ကမ့ၢ်တၢ်လၢ ပှၤတဂၤတူၢ်လိာ်အီၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

5. တၢ်မၤစၢၤလၢဆၢကတီၢ်ယံၣ်ထၢအဂီၢ်တဖန်မၤဘဉ်ဒိတၢ်လၢပပၣ်ဒိၣ်ပၣ်ကဲအီၤ ဘဉ်ယးဒီး ပတၢ်ရူၤလိာ် တၢ်ဘဉ်ထွဲလိာ်သးလုၢ်လၢထူသန့

ဒဲးကဝီၤခိၣ်န့ၣ်တဖန်ဒီးပှၤအိၣ်ဆိးလၢဒဲးကဝီၤပှၤတဖန်ပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဘဉ်ယးဒီးဒဲးကဝီၤအတၢ်အိၣ်မုၢ်မၤဘဉ်ဒိလုၢ်လၢထူသန့ဒီး တၢ်အိၣ်မုၢ်အကျဲ လၢပှၤဘဉ်ကီဘဉ်ခဲတဖန်အိၣ်မုၢ်တ့ၢ်ဝဲ, ဒီးအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဆိကမိၣ် အတၢ်လဲၤခီဖျိတ ဖန်ဖဲအဝဲသ့ၣ် ဒီးန့ၢ်ဘဉ် တၢ်မၤစၢၤလၢ အါန့ၣ်အါလါအတီၢ်ပှၤ ဝဲအလီၢ်ခံန့ၣ်လီၤ. လၢပှၤတနီၤအဂီၢ်န့ၣ်, တၢ်ကွၢ်တၢ်လၢ ပှၤအါဂၤအတၢ်ဘဉ်ဘျး အဂီၢ်ဒီး သးလၢအပၣ်ဖျိမၤသကိးတၢ် ဒ်ပှၤတန့ၣ်တထၢယီအသိး တဖန် လီၤမၤကွၢ်အယိမုၢ်တၢ်လၢ အလီၤသးအုးဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ် ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘဉ်ယံၣ်လၢ တၢ်လၢပပၣ်ဒိၣ်အီၤဒ် သးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝါတဖန်လဲလိာ်ကွၢ်အသးတုၤလၢ ပဘျီက့ၤအီၤတန့ၢ်တသ့ လၢဘဉ် တကတီၢ်ယီဖဲ မုၢ်ဒါတဖန်လၢ ပှၤတဂၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီတဖန်အဂီၢ်န့ၣ်, ဘဉ်တၢ်ဖိးထီၣ် ဖီၣ်ထီၣ်က့ၤအီၤလၢ NGO တဖန် န့ၣ်လီၤ. ပှၤအဂၤတနီၤ ပၢ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဆိကမိၣ်ဘဉ်ယး တၢ်ပၣ်ဒိၣ်ဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ထူးတၢ်တီၤဒိၣ်ထီၣ်အါထီၣ်ဝဲ ဝဲ NGO တဖန် ဒုးန့ၣ် ဖျါထီၣ်အတၢ်ထူးတၢ်တီၤတဖန်ဒ်သိးတၢ်ထံၣ်ဘဉ်အီၤအဂီၢ်ဒီး, တၢ်စိကမီၤလၢကကွဲန့ၢ်လုၢ်ဘၢကွၢ်တၢ်လၢအ ယဲ လၢတၢ်ချၢတဖန်န့ၣ်, ဒုးသ့ၣ်ညါမၤညီန့ၢ် ပှၤဘဉ်ကီဘဉ်ခဲတဖန်ဒီး တၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ပိးတၢ်လီၤတဖန်လၢ ခဲအံၤအဝဲသ့ၣ်အသး ဆၢန့ၢ်ဘဉ်ဝဲဒီး မုၢ်တအိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်မုၢ်အပှၤဘဉ်န့ၣ် သ့ၣ်ဖဲသးညီဝဲတသ့တကဲလၢဘဉ်န့ၣ်လီၤ. လၢခံကတၢ်န့ၣ် , ပှၤတနီၤပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢတၢ်မၤစၢၤ, ဒီးလီၤဆီဒ်တၢ် တၢ်အိၣ်ဒီး တၢ်ပိးတၢ် လီၤအဂၤလၢ တၢ်လိာ်ဘဉ်အီၤတဖန် ယဲအဆၢတ လီၤတံၢ်တုၣ်ဘဉ် ဒီးတၢ်န့ၢ်ဘဉ်ကလီအီၤအယိ, ဒုးအိၣ်ထီၣ်သးလၢအသန့ၤအသးလၢပှၤဂၤ ဒီးမၤဆဲးလီၤစ့ၤလီၤနီၣ်တဂၤစုၣ်စုၣ် အတၢ်ဖိးန့ၢ်မုၢ်လၢ ကအံးထွဲကွၢ်ထွဲဒီး သးကျဲၤရဲၣ်ကျဲၤတၢ်လၢ အကစၢ်ဒ်ဝဲအတၢ်အိၣ်မုၢ်အဂီၢ် လၢဆၢကတီၢ်လၢ အကဟဲ န့ၣ်လီၤ. ပှၤဘဉ်ကီဘဉ်ခဲတဖန်ဘဉ်ယံၣ်ဝဲ လၢတၢ်မၤစၢၤအါအါဂီၢ်ဂီၢ်အံၤတၢ်ဟ့ၣ်လီၤကလီအီၤ ဘဉ်ဆၢဒီးဆိကတီၢ်ဝဲသက့ၢ် ကလၣ် သ့အယိ, ပကက့ၤကဒါက့ၤဆူဟံၣ် ဒီးအိၣ်မုၢ်ဒ်ပတၢ်ဒ်ပဝဲအဂီၢ်တၢ်အိၣ်ဒီးပှၤနီၤတမံၤမုၢ်လၢ ပတၢ်ကျဲးစးဆဲးစ့ၤဝဲ ဒိၣ်မး လၢပကဟံးယၣ်နီၣ်တဂၤစုၣ်စုၣ်မုၢ်ဒါ, နီၣ်ကစၢ်တၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢ, ဒီး တၢ်သဘျီ အယိန့ၣ်လီၤ.

က. မးဆံးလီၤစ့ၤလီၤ သးလၢအကွၢ်တၢ်လၢပှၤအါဂၤအတၢ်ဘၣ်ဘျးအဂီၢ် ဒီးသနူလၢတၢ်ကဆိၣ်ထွဲ မၤစၢၤ ပှၤတၢ်အဂီၢ်

“ လၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ်, သးလၢအကွၢ်တၢ်လၢပှၤအါဂၤအတၢ်ဘၣ်ဘျးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤမၤကွၢ်ဝဲလံ---ပှၤဆိက မိၣ်ဒၣ်ဝဲလၢ ‘အလီၢ်တအိၣ်လၢပကဘၣ်ဘၣ်ယိၣ်တၢ်ဘၣ်, [NGO တဖၣ်ကကွၢ်ထွဲပှၤဆိကတဖၣ်လီၤ. ’ ပှၤတၢ်ဒီတခါညါ ညီန့ၣ်ဒုး သ့ၣ်ညါလိၣ်သး ဖဲ ဟံၣ်ဖိလီၤဖိတန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ညါဂီၢ်---ပှၤကိးဂၤဒဲးလၢကွၢ်အဝဲသ့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မၤန့ၢ်ထိးမံၤတဒုန့ၣ်, နီၤဟ့ၣ်လီၤ ဝဲပှၤကိးဂၤဒဲးလီၤ. သ့ၣ်ညါဝဲအမူအဒါလၢကဘၣ်မၤစၢၤလိၣ်သးတဂၤဒီးတဂၤန့ၣ်လီၤ.”

ကညီၣ်ခါခိၣ်န့ၣ်တဂၤ

“ လၢညါန့ၣ်ပှၤဟ့ၣ်လီၤသးမၤတၢ်လၢအတၢ်သးအိၣ်ဒၣ်ဝဲအပူၤလီၤ. ခဲအံၤအဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဒီးလၢနကဟ့ၣ်အီၤဘျးလဲဒီးတမၤကလီ တၢ်ဘၣ်. NGO တဖၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဘျးတၢ်လဲလၢ ကဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်အစိကမီၤအဂီၢ် ဒီးပှၤအတၢ်မၤတအိၣ်, လိၣ်ဘၣ်တၢ်မၤလီၤ. ပှၤလၢအအဲၣ်ဒီးမၤဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်အပှၤတၢ် ဆံးစ့ၤလီၤဝဲလီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ကိတၢ်ခဲဖးဒိၣ်တမံၤ လၢပဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ် အီၤ လီၤ”

လီၢ်ကဝီၤပှၤ ကညီၣ်ပိၣ်မ့ၢ်ကရၢခိၣ်န့ၣ်တဂၤ

ခ. ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အဲၣ်ဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ထူးတၢ်တီၤ

“ NGO တဖၣ်ဟ့ၣ်လီၤဝဲ ယုၣ်ဒီးအတၢ်ပိးတၢ်လီတဖၣ်လၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤအဂီၢ် --- သိလ့ၣ်အသီသံၣ်ဘျး, ဖိသၣ်တၢ်လိၣ်ကွဲ တဖၣ်, တၢ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်သးလၢအတဲဝဲ - ဟ့ၣ်ယၤ ဟ့ၣ်ယၤ န့ၣ်လီၤ. ပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဒီးအဲၣ် ဒီးဝဲလီၤ. CD တဖၣ်, walkmans တဖၣ်, တၢ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်အသးတခါဖဲ, အဝဲသ့ၣ်တသးမံၤလၢဒီး တၢ်လၢအ အိၣ် ဒီးအီၤဘၣ်. ယမ့ၢ်အိၣ်ဒီးယဲၣ်တဘျး ဒီးအံၤသ့ၣ်လၢပှၤပှၤ န့ၣ်, ယဆိကမိၣ်လၢယဘၣ်မုၣ်ဘၣ်ခုၣ်လံ. ခဲအံၤတၢ်လၢအ အိၣ်ဒီးယၤအယိၣ်သးတခါလၢဘၣ်. . ‘ ယတၢ်တအိၣ်နီၣ်တမံၤဘၣ်ဆၢၣ် ယအဲၣ်ဒီးဟ့ၣ်န့ၣ်. . . တၢ်အံၤမ့ၢ်သးလၢအအိၣ်ဒီးပှၤ လၢညါန့ၣ်လီၤ. ခဲအံၤသးလၢအအိၣ်ဒီးပှၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ‘ဟ့ၣ်ယၤ ’ လီၤ. ခဲအံၤတၢ်အါတကွၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဘၣ်ယးအါထီၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်မဲၣ် ဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ထူးတၢ်တီၤတၢ်မုၣ်တၢ်လၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤစၢၤပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် ဒီးတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်တဆိကမိၣ်တၢ်အါလၢကဲၣ် ဆိးဘၣ်ယးဒီးလီၢ်ကဝီၤပှၤမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်အဂ့ၢ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်ထီၣ်ဒုးတၢ်ကိးမံၤဒဲးလၢအဝဲသ့ၣ်အမူၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်တၢ်အိၣ်အသး အဖီခိၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်ပှၤတဂၤလၢ တၢ်အပူၤလၢ အအါန့ၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပှၤမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်တၢ်အိၣ်အသးန့ၣ် စၢၢ်တလၢၢ် အယိၣ် မးဆံးလီၤကျိၣ်စ့ၤအပူၤအကလံၤဒီး တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်အပူၤကလံၤဒိၣ်ထီၣ်အါအါကလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲဟးထီၣ်လံၤန့ၣ်, ကမ့ၢ်တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢ ပကမၤဒိၣ်ထီၣ်က့ၤ စ့ၤအပူၤအကလံၤလၢ တၢ်ဖိတၢ်လံၤအပူၤကစ့ၤလီၤအဂီၢ်လီၤ. အဒိ, NGO တဖၣ် ကဟံးဒီးဟ့ၣ်ဝဲဆိတဘျးအပူၤ စ့ၤယိၤ 100 ဘးလီၤ. မ့ၢ်တၢ်လၢပှၤလၢလီၢ်ကဝီၤပှၤတဖၣ်ပြုၤဒီးအီၤတန့ၣ်ဘၣ်. ခဲအံၤ, ဖဲ NGO တဖၣ်ဟးထီၣ်ကွၢ်န့ၣ်, ပှၤကမ့ၢ်ပှၤအိၣ်ဆိတန့ၣ်လၢဘၣ်. ဆိတဘျးန့ၣ်လၢညါအပူၤအိၣ်ဒၣ် စ့ၤယိၤ 30 ဘးလီၤ.”

ကညီၣ်ခါခိၣ်န့ၣ်တဂၤ

ဂ. ဒုးအိၣ်ထီၣ်သးလၢအသနူအသးလၢပှၤဂၤ

“ တၢ်ကိတၢ်ခဲကတီၢ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤစၢၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်အသးတမံၤလၢတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤပဝဲဝဲလၢပကမ့ၢ်ပှၤလၢအဒီးန့ၣ်တၢ်တဖၣ် န့ၣ် ပဂ့ၢ်ပှၤဖျးအီၤတန့ၣ်ဘၣ်. တၢ်မ့ၢ်မၤအသးလၢ, တမ့ၢ်ထဲ တၢ်ဟ့ၣ်ပှၤလၢတၢ်မၤစၢၤဇီၤဘၣ် မ့ၢ်မ့ၢ်တဒီ, တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤမ့ၢ်အိၣ် တမံၤလၢအလီၤဂၢၢ်ဒိၣ် ဟ့ၣ်တၢ်ဒီးဟံးန့ၣ်တၢ်န့ၣ်, ကမ့ၢ်တၢ်လၢအကဲဘျးပှၤတၢ်ဒီတခါညါဒိၣ်ဒၣ်တၢ်တက့ၢ်လီၤ. . . တၢ်မၤသနူ ကြးအိၣ်ဝဲတခါဖဲအဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်မၤဝဲတၢ်မၤတမံၤမၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်အီၤဒီး ဖဲ, နမၤန့ၢ်တၢ်ဆံးအါလဲၣ်န့ၣ်ကဒီးသနူထီၣ်အသးလၢ နမၤတၢ်ဆံးအါလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. . . တၢ်အကါဒိၣ်ဝဲလၢ ပသုတန့ၣ်ကလီၤဘၣ်တၢ်တဂ့ၤ ဒိးသိးကမ့ၢ်တဖၣ် သုတဘၣ်တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤ ပဝဲ အီၤလၢကဒီးန့ၣ်တၢ်မၤစၢၤအဂီၢ်တဂ့ၤ. နမ့ၢ်ဟ့ၣ်ကလီၤတၢ်န့ၣ်, နဟံးကွၢ်သးလၢအသ့ၣ်ညါ အမူအဒါ လၢအအိၣ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်, တၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ. . . အဝဲသ့ၣ်အဖိကအိၣ်ဒၣ်ဝဲပှၤဂၤန့ၣ်တဆိကမိၣ်ဝဲလၢဘၣ်, အဂ့ၢ်ဒိးလဲၣ် တၢ်ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်မၤစၢၤလီၤ. . . လၢကီၢ်ပယိၤပှၤန့ၣ်, ပိၣ်မ့ၢ်တဂၤဖျါအသးထဲဒၣ်ဖဲ အဝဲအိၣ်ကတဲၣ်ကတီၤလံၤအသးလၢကအံးထွဲကွၢ်ထွဲအဟံၣ်အယိၣ် အဂီၢ်လံ, ဖဲအတူၤအိၣ်ဖိအိၣ်သ့ၣ်လံ, လုၢ်ဘဲထါထၣ်သ့ၣ်လံ, ဘျးထိးဘျးဆိသ့ၣ်လံ, ဒီးမၤတၢ်လၢစံၣ်ပှၤဒုးပှၤသ့ၣ်လံ. . . ဒိးဒၣ်ပိၣ်ခွါတဖၣ်အသိး န့ၣ်လီၤ. လၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤအံၤ ဖဲအလီၢ်တအိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ် ကဘၣ်ကိတၢ်ဂီၤတၢ်လၢ တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ် အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်သးကတၢ, အဝဲသ့ၣ်မံၤယုၣ်အိၣ်ယုၣ်လိၣ်သး, ဒီးသ့ၣ်ညါဝဲလၢတၢ်မၤစၢၤလၢအယဲလၢတၢ်ချၢ

နွဲ့ကအံးထွဲကွၢ်ထွဲအဝဲသ့ၣ်နွဲ့လီၤ. ဖဲဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤအံၤ ,သးလာအသ့ၣ်ညါအမူအဒါနွဲ့လီၤမၤသဒၣ်ကွံၣ်အဝဲသ့ၣ်လံ”.

ကညီၣ်ခါနီၣ်တဂၤ

“ ပှၤအိၣ်ဖဲအံၤတဖၣ်အဘျီအတီၢ်ဂ့ၢ်ဒိၣ်မးလီၤ. ကီၤလၢဝါ(ပှၤဝါဖဲဖဲ) ဟဲလုၢ်အိၣ်လုၢ်အီၤအဝဲသ့ၣ်လီၤ. ပှၤဝါဖဲဖဲတဖၣ်ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ် လၢတၢ်ကိးမံၤဒဲးလီၤ, အလီၢ်တအိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကဘျီဘျီတၢ်လၢတၢ်တမံၤမံၤအဂီၢ်ဘၣ်. . . လၢကီၢ်ပယီၤန့ၣ်ပမၤတၢ် ဆူၣ်ဆူၣ်ကလဲၣ်ဘၣ်ဆၣ် ပမၤန့ၣ်တၢ်လၢလၢပှၤပှၤတသ့ဘၣ်. တၢ်အိၣ်လၢဒဲကဝီၤပူၤယံၣ်ယံၣ်ထၢထၢန့ၣ်တမ့ၢ်တၢ်လၢအဝဲဘၣ်. ဆၢကတီၢ်လဲၤပူၤကွံၣ်လဲၤပူၤတဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူလံ. ပှၤကမ့ၢ်တဖၣ် ဒီးန့ၣ်တၢ်မၤစၢၤ ထဲဒၣ်လၢအိၣ်မူကသ့ဒီး အဂီၢ်လီၤ. ခဲမဆူၣ် ပမ့ၢ်ဘၣ်က့ၤကဒါက့ၤဆူၣ်ပယီၤန့ၣ်, မိၢ်ပၢ်တဖၣ်အသးပှၤလဲၤအယိ တမၤတၢ်လၢဘၣ်. ဖိတဖၣ်ကဘျီသ့ၣ်ဘုဖူးဘု ဒ်လဲၣ်န့ၣ်တသ့ၣ်ညါဝဲဘၣ်. အိၣ်မူဒီးဝဲကသ့လၢကျဲဒ်လဲၣ်? ယန့ၢ်ပၢ်ကစီၤဒီလၢအဝဲသ့ၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တအိၣ်ဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်ဒီးလိၣ်ဘၣ်ဝဲ တၢ်သိၣ်လိၣ်ဘၣ်ပးဒီးတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖူး မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်က့ၤကဒါက့ၤလဲၣ်န့ၣ် ကဘျီစးထီၣ်မၤဝဲတကီၢ်ခါန့ၣ်လီၤ. . ပှၤကိးဂၤဒဲး ကကဲသရၣ်သိၣ်လိၣ်တၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် ပှၤမၤလိၣ်တၢ်ဖိမ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ် တသ့ဘၣ်. အလီၢ်အိၣ်လၢပှၤတနီၤ ကဘျီန့ၢ်ပၢ် လၢကဘၣ်ထူစံၣ်ဖဲဒဲး, က ဘၣ်တ့ဟံၣ်တ့ဟံၣ် ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.မ့ၢ်တနီၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ကဘျီမၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. . . . ”

ပိၣ်မ့ၢ်ပှၤမၤတၢ်ဖိတဂၤလၢ လီၢ်ကဝီၤပူၤ NGO

“ တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဒီတခါညါဘၣ်ပးဒီးတၢ်မၤစၢၤပှၤကမ့ၢ်န့ၣ် ကြးမ့ၢ်ဝဲ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢ ဆၢကတီၢ်ယံၣ်ထၢ ဒီးဆၢကတီၢ် ဖုၣ်ကီၢ် တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်အဘျီစၢၤန့ၣ်လီၤ. မၤစၢၤတၢ်ခဲအံၤဘၣ်ဆၣ်ကတဲၣ်ကတီၢ်ပဝဲအဝဲသ့ၣ်လၢကက့ၤကဒါက့ၤဆူၣ်ကျိၤဝဲၤကွံၣ်လၢအလဲၤတရံးအသးဂ့ၢ်ဂ့ၢ်တခါ အအိၣ်တက့ၢ်. တဘျီထုးထီၣ်ကွံၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်ဟီၣ်ကဝီၤပူၤ, ရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ဒ်သီးအဝဲသ့ၣ်ကဒီးန့ၣ်တၢ်ဝဲၤ မ့ၢ်လၢလၢသုကပျဲက့ၤအဝဲသ့ၣ်ဆူၣ်ကျိၤဝဲၤကွံၣ်လၢအလဲၤတရံးအသးဂ့ၢ်ဂ့ၢ်တခါအပူၤတဂ့ၢ်. တမ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကယၣ်လီၤက့ၤအသး ဒီးမ့ၢ်က့ၤတၢ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဝဲအသးဘၣ်. ဖဲ NGO တဖၣ်စးထီၣ်မၤစၢၤလံကမ့ၢ်တဖၣ်အခါဒ်လဲၣ်န့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်ကြးကျဲၤပဝဲစၢၤတၢ်စ့ၢ်ကိးလၢပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်အံၤ က့ၤပဝဲဖျိၣ်ယုၣ် အသးအိၣ်ဆိး က့ၤလၢ ပှၤတဝါမ့ၢ်ဆူၣ်မ့ၢ်ဂီၤတဖၣ်အသးအကျါကသ့ဝဲအဂီၢ်လီၤ. ”

ကညီၣ်ခါနီၣ်တဂၤ

“ ဖိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်လၢဝဲလၢ ကဒီးန့ၣ်ကလီၤတၢ်, အဒိ, ဒ်ကွံၣ်လဲၣ်လဲၣ် တၢ်ဝိးတၢ်လီၤတဖၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအမၤဘၣ်ဒိအသးတၢ်လုၢ်တၢ်ပှၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢကညီၣ်ကီၢ်န့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်တမံၤမံၤန့ၣ်, ဘၣ်ပှၤဝဲအယိ ပဝဲလုၢ်ပဝဲပှၤဝဲလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီး ဖဲအံၤန့ၣ် အဝဲသ့ၣ် ဒီးန့ၣ်ကလီၤဝဲလီၤ. . ပှၤအိၣ်လၢဒဲကဝီၤပူၤတဖၣ် မၤန့ၣ်ကလီၤတၢ်အါမံၤအယိ ဖဲဆၢကတီၢ်ယံၣ်ထၢထီၣ်န့ၣ် ကမၤဘၣ်ဒိက့ၤပှၤလၢဆၢကတီၢ်လၢ အကဟဲတဖၣ်အခါန့ၣ်လီၤ. . . တၢ်အိၣ်အသးလၢခဲ ဖဲပက့ၤကဒါက့ၤဆူၣ်ပဒုပသဝီန့ၣ်တမ့ၢ်လၢကမၤဒဲးဒ်အသးဒ် တၢ်အိၣ်အသးလၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤအံၤဘၣ်. ”

ကညီၣ်ကီၢ်သရၣ်မ့ၢ်တဂၤ

“ ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟဲန့ၣ်, ဟ့ၣ်ဝဲတၢ်အပူၤလၢ တၢ်ကိးမံၤဒဲးအဂီၢ်လီၤ. တၢ်န့ၣ်ဝဲၤအလီၢ်ခဲ တချုးဒဲးလၢပှၤတဝါအိၣ်ကတဲၣ်ကတီၢ်လံအသးဒဲးဘၣ်န့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်ဟးထီၣ်ကွံၣ်သတူၢ်ကလၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တအိၣ်ဝဲ လၢလၢပှၤပှၤ တချုးလၢအဝဲသ့ၣ်ဟးထီၣ်န့ၣ်ဘၣ်. အဒိ, အဝဲသ့ၣ်စးထီၣ်ဝဲတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါ ဘၣ်ပးဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လီၤဆီ ဝဲအလီၢ်ခဲ အဝဲသ့ၣ်ဟးထီၣ်လီၤ. ပှၤဖိၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ်မၤလၢ အဝဲသ့ၣ်အလီၢ်တသ့ဘၣ်, လိၣ်ဘၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်ဆီၣ်ထွဲလီၤ.

ကညီၣ်ကီၢ်သရၣ်မ့ၢ်တဂၤ

“ တချုးဒဲးလၢဒဲကဝီၤအခါန့ၣ်, ကမ့ၢ်တဖၣ်အိၣ်ဒီး တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်, ခဲအံၤအဝဲသ့ၣ်ဟဲဆူၣ်ဒဲကဝီၤပူၤ , အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်လီၤမၤသဒၣ်ကွံၣ်အဝဲသ့ၣ်လံ. ”

ကညီၣ်သးစၢ်ခဲၤလၢအမၤတၢ်လၢဒဲကဝီၤပူၤ

“ တၢ်ဆူးကါကသံၣ်မူၤဘျိး လၢသးစၢ်လိၣ်ဘၣ်ဘိလၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤအသးအကျါန့ၣ်အါထီၣ်လီၤ, အဝဲသ့ၣ်ခွဲၣ်ဝဲဖလးစတံး(ခဲ)ဝဲၤန့ၣ်ဝဲအသဝဲလီၤ. ဟးဟ့ၣ်ဝဲတၢ်ဖိတၢ်လဲၤတဖၣ် တုၤလၢပိၣ်မ့ၢ်ဖိအခဲဖျိၣ်ဖိတဖၣ်ဒ်လဲၣ်လီၤ. ဆီဟံၣ်ဆီယိဆီဆီ ဖဲအသးအိၣ်ဒဲးဒ် 13 နံၣ် 14 နံၣ်လီၤ. လၢဒဲကဝီၤပူၤအံၤတၢ်မၤလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် တအိၣ်နီၣ်တမံၤ, တၢ်သ့တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်အိၣ်မူဆူၣ်ညါ

အင်္ဂါတစ်ခုတည်း။ တစ်လကပိတ်ထွဲထိုင်အခံလာတင်အံ့အယိကမ္မာမနုတဖန်လဲန့်တန့်ပာဂဲဘဉ်။ အဝဲသ့တဘဉ်ဂဲလဲလိင် လာ အတင်အိဉ်မူအိဉ်ဂဲအင်္ဂါဘဉ်။ အဝဲသ့အိဉ်ဖျဉ်ထီဉ်ဖဲအံးဒီး မးန့တင်ကိးမးဒီးလီ။ အဝဲသ့မုမုပုကူဉ်သ့ ကူဉ်ဘဉ် န့ဉ်၊ လာကသံဉ်မူဘိးတဖန် ဒီးတင်ဆီတံဉ်ဆီယိဆီဆီအလီန့ဉ် ဘဉ်တဘဉ်ကလဲဝဲကျဲအဂတဘိလီ။ . . ပုဟ့ဉ်မးစာတင် တဖန် ကြးဒုးအိဉ်ထီဉ်တင်ဖဲတင်မးအလီလဲဒဲကဝီပူဖဲ တင်ဘဉ်တင်ဘာအိဉ်ဝဲ အလီန့ဉ်လီ။ ပလိဉ်ဘဉ်တင်အါန့ဉ်ဒီးတင် အိဉ်လာပဒီးန့ဉ်အီတဖန်အယိ၊ အလီအိဉ်လာ ပကဘဉ်ယုမးန့ကျိဉ်စုလာတင်တဖန်န့ဉ် အင်္ဂါလီ။ တင်ဒီးလဲပုသးစာတဖန် တင်ဖဲတင်မးလီန့ဉ် ကမ့တင်လာအသးကစီကွဲအဝဲသ့တင်တတင်တနီန့ဉ်လီ။ . . . ပုအိဉ်သးအါထီဉ်ဝဲမုလဲပုတဖန် အိဉ်တင်မးလာကမးဝဲအင်္ဂါအယိ , လီဆီဒုဉ်တင်ပိဉ်ခွါတဖန်လီ။ ”

ကညီမုဉ်အသးတပုဂံတစာတဂါ အိဉ်ဆီးလာဒဲကဝီပူ

ပုဒိကနဉ်တင်ကရူအတင်ထံဉ်တင်ဆိကမိဉ်တဖန်ဖဲအကွင်ကဒါက့တင်ဂုဂံတဖန်အံ

ဖဲတင်ကွင်ကဒါက့ တင်ပဉ်ဖျါထီဉ်တဖန်ဘဉ်ယးဒီး တင်မးစာတဖန်အတင်မးဘဉ်ဒိ လုဂံလုဂံထုသန့တင်ဂုတင်ဝါလာ တင်ပဉ် လုဂံ ပဉ်ပုအီတဖန်အါန့ဉ် ကညီခိဉ်န့တဂပဉ်ဖျါအါထီဉ်ကညီလုဂံလုဂံတင်ဆဲးတင်လာဂုဂံကျဲတနီလာအဘဉ်ထွဲဒီးတင်ဂုဂံ အံးဒီးစံးဝဲ, “ ပုမုဉ်န့ဉ်ဖဲတဖန်အလုဂံလုဂံတင်ဆဲးတင်လာန့ဉ် သ့ဉ်ထီဉ်အသးလာ ပုတဂါဒုဉ်ဝဲ အဖီခိဉ်ဖဲ ပ (ပုတင်ချာတဖန်) ဂဲလိင် တင်လာနီဂံတဂတင်ကဲထီဉ်လိဉ်ထီဉ်ဒီး နီဂံတဂတင်မးန့တဖန်အင်္ဂါလီ။ မုမုလဲကညီလုဂံလုဂံတင်ဆဲးတင်လာတခီ, တင်ပဉ်ဒိဉ် ပုတဂါဒုဉ်ဒုဉ်တင်တက့လီ။ ပုတဂါဒုဉ်စုဉ် အိဉ်ဒီးတင်ခွဲးတင်ယဉ်လာ ကပာဘဉ်စံဉ်ပုဟီဉ်ခိဉ်ကပိဉ်, တံဉ်ယိ, ဒီးနီဂံကစာတင် ဖဲတင်လဲအဂတဖန်န့ဉ်လီ။ ဘဉ်ဆဉ်ဒီး ပုတဂါဒုဉ်တင်ခါညါလဲမးသကိးတင်ပုယိလဲမးစာပု, မးစာဝဲ ပုတဂါအတင်မုဉ်ဝဲန့ဉ်, လဲ မးစာကဒီး တင်လာပုအဂတဂါအစံဉ်ပုလဲန့ဉ်လီ။ တင်ပဉ်ဖျါထီဉ်သကိးသး ဒီးမးစာ လိဉ်သး ကဒဲကဒဲန့ဉ် မုဉ်တင်လာပုကိးဂးဒဲးတူဂံလိဉ်အါဒဲအမုဉ်တင်လာကဘဉ်မးဝဲ ဒီးတင်မုဉ်တမးဒဲအံးဘဉ်န့ဉ်, တင်ပဉ်အါ ဒဲအမုဉ် တင်အဲဉ်လီသးန့ဉ်လီ။ ”

တင်ဂုဂံဘဉ်ယးဒီး သးလာအသန့အသးလာပုဂါန့ဉ်, ကညီခိဉ်န့တဂပဉ်ဖျါထီဉ်ဝဲလာ NGO တနီပဉ်ပုဘဉ်ကီဘဉ်ခဲ တဖန် ဒဲအမုဉ် ပုတူဂံဘဉ်ခိဉ်ဘဉ်တင်တဖန်လာ အဒီးသန့ထီဉ်အသး လာ ပုဂါဒီး လီဂံဒဲ ပုလာအဒီးန့ ပဒိဉ်တင်မးစာ (welfare) တဖန်လာတင်ကဘဉ်လုဂံအိဉ်အီတစါသးန့ဉ်လီ။ “ ဘဉ်ဆဉ်ဒီး နီဂံတခီန့ဉ် , ပုအါဂါအဲဉ်ဒီးက့ဆူ အထံအကီဉ် မုတမုဉ် လဲဆူတင်လီအဂတတီလာ ကမာဂါထီဉ်က့အတင်အိဉ်မူအင်္ဂါန့ဉ်လီ။ ပုအါဂါအသးပုမးအသးဒဲ အဲဉ်ဒီးက့ကဒါက့ဆူ ကီဉ်ပယိဖဲ အတင်အိဉ်မူကဂုဒိဉ်တက့ဒီး ကအိဉ်ဒီးတင်သဘျူအါထီဉ်န့ဉ်လီ။ ကညီတဖန်အသးတ အိဉ် လာကဘဉ် အိဉ်မူ လာပုဂါ အတင်သးကညီတင်ဟ့ဉ်အဖီခိဉ်တစါသးဘဉ်။ ” အဝဲတဲန့ပာဂါအါထီဉ်ဝဲလာ ကညီတဖန် ဘဉ်တင်သိဉ်လိအီလာ ကပဉ်ထီဉ်ထီအသး ဒီးဆိဉ်လီစုဂံကိးအသးဖဲ ဆာကတီဂံတကတီဂံယိန့ဉ်လီ။ ဖဲပုထံဂုကီဂါတဖန် ကတီတင်ဒီးကညီဖဲတဖန်န့ဉ်, တမုဉ်လာကန့ပာဂါဝဲလာ ကညီဖဲတဖန်မုဉ်ပုလာ အပဉ်ထီဉ်ထီအသးဘဉ်, ဘဉ်ဆဉ်ဒီးကြး သ့ဉ် ညါဝဲလာ မုဉ်တင်လီမဲဉ်ဆုးလာ အဝဲသ့အင်္ဂါလာ ကဘဉ်တူဂံလိဉ်တင်မးစာန့ဉ်လီ။ လာကတူဂံလိဉ်တင် အလီန့ဉ် အဝဲသ့ဉ် ကဟ့ဉ်တင်တခီလီ။ လာ တင်န့ဉ်အယိခိဉ်န့တနီအိဉ်ဒီးတင်ဘဉ်ယိဉ်ဖဲဒိဉ်လာ ပုလာအအိဉ်လာဒဲကဝီအပူ ပုခဲစါတစါဒီး သါစါတစါတဖန် ကဘဉ်ပဉ်တူဂံ အတင်ပဉ်ထီဉ်ထီအံး ဖဲအအံးထွဲကွဲထွဲလီအသးဒီး မးပုအတင်လိဉ်တဖန် ဒီဖျိ ထံဂါ ကီဂါအတင်မးစာန့ဉ်လီ။ ဒဲတင်လာအဝဲတဲဖျါဝဲအသီး, ပုဘဉ်ကီဘဉ်ခဲအါဂါတဲဘဉ်စုဂံကိးဝဲပုဒိကနဉ် တင်ကရူလာ တင် လာ အဝဲသ့အဲဉ်ဒီးဝဲ အဒိဉ်ကတင်န့ဉ် တမုဉ်တင်မးစာအါန့ဉ်ခဲအံးဘဉ်, မုမုဉ်တခီအဲဉ်ဒီးန့ဉ်ဘဉ်ဝဲတင်ခွဲးတင်ယဉ်လာ ကဟး ထီဉ်ဘဉ်ဆူဒဲကဝီတဖန်အချု ဒီးဖဲမးစာတင် တအိဉ်ဒီးတင်ဘဉ်ယိဉ်လာတင်ကဖိဉ်အဝဲသ့ဘဉ်န့ဉ်လီ။

6. တင်မးစာဒီးတင်ဒုးသ့ဉ်ညါတဖန်အကံအစီ

ပုလာပကတီတင်ဒီးအါအါဂါ ပဉ်ဖျါထီဉ်အတင်ဘဉ်ယိဉ်ဘဉ်ယး တင်မးစာလာ တင်ဟ့ဉ်ပုဘဉ်ကီဘဉ်ခဲတဖန်အံ အကံ အစီအိဉ် ဆဲးအါန့ဉ်လီ။ တင်သ့ဉ်တဖန်အံအကျါအိဉ်ယုဉ်ဝဲဒီးတင်ဘဉ်ယိဉ်ဘဉ်ယးတင်သိဉ်လိတနီ ဒီး တင်မးစာရဲဉ်ကျဲ တနီအပတီတအိဉ်ဝဲအဂုဂံန့ဉ်လီ။ တင်ဂုဂံလာတင်ပဉ်ဖျါထီဉ်အါလီဆီဒုဉ်တင်တဖန်မုဉ်ဝဲကသံဉ်ကသီတင်အံးထွဲကွဲထွဲလာ အပတီဖုဉ်ဝဲဒိဉ်မး ဒီး တင်လုဂံအိဉ်သးသမူတင်သ့တင်ဘဉ်တင်သိဉ်လိတဖန် လာအပတီတတုယီလာကဆိဉ်ထွဲမးစာ တင် ဖဲတင်မးစာကဒုးအိဉ်ထီဉ်တင်ဟဲန့ဉ်အင်္ဂါဘဉ်န့ဉ်လီ။ ပုဘဉ်ကီဘဉ်ခဲတဖန်ပဉ်ဖျါထီဉ်စုဂံကိးအတင်ဘဉ်ယိဉ်မုဉ်လာအဝဲသ့ဉ် တသ့ဉ်ညါဘဉ်ဝဲတင်ဂုဂံတင်ကျဲတဖန်ဘဉ်ယးဒီးတင်အါမံး စးထီဉ်လာ NGO တဖန် ဒီး ဟီဉ်ခိဉ်ဒိဘုဉ် ထံကီတဖန်အတင်

ကရုဏာရိတဖန် အတတ်မတတ်ပညာ တက်ကြွစီ၊ တင်ဒူးသွန်ညါဒီဖျိုကျိတ်တက်ကတိလအဘဉ်ဘျီးဘဉ်ဒါတဖန်တအိဉ်၊ တင်ဒူး သွန်ညါနပာ်ဘဉ်ယးဒီး ပှဘဉ်ကီဘဉ်ခဲတဖန်အတင်ခွဲတင်ယံတဖန်တအိဉ်ဘဉ်၊ တင်ဒူးသွန်ညါဒါအမ့တင်အသိးဘဉ်ယး ဒီးတင်သူးလီၢ်သူးကျဲဆူကီၢ်သဘျဉ်တဘျဉ်လအမအသးခဲအံၤအဝုၢ်တအိဉ်ဘဉ်။

က. တင်ထံၣ်တဖန်ဘဉ်ယး တင်အကီၢ်အစီလၢ တင်ရဲၣ်ကျဲတင်ဖဲးတင်မၤ ဒီး NGO အပှၤမၤတင်ဖဲးတဖန်အဖီခိဉ်

“ တဘျီဘျီ NGO တဖန်ကျဲၤစးဟ့ၣ်ဝဲတင်သိဉ်လိလၢတသီခံသီအတီၢ်ပူၤဝံၤ တင်ပိဉ်ထွဲထီၣ်အခံတအိဉ်လၢဘဉ်၊ တင်ကွၢ်က ဒါကျဲၤ လၢတင်ဘျူးတင်ဖျိဉ်ကဲထီၣ်ဆံးအါလဲၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်တအိဉ်ဘဉ်. အဝဲသ့ၣ်တဖန်လၢဒ်သိးကကွၢ်ဝဲမ့ၢ်တင်မနုၤတဖန်မၤအသး လဲၣ်န့ၣ်ဘဉ်. ပှဒဲးကဝီၤဖဲတဖန်ထံၣ်ဝဲလၢတင်ဘျူးတင်ဖျိဉ်လၢဒဲးကဝီၤဖဲတဖန်အဂီၢ်တအိဉ်ဘဉ်. ”

လီၢ်ကဝီၤပူၤတညီပိဉ်မ့ၢ်ကရၢခိဉ်န့ၣ်တဂၤ

“ အဝဲသ့ၣ်တဖန်ဒ်သိးကမၤတင်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်ဒီးတအိဉ်ဒီးတင်ဟ့ၣ်လီၤသးနီၢ်နီၢ်လၢတင်မၤအပူၤဘဉ်. တင်မၤလဲၤအသးဝုၤ တဂ့ၤ န့ၣ်တမ့ၢ်တင်ကီၢ်တင်ဂီၤလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်ဘဉ်. မၤဒုၣ်မ့ၢ်ဒါလၢအလီၤဘဉ်အီၤလီၤ. NGO တဖန်, ဒီးတင်အံၤပတဲတင် ဘဉ်ယး ဒီးပှၤမၤတင်လၢ NGO တဖန်အစီၢ်ခဲလၢဒ် ဒီးကညီပှၤမၤတင်ဖဲးတဖန်စ့ၢ်ကီးလီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်မၤန့ၣ်လိလဲ ဒီးဘဉ်တၢ် န့ၣ်န့ၣ် အီၤလၢ NGO တဖန်လဲၣ်န့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်မၤန့ၣ်တင်ဖဲးတင်ကမီၤဒီး ကီးယါပှၤဆူးပှၤဆါတဖန် ဒီး တဲနါစီၤဝဲန့ၣ်လီၤ.”

ကညီပှၤဘဉ်ကီဘဉ်ခဲ မ့ၢ်ဒီးခွါ အိဉ်အန့ၣ် ၂၀ ဘျဉ် ၃၀ .

“ NGO အပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖန်တအိဉ်ဒီးတင်ဆၢကတီၢ်လၢ ကပပ်ဖျါထီၣ်တင်အိဉ်လၢအဝဲသ့ၣ်အသးပူၤမ့ၢ်ဝုၤ အဝဲသ့ၣ်အ တင်သးအိဉ်မ့ၢ်ဝုၤန့ၣ်ဘဉ်, အဝဲသ့ၣ်မၤဒုၣ်အတင်မၤန့ၣ်လီၤ. အဝုၢ်ဒ်လဲၣ် န့ၣ်တင်အိဉ်ဖျါလီၤဂၢၢ်ဒ် ,တင်အကီၢ်ဒိဉ်ဒိဉ်တကွၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် (လၢတင်မၤတင်ရဲၣ်ကျဲၤအဂီၢ်) န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ နီၣ်ဂံၢ်တဖန် , မျးကယၤတဖန်, “နီၣ်န့ၣ်တင်တဖန်” (indicators) လၢအနဲၣ်ဖျါ တင်အိဉ်အသးတဖန်လၢ နီၣ်ဂံၢ်အအါအစ့ၤ , ဘဉ်ဆဉ်ဒီး ဆၢကတီၢ်တအိဉ်ဝဲအါလၢကဲၣ်ဆိးလၢ NGO အပှၤ ဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖန် ကမၤလိန့ၣ်ပာ်တင် ဘဉ်ယးဒီး ပှၤလၢလီၢ်ကဝီၤပူၤတဖန် အတင်ဆဲးတင်လၢ, အလုၢ်လၢထူသနုၤတဖန်, အ တင်ထံၣ်တဖန် ဘဉ်ယးဒီး ဟီဉ်ခိဉ်ချၢတင်အိဉ်အသးတဖန် , တင်လၢအဒူးလီၤဆီအဝဲသ့ၣ်ဒီးပှၤဂုၤပှၤဂၤတဖန် , တင်တဖန်အံၤ ခဲလၢဒ်လၢအမ့ၢ်ဝဲတင်အကီၢ်အစီတကပၤ လၢတင်အိဉ်မူအပူၤန့ၣ်လီၤ. တင်ယုထံသ့ၣ်ညါဒီး တင်ထာဖျိဉ်တင်ဝုၢ်တင်ကျဲၤ တ ဖန် န့ၣ်တင်မၤအီၤတလီၢ်လီၢ် လၢတင်ကမၤန့ၣ် နီၣ်ဂံၢ်တဖန်ဒီး တင်မၤနီၣ်မၤယါလၢတင်ကထီၣ်သကြီၤနီၣ်ဂံၢ်တဖန်အဂီၢ်, ဒီးတ မ့ၢ် လၢတင်ဝုၢ်လၢအဘဉ်ထွဲဘဉ်ယးလိၣ်သးတဖန်အဂီၢ် မ့ၢ်ဝုၤ, လၢတင်ကသ့ၣ်ညါမၤနီၣ်တင်အဂီၢ်မ့ၢ်ဝုၤဘဉ်. ”

ကညီမ့ၢ် CBO ခိဉ်န့ၣ်တဂၤ

“ တင်မၤဘဉ်အသးဒီးပှၤကမျၢ်တဖန်ဒ် NGO တဖန်ဖဲး ဒီးမၤန့ၢ်ကျိဉ်စ့ၤလၢအဝဲသ့ၣ်အကစၢ်ဒုၣ်ဝဲအဂီၢ်ဒီးအတင်မၤတင်ရဲၣ် တင်ကျဲၤတဖန်အဂီၢ် ဝံၤ ကျဲၤကဒါကျဲၤလီၤ. ”

ကညီကီၢ်သရဲၣ်မ့ၢ်တဂၤ

“ [ဟီဉ်ခိဉ်ဒိဘဉ်ထံၣ်ကီၢ်တဖန်အတင်ကရုဏာရိ] တကျဲးစးတုၣ်ဝဲ ဒ်သိး ကလူၤကွၢ်ထွဲအတင်ဖဲးတင်မၤတဖန် လီၤတံၢ်လီၤဆဲး ဘဉ်. အဝဲသ့ၣ်တခံကွၢ်စီၤကွၢ်ဝဲလၢတင်မၤကဲဘျူးထဲလဲၣ် တကဲဘျူးထဲလဲၣ်န့ၣ်ဘဉ်. ကြးလူၤထွဲကွၢ်ထွဲဝဲဒီးခံကွၢ်စီၤကွၢ်ဝဲ. ”

ကညီဘူးဒးဖဲးစၢ်မ့ၢ်တဂၤလၢအမၤတင်လၢဒဲးကဝီၤပူၤတင်တုၤယံတုၤလၢသးအလီၢ်

“ NGO အ (ကညီ) ပှၤမၤတင်ဖဲးတဖန် တင်မၤလၢ အမၤဝဲန့ၣ်မ့ၢ်တဂ့ၤဒုၣ်လဲၣ် , အဲၣ်ဒီးမၤဝံၤဒုၣ်အမူအဒါလီၤ, တင်ခံကွၢ် စီၤ ကွၢ်တင်မၤအလုၢ်အပူၤ တအိဉ်ဘဉ်, တင်လဲၤထီၣ်လဲၤထီ တအိဉ်ဘဉ်. . . တင်ဝုၢ်တင်ကျဲၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်ဝဲန့ၣ်, သူကမ့ၢ် ဝဲ သ့ၣ်လီၤ. ပှၤသိဉ်လိသ့ထီၣ်တင်တဖန်မ့ၢ်ဝဲ ကညီဖဲး ဒီးတန့ၢ်ပာ်ဝဲတင်လၢပှၤလၢတင်ချၢတဖန် (ပှၤကီၢ်တဲၣ်ဖဲး မ့ၢ်တမ့ၢ် ပှၤထံၣ် ကီၢ်ဂၤဖဲး) သိဉ်လိဝဲတဖန်န့ၣ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲးဘဉ်. တင်အံၤအဝဲသ့ၣ်တပပ်ဝဲလၢအမ့ၢ် တင်အကီၢ်ဒိဉ်ဘဉ်, တ တဲန့ၢ်ပာ်အါထီၣ် တင်လၢတင်ကန့ၢ်ပာ်အီၤလီၤတံၢ်လီၤဆဲးအဂီၢ်ဘဉ်. ကညီဖဲးတနီၤတူၢ်လိၣ်တင်မၤမ့ၢ်ဒုၣ်လၢကမၤန့ၢ်ကျိဉ်စ့ၤအဂီၢ်လီၤ. . . NGO တဖန်ကြးသ့ၣ်ညါလီၤတံၢ်လီၤဆဲးလၢ တင်ဝုၢ်တင်ကျဲၤလၢအဝဲသ့ၣ်ကျဲးစးဝဲဒ်သိးကမျၢ်တဖန်က သ့ၣ်ညါနပာ်ကပပ်သ့ၣ် ပပ် သးအဂီၢ်တဖန်အံၤ တင်ဟ့ၣ်အီၤလၢကျဲၤအဘဉ် ဒ်သိးပှၤကမျၢ်တဖန်ကန့ၢ်ပာ်အီၤဂုၤတုၤဘဉ်ဘဉ်အဂီၢ်ကစီၤဒါန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်

(NGO တဖန်) ဟုခွဲခွဲခွဲခွဲထံး ထဲတသိဇီတင်သိပ်လိ ဝံးအိန်ပတုင်လီၤ. တင်လူၤ ပိင်ထွဲထီၣ်ကျဲၤ ဝုၤခိန်ထံးတင်ကုၣ်ဘၣ် ကုၣ်သ့ လၢတၢ်ဟ့ၣ်လီၤအိၤ အံၤတအိန်နီတမံၤဘၣ်. “

ကညီ မုၢ်လိၣ်ဘိသးစၢ်တဂၤ

တၢ်လုၢ်အိန်သးသမူတၢ်ဖံးတၢ်မၤတၢ်သိပ်လိ

“ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလၢ တၢ်လုၢ်အိန်သးသမူတၢ်ဖံးတၢ်မၤအဂီၢ်တဖၣ်အိန်အါမးလီၤ. နသိပ်လိပုၤတဂၤ လၢ တၢ်လုၢ်အိန်သး သမူတၢ်ဖံးတၢ်မၤ ဒီးအဝဲကဆူးကါအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အံၤအဂီၢ် ကျဲမ့ၢ်တအိန်နီတဘိန့ၣ်, မ့ၢ်တၢ် လၢ အလီၤသးအုန့ၣ်, ကဲထီၣ် တၢ်သးဘၣ်တံၣ်တၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ် . . . ပုၤတမၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်လၢ ကယုန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢ တၢ်ဖံး တၢ်မၤနီတဂၤဘၣ်. တၢ်တလူၤ ပိင်ထွဲထီၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဝုၤအံၤနီတမံၤဘၣ်. . . . NGO တနီၤဟ့ၣ်လီၤစ့ ဘၣ်ဆၣ်လၢ ပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤအံၤ နဟ့ၣ်လီၤစ့န့ၣ်က့ တၢ်မၤတကဲထီၣ်ဘၣ်. ပုၤသးလီၤသးကျဲ, ဟဲဟဲက့ၤက့ၤ, တနၢ်လိၣ်အသးတဂၤဒီးတဂၤ ဒီးတအိန်ဒီး တၢ် ဖိတၢ်လံၤလၢ တၢ်အုၣ်ကီၤအဂီၢ်နီတမံၤဘၣ်. တၢ်လိၣ်အိန်အါမး တုၤဒၣ်လဲၣ် တၢ်လိးက့ၤဒ့ၣ်ကမၢ်ဆူ NGO လၢအထူးတီၤ တဖၣ်န့ၣ်လီၤဂၢၢ်ဒိ တၢ်ဝုၤခိန်မံၤတမံၤဖဲ အဆိကတၢ်န့ၣ် ပကဘၣ်မၤစၢၤပုၤလၢ အဆိက့တဂၤန့ၣ်လီၤ. . . . ပကဘၣ် တုၤဒဲးပနဲ ဒီးဆးပုၣ်တဖၣ် ဆူညါပုၤဘျီ တချူးပသ့ၣ်ညါလီၤပသးလၢ တၢ်မၤအံၤအိန်ဂၢ်အိန်ကျဲၤတသ့ဘၣ်န့ၣ်လဲၣ်? . . . နမ့ၢ်ကအိးထီၣ် တၢ်သိပ်လိဘၣ်သးတၢ်ဆးတၢ်န့ၣ်, ကွၢ်ဆိလီၤတံၢ်လီၤဆဲးလၢ ပိင်မုၢ်တဖၣ် မၤန့ၢ်စ့မိၢ် ပုၤကသ့တပူၤပူၤ ကစီဒီဒါ ဒီး မ့ၢ်အ ဝဲသ့ၣ်အိန်ဒီး တၢ်ဆးတၢ်အလီၤတခါခါဖဲ အဝဲသ့ၣ်ဆူးကါ အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်

တဖၣ် ကသ့ဝဲကစီဒီန့ၣ်ဒါ ? ပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲပိင်မုၢ်အကရူၢ် ဆံးဆံးဖိတကရူၢ်ဒိ ကညီပိင်မုၢ်ကရၢ (KWO) အသိးန့ၣ်ထူး ထီၣ်ဆါဝဲ အတၢ်ဖိ တၢ်လံၤတဖၣ်မ့ၢ်သ့ကစီဒီဒီး , ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘုၣ် ထံကီၢ်တဖၣ်အ (NGO) တဖၣ် ကြးအိန်ဒီး တၢ်လီၢ်တၢ် ကျဲတဖၣ် လၢတၢ်အံၤအဂီၢ်ဒိန့ၣ်အါန့ၢ်တၢ်အံၤလီၤ. တၢ်ကြးအိန်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်သိပ်လိဘၣ်သးဒီးတၢ်ဖံးတၢ်မၤ အဆံးဖိတ ဖၣ် အဂီၢ်, တၢ်ကဘၣ်ပၣ်လီၤ တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤမနုၤတဖၣ်လၢ တၢ်ဖံးတၢ်မၤအံၤအဂီၢ်, တၢ်ကဘၣ်နီၤဟံးလိၣ်သကိးမူဒါဒိလဲၣ်, တၢ် သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ကစ့ၢ်အိန်ထီၣ်စ့လီၤယုၣ်ကရၢတဖၣ်ဒိလဲၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ”

ထံၣ်ကီၢ်ဂၤတၢ်မၤစၢၤ ပုၤမၤတၢ်ဖိတဂၤလၢအမၤသကိးတၢ်ဒီး လီၢ်ကဝီၤပူၤ CBO တဖၣ်

“ ယထီၣ်တၢ်တုၤအိန်ဖိအိန်တၢ်မၤလိဘၣ်ဆၣ်ဒီး ယစ့မိၢ်ပုၤတအိန်လၢယကစးထီၣ်ယတၢ်ဖံးတၢ်မၤဒၣ်ယဲအဂီၢ်ဘၣ်. . . ပုၤ နီၢ်တဂၤဒၣ်ဝဲအတၢ်မၤန့ၣ်တမ့ၢ်လၢအဘျူးအဖျိၣ် ကအိန်ဘၣ် မ့ၢ်လၢ ပုၤလၢကပူၤအိန်ကိၣ်ခူး(ခဲ) တအိန်အါလၢကဲၣ်ဆိးဘၣ်. ပုၤကမ့ၢ်ကတဖၣ် အကျိၣ်အစ့တအိန်အယိ ပုၤအိန်ကိၣ်ခူး(ခဲ)တန့ၣ်ဘၣ်. တမ့ၢ်မ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်မၤလၢ အဘျူးကအိန်ဘၣ်. ပ မ့ၢ်တုၤကိၣ် ဒီး, ပဟံၣ်ဖိယိတဖၣ်ကအိန်ဝဲလီၤ. . . ပမ့ၢ်ပၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအံၤ ဒိ ပိင်မုၢ်တကရူၢ်အတၢ် ပၣ် ဖျိၣ်ထီၣ်သးမၤသကိးတၢ်န့ၣ် ကဝုၤဒိၣ်တက့ၢ်လီၤ. တၢ်မၤကကဲထီၣ်လိၢ်ထီၣ်အဂီၢ် နလိၣ်ဘၣ် ပုၤတီၣ်ခိၣ်ရိၢ်မဲတၢ်လၢအဝုၤ ဒီး တၢ်သိပ်လိတဖၣ်လၢ နကကရၢကရိထီၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤအံၤ ဒိလဲၣ်, ဒိပုၤတဖု ယိအသိးန့ၣ်နီၤ လီၤမူဒါလၢတၢ်မၤယုၣ်သကိးတၢ် အဂီၢ်ဒိလဲၣ်, ဒီး နကပၣ်စ့ရိပတီၢ်ဘၣ်သးကျိၣ်စ့တၢ်တိၣ်လၢ တၢ်ဟဲန့ၣ် တၢ်ဟးထီၣ်အဂီၢ် ဒိလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ပဟံးန့ၣ်မ့ၢ်ဒါလၢကျိၣ် စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်ဒီဖျိ တၢ်ပုၤတၢ်ဆါအံၤကသ့အဂီၢ် အလီၢ်အိန်စ့ၢ်ကိးလၢပကဘၣ်အိန်ဒီးတၢ် မၤအကျိၤအကျဲၤလၢပကဘၣ် ပိင်ထွဲမၤ ထွဲအံၤန့ၣ်လီၤ. . . တၢ်ဖံးဘၣ်ပုၤလၢပမၤတၢ်အံၤဒိသိးကမၤစၢၤ ပုၤလၢပတၢ်ဆိလီၤက့ၤ ကဒီးပလီၢ်အိန်လီၢ်ဆိးအသိးအပူၤလီၤ. . . . လၢကီၢ်ပယိၤအပူၤ နကုၢ်နဘၢကိၣ်န့ၣ် တမ့ၢ်လၢကကဲထီၣ် တၢ်မၤစၢၤလၢနဂီၢ်ဘၣ်. 1) တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ တၢ်ပီးတၢ်လီ . . . လီၤဆိဒၣ်တၢ် တၢ်လၢအထူးန့ၣ်ပုၤအသးသ့ ဒိဖဲအံၤအသိးတဖၣ်န့ၣ် တအိန်ဘၣ်. 2) ပုၤလၢကဘျၢလီၤကျိၣ်စ့လၢတၢ်ဖံး တၢ်မၤအံၤအဂီၢ် , ဒီးမ့ၢ်တၢ်လၢပလိၣ်ဘၣ်အိၤလၢ ပကမၤန့ၣ်ကွၢ် ပုၤလၢကပြၢလိၣ်သးဒီးပုၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် တအိန်ဘၣ် , ဒီး 3)လၢကီၢ်ပယိၤန့ၣ် တၢ်လီၢ်လၢပကမၤန့ၣ်လီၤမ့ၢ်အူၣ်ဂံၢ်ဘိအဂီၢ် တအိန်ဘၣ် . . . ပမ့ၢ်အိးထီၣ် ကျးဆါဒီးဆွဲန့ၣ်အဘျူးအဖျိၣ် ကအိန်ဒိၣ်ဒၣ်တၢ်တက့ၢ်လီၤ. ”

ပိင်မုၢ်အသး ၄၀နံၣ်ဘျီၣ်တဂၤလၢအအိန်လၢဒဲကဝီၤပူၤ

ခ. ကသံၣ်ကသီတၢ်အံၤထွဲကွၢ်ထွဲ

“ လၢအပူၤကွံၣ်န့ၣ်, ကသံၣ်သရၣ်တဖၣ် ကယါဘျီတၢ်ဆူးတၢ်ဆါ ဒီး အဝဲသ့ၣ်ယါဝဲမ့ၢ်တသ့ မ့ၢ်တန့ၣ်ဘၣ်န့ၣ် ကဆုၢ်ဆူ တၢ်ဆါဟံၣ်လီၤ. ခဲအံၤအဝဲသ့ၣ်ပၣ်ဒၣ်န့ၣ်လၢဒဲကဝီၤပူၤလီၤ. တဘျီဘျီ ပုၤဆါတဖၣ် သံဝဲတချူးအတုၤလၢတၢ်ဆါဟံၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမၤအသးအါစ့အါဘျီလၢ မဲလး ဒီး အူဖျိၣ်ဒဲကဝီၤတဖၣ် န့ၣ်လီၤ. နမ့ၢ်ထီၣ်သကြီၤဒီးဆၢကတီၢ်ဖဲအပူၤကွံၣ် သၢနံၣ် န့ၣ်, ခဲအံၤအဝဲသ့ၣ်တကနၢ်ယုၣ်ဘၣ်သးပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲတဖၣ်အတၢ်အိန်ဆူၣ် အိန်ဆူၣ်အဂီၢ်န့ၣ်အါလၢကဲၣ်ဆိးလၢဘၣ်. ”

ကညီမုတ်ဘူးဒေဖိ အနံ့ ၂၀ ဘျဲမတင်လာတင်မလံမလသးအလီ

“ ပကျဲဒေပတင်လာပကျဲပစုဒေပဝဲဒဲသိးပကလဲဆွာယဖါတင်ဆူတင်ဆါဟံ ဘဲဆဲး ဖဲအဝဲလဲတူလာတင်ဆါဟံန့ၣ် ဆါကတီၣ်စဲၤခဲလံ (အဝဲသံလံ). NGO တဖၣ်တတဲတင်နီတမံဘၣ် အဝဲဒဲလဲန့ၣ် တဲတုၣ်ဝဲလါ အဝဲသ့ၣ်အစုတအိၣ် လါ တင်န့ၣ်အဝီၣ်ဘၣ်. ”

ကညီမုတ်မလဲကဲးတင်ဒီးလီၣ်ကတီၣ်ပူၤ CBO

“ ကသံၣ်သရၣ်တဂၤဟ့ၣ်ဝဲကသံၣ်လါအဆူၣ်မးအယိ ပှါဆါတဂၤသံလီၤ. ပှါဆါအဂၤတဂၤသံဝဲမ့ၣ်လါကသံၣ်န့ၣ် စၢ်ကဲၣ် ဆိးလါအဝီၣ်လီၤ. . . ကျိၣ်စုလာတင်ပဝဲနီၣ်လါတင်မလဲအဝီၣ်န့ၣ်စုၤလီၤကွၢ်ကွၢ်လီၤ. ပှါမတင်ဖိတဖၣ်အလါ လဲတဒိအါ ထီၣ်ကွၢ်ကွၢ်, ဘၣ်ဆဲးကမျါတဖၣ်တူၣ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်တၢ်, ကသံၣ်ကသီ ဒီး တၢ်ကနၢ်ယုၣ်ပှါဆါဒဲအလီၣ်အိၣ်အသိးန့ၣ်ဆဲး လီၤစုၤလီၤဝဲလီၤ. ”

ကညီမုတ်ဒီးကညီခွါလါအမတင်လာလီၣ်ကတီၣ်ပူၤ CBO တဖၣ်

မ့ၣ်လါကသံၣ်ကသီတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲလါဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ် အပတီၢ်ဖျဲးမးအယိ, တၢ်မတင်ဘၣ်အသးလါပှါဘၣ်ကီဘၣ်ခဲ တနီၤအသးကံၢ်ပူၤဒဲ “ တၢ်ပဝဲကဲကညီဖိတဖၣ်န့ၣ်ဆဲးလီၤစုၤလီၤဝဲကွၢ်ကွၢ်လီၤ. တၢ်မတင်အသးလါပှါအဂၤတဖၣ်အသးကံၢ် ပူၤဒဲ, NGO တဖၣ်အဲၣ်ဒီး “ မတၢ်မၢ်ကွဲၣ်ဒဲကဝီၤတဖၣ် ဒဲသိးပှါသ့တအဲၣ်ဒီးအိၣ်ဆိးလါအပူၤလါတဂ့ၢ်အဝီၣ်လီၤ. ”

ခ. တၢ်ဟ့ၣ်နီၤလိၣ်သကိးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ ဒီး တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမီၤ

“ ပှါထံဂၤကီၢ်ဂၤဖိတနီၤဟဲဝဲ ဒီးပတသ့ၣ်ညါလါအဝဲသ့ၣ်မ့ၣ်မတၤတဖၣ်လဲၣ်ဘၣ် , အဝဲသ့ၣ်ဟဲဝဲဒီးသံကွၢ်သံဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကျိၤတဖၣ် ဒီး ဒိဝဲတၢ်ဂီၤလီၤ. ပှါတဂၤအံၤဟဲဝဲဒီးဟံးန့ၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ် ဘၣ်ဆဲးဒီး မ့ၣ်လါတၢ်မနုၤအဝီၣ်လဲၣ်န့ၣ် ပတသ့ၣ်ညါလီၤတၢ်လီၤဆဲးဘၣ်. တၢ်အံၤတမ့ၢ်တၢ်လါအကြးအဘၣ်ဘၣ်. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤ ကဆူးကါဝဲလါကျဲ ဒဲလဲၣ်န့ၣ်ပတသ့ၣ်ညါဘၣ်. ပအဲၣ်ဒီးလါတၢ်ကဒုးသ့ၣ်ညါဆိပှါလီၤ. ”

လီၣ်ကတီၣ်ပူၤပိၣ်မုတ်ကရၢခိၣ်န့ၣ်တဂၤ

“ NGO တဖၣ်ကြးဆဲးကျိးလိၣ်သးဒီးဒူဖိသဝီဖိတဖၣ် [လါကီၢ်ပယီၤဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်အပူၤ ပှါယုၣ်မ့ၣ်ဖျိးတဖၣ် (IDP)] ဒီးဒုးန့ၣ်ပၢ်အဝဲသ့ၣ်လါ ဘၣ်မနုၤအယိတၢ်မၤစၢၤအါထီၣ် မ့ၣ်တမ့ၢ်စုၤလီၤလဲၣ်အဝဲၣ်, တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလါတၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ် ဒီး လဲၤခီဖျိအါ လါတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲ ကမျါတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ဆူၣ်မ့ၣ်တၢ်မနုၤတဖၣ်, လါတၢ်က ကွၢ်စုၤလူၤပိၣ်ထွဲ တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ် အံၤဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ဘၣ် . . . NGO တဖၣ်ကြးတဲဒုးန့ၣ်ပၢ်သဝီဖိတဖၣ်လါ အဝဲသ့ၣ်မတၢ်ထံသိး အအဲၣ်ဒီးမၤဝဲန့ၣ်တသ့ မ့ၣ်လါကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အတၢ်မၤသန့ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလါအဝဲသ့ၣ်အဝီၣ်လါကျဲဒဲလဲၣ် . . . ထံလီၣ် ကီၢ်ပူၤယုၣ်မ့ၣ်ဖျိး တဖၣ်မၤန့ၣ်ဝဲတၢ်မၤစၢၤ, မၤန့ၣ်ဝဲကသံၣ်ကသီ ဘၣ်ဆဲးဒီး တနၢ်ပၢ်ဝဲသ့ၣ်တၢ်မတၢ်ရဲၣ်ကျဲအဝဲၣ်, အတၢ်တိၣ်တၢ်ပညိၣ်, ဒီး တၢ်အစၢၤလါအအိၣ်ထီၣ်တဖၣ်အဝဲၣ်ဘၣ်, HIV တၢ်ဆါစုၤလီၤလံၤခါ , စုၤလီၤလံၤဆဲးအါလဲၣ် ? ပတဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်က မီၤ အဝဲသ့ၣ်နီၣ်နီၣ်ဘၣ် . . . NGO တဖၣ်တရၤလီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်ဘၣ်, တနီၤဟ့ၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်လး တၢ်မတၢ်ရဲၣ် တၢ်ကျဲတဖၣ် မ့ၣ်တမ့ၢ်နီၣ်နီၣ်တၢ် (တၢ်လါအဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ) ဘၣ်. NGO တဖၣ်သ့ၣ်ညါ တၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အံၤဘၣ်ဆဲးဒီး ပှါတဂၤတသ့ၣ်ညါတၢ်နီၣ်တမံဘၣ်. ”

ကညီမုတ် CBO ခိၣ်န့ၣ်တဂၤ

“ ID ခး(ဒဲ) လါ ယုၣ်အဲ(နံ) ထူးထီၣ်ဟ့ၣ်လီၤဝဲတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကွဲးအါလါ ကျိၣ်တဲၣ် ဒီး အဲကလံးကျိၣ်အယိ, ပှါကမျါတဖၣ် တနၢ်ပၢ်ဝဲ ဒီး တသ့ၣ်ညါဝဲတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢတဖၣ်ဘၣ်. ”

ပှါမုတ်စလုၣ်မုတ် ဆါတၢ်အိၣ်ကစဲးကရဲၣ်လါဖျါပှါတဂၤ

“ ယုၣ်အဲ(နံ) ဒီး NGO တဖၣ်ပဝဲဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလါတၢ်ကသ့ၣ်ညါဘၣ်အဝီၣ်တဖၣ်လါ တၢ်ဘိးဘၣ်သ့ၣ်ညါ တၢ် အလီၣ်တၢ်ဘၣ်ဘၣ်အလီၣ် ဘၣ်ဆဲးဒီး တၢ်ကျိၣ်ထံက့ၤတၢ်အခီပညိၣ်န့ၣ်တဂ့ၢ်တလီၣ်တၢ်အယိ, ပတနၢ်ပၢ်ဘၣ်. ”

ကညီခွါ ဒဲကဝီၤခိၣ်တဂၤ

“ တၢ်မၤပဝဲကိးဂၤဒဲးလၢပကဆဲးလီၤပမံၤလၢလံာ်တဘျီလၢအတဲဝဲလၢပကကွၢ်ကဒါက့ၤဆူကီၢ်ပယီၤလၢပတၢ်သးအိၣ်ဒၣ်ပဝဲန့ၣ် အပူၤလီၤ. လံာ်အံၤ တၢ်ကွဲးအီၤလၢကီၣ်တဲာ်တၢ်အယီၤ လံာ်အံၤစံးတၢ်မနုၤတဖၣ်လဲၣ်န့ၣ် ပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲလၢ ဒဲကတီၤပူၤတဖၣ် တန့ၢ်ပၢၢ်အီၤနီၣ်တဂၤဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်ဆိကမိၣ်ဝဲလၢအဆဲးလီၤအမံၤလၢလံာ်တဘျီလၢအပူၤလၢကလဲၤဆီလီၤဘၣ်က့ၤအလီၢ်အိၣ်လီၢ် ဆိး လၢတၢ်လီၢ်အဂၤန့ၣ်လီၤ.”

ပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲသးစၢ်တဂၤလၢအဖးကီၣ်တဲာ်တၢ်အယီၤ

“ ပှၤအိၣ်ဒၣ်ထဲစ့ၤဂၤနီၤလၢအသ့ၣ်ညါဝဲလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်ဘီမုၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢ မူဒါခိၣ်အဒိၣ်ကတၢၢ် လၢပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ် ခဲအဂီၢ် (UNHCR) န့ၣ်အမူအဒါအိၣ် လၢကဘၣ်ကဟ့ၣ်ကယၢ်ပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.”

ကညီပှၤမၤတၢ်ဖိလၢ CBO

“ ပှၤကမ့ၢ်တဖၣ်တသ့ၣ်ညါဝဲလၢ တၢ်မၤဆူၣ်လၢ နကဘၣ်လဲၤဒီပတၢ်ကီၢ်ဆၢန့ၣ်မ့ၢ်တၢ် မၤကမၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်ထံကီၢ် ဘီမုၢ် တဖၣ် အတၢ်သိၣ်တၢ်သီန့ၣ်ဘၣ်လီၤ. ”

ကညီမ့ၢ်ဘူးဒးဖိ, ပှၤဟဲန့ၣ်လီၤသီ

“ NGO တဖၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤထဲတကပၤဒုဒါဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဆီလီၤက့ၤလီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိး ဒီးတမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအကွၢ် ဆိကမိၣ်တၢ် ကိးကပၤဒဲးဘၣ်အယီၤ, ပှၤကမ့ၢ်တဖၣ်စံၣ်ညီၣ်တဲာ်တၢ်လၢအကမၣ်န့ၣ်လီၤ. ပအဲၣ်ဒီးလၢ NGO လၢအမၤ တၢ်ဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဆီလီၤက့ၤလီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိးတဖၣ်ကဟ့ၣ်ပှၤအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ထံၣ်လၢအဘၣ်လိာ်သးဒီးတၢ်ကိးကပၤဒဲးန့ၣ်လီၤ.”

ကညီခွါဘူးဒးဖိ ဒဲကတီၤခိၣ်န့ၣ်

“ ယပီၤပဝဲလၢကလဲၤဆူထံကီၢ်သၢဘျီတဘျီန့ၣ်လီၤ. အဝဲဘၣ်လဲၤဒီ လီယဲၤတၢ်ဂီၤ(X-ray) ကိးလါဒဲးဒီးဘၣ်မၤန့ၢ်အါထီၣ် စ့ၤလၢ ကီၣ်တဲာ်တၢ်ဆါဟံၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲဘၣ်ဒီဝဲလီယဲၤတၢ်ဂီၤတဖၣ်အံၤအိၣ်လံာ်တန့ၣ်လံာ်. ပဘၣ်လဲၤတၢ်ဆါဟံၣ်လၢမနုၤ အဂီၢ်လဲၣ်န့ၣ်ပှၤတ တဲဘၣ်ပှၤနီၣ်တဂၤဘၣ်. ”

ကညီခွါ ပှၤဟဲတုၤသီလၢဒဲကတီၤပူၤ

“ CBO လီၤဆိကြးအိၣ်တဖုလၢကကွၢ်စူၣ်ယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဘၣ်ယး NGO တဖၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ မ့ၢ်လၢပတသ့ၣ်ညါလီၤတၢ် လီၤဆိး လၢအဝဲသ့ၣ်မၤတၢ်မနုၤတဖၣ်လဲၣ်န့ၣ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သဘံၣ်ဘျီတဖၣ်လၢဒဲကတီၤတဖၣ်အပူၤဒီး လၢခံ ကတၢၢ်န့ၣ်ကဲထီၣ်က့ၤဒဲကတီၤကမံးတံၤအမူအဒါလၢ (ဘၣ်ကျဲၤဘၣ်လိာ်က့ၤ) တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.”

ကညီခွါဘူးဒးဖိဒီး ဒဲကတီၤကမံးတံၤတဂၤ

ပှၤဒိကန့ၣ်တၢ်ကရူၢ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဖဲအကွၢ်ကဒါက့ၤတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤ

CBO တခါအကညီခိၣ်န့ၣ်တဂၤပၤဖျါထီၣ်အတၢ်ထံၣ်လၢ , CBOတဖၣ်အကျိၤဒၣ်လဲၣ်န့ၣ် အလီၢ်အိၣ်ဒဲးဝဲလၢတၢ်ကထံၣ်လိာ် စံးကတီၤသကိးတၢ် အါထီၣ် ဘၣ်ယးဒီး တၢ်ကမၤဝဲ တၢ်နီၤဟ့ၣ်လိာ်သကိးသးလၢ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ် ဒဲတၢ်ဖဲးတၢ်မၤအကျဲ တၢ်လိာ်ဘၣ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. ပှၤကမ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်ဝဲလၢ အလီၢ်အိၣ်ဝဲဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ်လၢ တၢ်ကနီၤဟ့ၣ်လီၤစ့ၢ်ကိးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကျိၤလၢ CBO တဖၣ် ဒီး NGO တဖၣ်ယုထံၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါဘၣ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ် ဆူပှၤတဂၤတဖၣ်အအိၣ်, ဘၣ်ဆၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ် စံးဝဲ လၢ , “ ပတၢ်ကရၢကရိတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢၢ်အပတီၢ်ဒၣ်ပဝဲအဖီခိၣ် ပကဘၣ် ဆိကမိၣ်ဒဲးလၢ ပကမၤတၢ်အံၤလၢကျဲၤဒဲလဲၣ် တချူး လၢ ပအိၣ်ဒီး တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢ ပကနီၤဟ့ၣ်လီၤလိာ်သကိး တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ် လၢ CBO အဂၤတဖၣ်ဒီး NGO တဖၣ် န့ၣ်လီၤ.”

7. တၢ်ဘၣ်လိာ်ဖိးဒုကိးကပၤဒဲးဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဖိတၢ်ကမီၤန့ၣ်တအိၣ်ဘၣ်အယီၤမၤဘၣ်ဒိတၢ်သ့ဝဲ.

တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဘၣ်ယး တၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢပကမၤဘၣ်ဒိဘၣ်ပှၤဂၤအသးအတၢ်ဆိကမိၣ် , (အားနာတယ်) လၢပယီၤကျိၣ် ,

(*krengjai*) လာကူတိုက်တိုက်နှင့် မအသးဒ်တၢ်ဘျာတခါ လာအစဲလီၤအဂီၢ်ယိၣ်ဒ်ဒ်မး လာပလုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ အပူၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်လၢအဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ပုၤတၢ်အသးလၢအသ့ၣ်ညါအမူဒါဒ်ဝဲ ဒီးတၢ်လၢကဘၣ်မၤဝဲ ဒ်သီးအသ့တမၤ ဆူၣ်ဘၣ် ပုၤတၢ်မုၢ်တမ့ၢ် ကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢပုၤအဂၤတၢ်အဂီၢ်တၢ်လၢလီၤ. တၢ်အံၤဘၣ်ထွဲလိၣ်အသးစ့ၢ်ကီးဒီး လုၢ်လၢတၢ်သိၣ်တၢ်သီ လၢအဘၣ်ယးဒီးတၢ်လၢအကြီပုၤတဖၣ်လၢ ပကတဲ “ ဟၢၣ်အာ ” အဂီၢ် , လၢပကတဲလိၣ်ပုၤတၢ်အတၢ်မၤစၢၤ, ဒီးလၢ ပကတဲပဲဒီးနီၤဖး ပုၤလၢအတီၤပတီၢ်ထီၣ်န့ၣ်ပုၤတဖၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤ မ့ၢ်လၢတၢ်ဒ်အံၤအသးန့ၣ်တၢ်ပၣ်အီၤဒ်အမ့ၢ် တၢ် တယူးယီၣ်ပၣ်ကဲတၢ်ဘၣ်အယိၣ်လီၤ. လီၤဆီဒ်တၢ် , ပဘၣ်ယိၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်လၢ ပုၤကထံၣ်ပုၤဒ် ပတသ့ၣ်ညါတၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ် ဖဲပဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤ တဖၣ်လၢ ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲအါတက့ၢ်န့ၣ် တဆိကမိၣ်ဝဲဒ် အမ့ၢ်တၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကြးဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲန့ၣ်ဘၣ်. လုၢ်လၢတၢ်ထံၣ် တၢ်ဆိကမိၣ်တဖၣ်အံၤ မၤဘၣ်ဒ်တၢ်မၤတၢ်ဘၣ်ထွဲလိၣ်သး ဒ်အကြးမၤအသးအသး လၢတၢ်မၤစၢၤပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် ဒီး ပုၤလၢအဒီးန့ၣ် တၢ်မၤစၢၤတဖၣ်အဘၣ်စၢၤမ့ၢ်လၢ , ဒ်တၢ်လၢပုၤအိၣ်လၢဒ်ကဝီၤပုၤတဖၣ် တဲဘၣ်ပုၤအသးန့ၣ်, တၢ်မၤအသးတလီၢ်လီၢ်လၢ ပုၤလၢတၢ်ချၢတဖၣ်တန့ၢ်ပၢၢ်အဝဲသ့ၣ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲးဘၣ်. တၢ်လီၤဖျိၣ်လီၤဟံၣ်အံၤအယိၣ် ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ် ကအၢၣ်လီၤထွဲဝဲ တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ် မ့တမ့ၢ်တၢ်မၤအဂုၤအဂၤတဖၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်တအံၤဒ်ဝဲ - မ့တမ့ၢ် , တၢ်မၤဘၣ်အသးဒီးအဝဲသ့ၣ် ဒ် ကမ့ၢ်တၢ်လၢအမၤဘၣ်ဒ်အီၤ - မ့တမ့ၢ် , အဝဲသ့ၣ်တကဒုးကဒုၣ်တၢ်ဘၣ်ယးဒီး တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢအအိၣ်ထီၣ်တဖၣ် မ့ၢ်လၢပုၤလၢတၢ်ချၢတဖၣ် (NGO မ့တမ့ၢ် UN) အတၢ်မၤအယိၣ် (မ့တမ့ၢ် တမၤအတၢ်မၤဘၣ်အယိၣ်) လီၤ. ပုၤလၢဒ်ကဝီၤ ပုၤတဖၣ်တဲဘၣ်စ့ၢ်ကီးပုၤဒ်ကန့ၣ်တၢ်ကရူၢ်တဖၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်အိၣ်လၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဒ်ကဝီၤတဖၣ်အပူၤဒီးဘၣ်သန့ၤအသးလၢလၢလၢဆဲးလၢ ထံၣ်ကီၢ်ဂၤတၢ်မၤစၢၤတဖၣ်အဖီမိၣ်အယိၣ်, တၢ်မၤအသးဒ်အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဆီၣ်သန့ၤအီၤလၢကမၤထွဲဝဲ NGO လၢတၢ်ချၢတဖၣ် အတၢ်မိၣ်န့ၣ်သးလီၤ အါဒ်န့ၣ်ဒ်ဖဲ အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်အိၣ်ဒ်အတၢ်လၢ အဟီၣ်ကဝီၤဒ်ဝဲအပူၤ ဒီးအံၤလီၤကွၢ်လီၤအသးဒ်ဝဲသ့အါန့ၣ်လီၤ.

က. တၢ်ပံးမူဒါလၢတၢ်လၢပမၤအီၤတဖၣ်အဂီၢ် ဒီး တၢ်စိကမီၤတအိၣ်လၢကကဒုးကဒုၣ်တၢ်

ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ် ဘၣ်အိၣ်ဒ်လၢဒ်ကဝီၤပုၤဒီး ဘၣ်သန့ၤဒ်အသးလၢလၢလၢဆဲးလၢတၢ်မၤစၢၤလၢအဟဲလၢတၢ်ချၢအယိၣ်, အဝဲသ့ၣ်ပၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်သးတမံတဖၣ်တသ့ဘၣ် မ့ၢ်လၢတၢ်မၤအသးသ့ဝဲလၢတၢ်ကမၤစ့ၤလီၤတၢ်မၤစၢၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲ မ့တမ့ၢ် , NGO တဖၣ် , အပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် , မ့တမ့ၢ် ကိုၣ်တဲၣ်ပုၤခိၣ်ပုၤန့ၣ်တဖၣ် ကမၤကၣ်က့ၤတၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဆိကမိၣ်ဝဲလၢ မ့ၢ်အိၣ်ဒ်တၢ်လၢ အဟီၣ်ကဝီၤဒ်ဝဲအပူၤဒီးသန့ၤဘၣ်အသးလၢ NGO တဖၣ်ပုၤလီၤန့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်ကသးအိၣ် အါထီၣ်လၢကပၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်အိၣ်လၢအသး ပုၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

“ ကညီတဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်လၢအထံအကီၢ်ဒ်ဝဲအပူၤန့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်တဘၣ်ကဆၢထၢၣ်အါထီၣ်လၢအခိၣ်ဒ်ဝဲလီၤ. . . ပုၤလၢတၢ်ချၢတဖၣ် မ့ၢ်န့ၢ်ပၢၢ်ဘၣ်ယးတၢ်ဂ့ၢ်အခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ - အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်တအိၣ်လၢအဟီၣ်ကဝီၤဒ်ဝဲအပူၤဒီးကလၢၢ်ဘၣ်ဝဲတၢ်ဆီၣ်သန့ၤလၢပုၤကိုၣ်တဲၣ်ဖိတဖၣ် ဒ်သီးကမၤတၢ်ဒ်တၢ်စံးဘၣ်အီၤအသးန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ပၢၢ်ဆၢဝဲမၤဝဲဖဲအသးအံၤဒ်ဒီး အသးသ့န့ၣ်, တအိၣ်နီၢ်ကီၢ်နီၢ်တမံဘၣ်. တမ့ၢ်ထဲတၢ်ဘၣ်ယးဒီး လုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတဖၣ်စီၤဘၣ်, မ့မ့ၢ်တခီမ့ၢ်တၢ်အိၣ်ဝဲတရံးတဖၣ်ဒ်တခါညါလၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဘၣ်လၢအပူၤ, တၢ်အိၣ်အသးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢအထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤဒ်ဝဲန့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်ကဆၢထၢၣ်လၢ အကစၢ်ဒ်ဝဲအဂီၢ်အါထီၣ်လီၤ. ”

ကညီခွါခိၣ်န တဂၤ

“ ကညီဖိတဖၣ် သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်ထီၣ်ဝဲလၢအဆၢထၢၣ်ထီၣ်ဒါ NGO တဖၣ်သ့န့ၣ် ဖဲဒ်အပူၤကွၢ်တယံၣ်ဒ်ဘၣ် , ဒီးတၢ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်သးထီၣ်ဒါ ကသံၣ်တၢ်ကရၢကရိတဖၣ် [NGO ခဲခါ] မၤတ့ၢ်လံၤအသးလံၤ. လၢဒ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်, ပုၤကမ့ၢ်တဖၣ်ဘၣ်သန့ၤထီၣ်ဒ်ဒ်အသးလၢတၢ်မၤစၢၤအယိၣ် အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ယိၣ်ဝဲလၢ မ့ၢ်မၤတၢ်အံၤန့ၣ် တၢ်ကမၤထီၣ်တဲၣ်ကွၢ်တၢ်မၤစၢၤ လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢဒီး မ့မ့ၢ်လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒ်ဒီးအိၣ်ဒ်ဒီး တၢ်သဘျူအယိၣ် တၢ်မၤအသးအါဒ်တက့ၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်ကခီဖျါမၤန့ၣ်ကွၢ် လုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအတၢ်ဒုၣ်တၢ်ဆၢတဖၣ်လၢ ကဆၢထၢၣ်ထီၣ်ဒါ NGO တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

ပုၤထံၣ်ကီၢ်ဂၤခွါတဂၤလၢအမ့ၢ်လီၢ်ကဝီၤပုၤ NGO တခါအခိၣ်

“ ခဲအံၤအဝဲသ့ၣ်န့ၢ်ပၢၢ်ပုၤတၢ်အဂုၢ်ဂုၤဒ်ထီၣ်မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဟဲအိၣ်ဝဲဖဲအံၤယံၣ်ထီၣ်လဲဖဲအကြးလၢကန့ၢ်ပၢၢ်ဝဲအဂီၢ်လံၤ. လၢညါ, အဝဲသ့ၣ်ဆိကမိၣ်ဝဲလၢ တၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်မၤန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢ ပုၤတူၢ်လိၣ်အီၤသ့လီၤ. လၢခဲ, ကညီဖိတဖၣ်ကတီၤထီၣ်တၢ် အါထီၣ်လီၤ. NGO တဖၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢပ အားနာ တၢ်သ့. ဆၢကတီၢ်ယံၣ်မးဝဲအန့ၣ်ခဲဆဲညါလၢပကတီၢ်တၢ်ပျီဖျါအါထီၣ်အဂီၢ်

လီ၊ ပထံ ဘဉ်ပုထံဂါကီဂါဖိတဖှ်အလုဂ်လင်ပဉ်သုဉ်ပဉ်သးဒီးပညီနုထီဉ်ဒီးတဂ်အံလံ. . . ပခိဉ်ပနဂ်တဖှ်ဒုဉ်လဲဉ်, အဝဲသုဉ်ဆိကမိဉ်ဝဲလါ ကါလါဝါ နုဉ် လီဂင်ဒီး ယုဉ်ရှူးခရံဉ်နုဉ်လီ.”

ကညီခွါ တဂ်ကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သုခိဉ်နုဉ်တဂါ

“ ပပဉ်ဖျါထီဉ် ပတဂ်သုဉ်တမံသးတမံတဖှ်တသုဘဉ်. ပမုဂ်ပုလါအတဖိးသဲစးတဖှ်လီ. ပုဘဉ်ကီဘဉ်ခဲတဖှ်နုဉ်တမုဂ်ပုလါ အသဘူတဖှ်ဘဉ်. အဝဲသုဉ်အိဉ်လါဒဲကဝီအပူ, ဘူးကလီဂင်မးလါယိဉ်ပူနုဉ်လီ. ပုကမုဂ်တဖှ်ဘဉ်ယိဉ်ဝဲလါအဝဲသုဉ်မုဂ်တဲဖျါထီဉ် အတဂ်သုဉ်တမံသးတမံတဖှ်နုဉ်တနုဉ်ဘဉ်လါဟုသးလါဘဉ်လီ. ပတဲဖျါထီဉ်တဂ်လါပသးပူတဖှ်တဘဉ်ဘဉ်. ပတအိဉ်ဒီးပုထံဖိကီဖိအတီပတီအယိပတဂ်ခွဲတဂ်ယဉ်တအိဉ်နီတမံဘဉ်. ကညီဖိတဖှ်နုဉ်တအိဉ်ဒီးကတီဂုဉ်လိဉ်တဂ်ဒီး ပုလါအမါစါအီ မုတမုဂ် ပုလါအဂုလါအဖိခိဉ်တဂါဘဉ်. အဝဲသုဉ်ဟုဉ်နုဉ်တဂ်အိဉ်တဂ်အီအယိ နကဘဉ်ဟုဉ်ကု အဝဲသုဉ်လါ တဂ်သုဉ်တဖှ်အံအပူလီ. ”

ကညီမုဉ်တဂါလါအမါတဂ်လါ လီဂင်ပူ CBO

“ NGO တဖှ်နုဉ်ပပုယဉ်တဂ်ခဲလါလီ. အဝဲသုဉ်မုဂ်အဲဉ်ဒီးလါနကမါတဂ်အံနုဉ် နကဘဉ်မါအီလီ. အဝဲသုဉ်အတဂ်ဟုဉ် ကုဉ်နုဉ်ပဂုဉ်လိဉ်အီတသုဘဉ်. ကလီဂင်ဒ် ပဟံးကွံဉ်တဂ်စိတဂ်ကမီလါအဝဲသုဉ်အအိဉ်မုတမုဂ် ပတါအဝဲသုဉ်နုဉ်လီ. ပဘဉ် အိဉ်ဘုဉ်ဒီးမါအီလီ. ပဘဉ်ယိဉ်လါအဝဲသုဉ်ကမါထီဉ်တဲဉ်ကွံဉ်တဂ်မါစါလါပဂီဉ်နုဉ်လီ. . . ယတအဲဉ်ဒီးတဲသကိး တဂ်ဘဉ်ယး တဂ်ဂုဉ်အံဘဉ်. လါအဝဲသုဉ်အဂီဉ်နုဉ် လီဂင်ဒုဉ်ဒီးတဂ်တဲလါပုတယုဉ်လီ, တပဝဲဝဲလါတဂ်နီတမံဘဉ်. ”

ကညီသးပုဒီးတဂ်ကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သုမုဒါခိဉ်တဂါ

“ ပုဘဉ်ကီဘဉ်ခဲတဂါ မုဂ်လါအဟးထီဉ်လါဒဲကဝီပူအယိ ကျီဉ်တဲဉ်ပုဘဉ်မုဘဉ်ဒါတဖှ် ဆဲးအမဲဉ်ချဲဒီးအမဲဉ်ချဲဟးဂီကွံဉ်လီ. . . ဖဲပုတဂါနုဉ်အိဉ်လါတဂ်ဆါဟံဉ်အခါ ပုလါအမါဘဉ်ဒိအီတဂါနုဉ် ထွးထီဉ်ယုဉ်လီ. ဘဉ်ဆဉ်ဒီး ဒဲကဝီခိဉ်တဲဘဉ်ပုအိဉ်လါတဂ်ဆါဟံဉ်တဂါနုဉ်လါ အသုတပပဉ်ဖျါထီဉ်တဂ်ဂုဉ်အံလါ ယုဉ်အဲ(နံ)တဂုလီ. (အဝဲစံးဝဲ) နမုဂ်ပပဉ်ဖျါထီဉ် ဒုဉ်လဲဉ် အဝဲသုဉ်မါစါနုဉ်တသုဘဉ်. နမုဂ်ပပဉ်ဖျါထီဉ်တဂ်ဂုဉ်အံနုဉ် ယကဆုကဒါကုနုဉ်ပုကလုဉ်ခဲလါဆူ ကီပယီလီ. “

ကညီကွီသရံဉ်တဂါ

“ တဘျီဘျီတဂ်မါစါလါပုဒီးနုဉ်အီနုဉ် တဂ်သိးပုးသိးလိဉ်သးဘဉ်. . လါပုတနီအဂီဉ်နုဉ်တဂ်အံတမုဂ်တဂ်ဂုဉ်ကီဘဉ်ဆဉ်, လါပုအဂါတဖှ်အဂီဉ်နုဉ် အဝဲသုဉ်ဟးကဒူးကဒုဉ်တဂ်လါပုတဂါအပူလီ. တဂ်အံကဲထီဉ်တဂ်ဂုဉ်ကီလါပုလါအဒီးနုဉ်ဘဉ် တဂ်တဖှ် ဒီး ပုလါတဖှ်ဒီးနုဉ်တဂ်တဖှ်အဘဉ်စါလီ. အဝဲသုဉ်ကဒူးကဒုဉ်ဒုဉ်တဂ်လါပုတဂါအပူ လီ. တလဲတဲဝဲလါ ပုလါတဂ်ချါတဖှ်အနုဉ်ပုဘဉ်. တဂ်အံဘဉ်အဝဲသုဉ်တမုဉ်ဘဉ်. ”

ကညီကွီသရံဉ်မုဉ်တဂါ

ခ. တဂ်အာဉ်လီတူဉ်လိဉ် တဂ်ရဲဉ်တဂ်ကျဲလါအဘဉ်တဂ်ပါဆုဒုးလဲအီလါပုလါတဂ်ချါတဖှ်

တဂ်အဒိအဝဲဉ်တခါ ဘဉ်ယးဒီး တဂ်စိတဂ်ကမီ တမုဂ်တဂ်လါ အဘဉ်လိဉ်အသးဒီး တဂ်ကိးကပါဒဲအယိမါဘဉ်ဒိတဂ်နုဉ်မုဂ်ဝဲ ပုဘဉ်ကီဘဉ်ခဲတဖှ်အတဂ်အာဉ်လီတူဉ်လိဉ်ဝဲ တဂ်ထံဉ်တဂ်ဆိကမိဉ်တဖှ်ဒီးတဂ်မါတဂ်ရဲဉ်ကျဲတဖှ်လါအဟဲလါ တဂ်ချါတခီနုဉ်လီ. တဂ်ပပဉ်ဖျါတဂ်လဲဘဉ်ယးတဂ်ဂုဉ်အံလါ **တဂ်ဒါနုဉ်လီဆူဉ် တဂ်ပပဉ်လုဉ်ပပဉ်ပူ ဒီး တဂ်ပပဉ်ဒိဉ်တဂ်ဟုဉ်ဆိအလီဂ် လါတဂ်ချါတဖှ် “ Imposition of Outside Values and Priorities ”** လံဉ်အဆါအပူလဲ လါပုဘဉ်ကီဘဉ်ခဲတဖှ်အသးပူနုဉ် တဂ်မါဘဉ်အသးဒီးအဝဲသုဉ်ဒိ တဂ်ဂုဉ်ဘဉ်ယးဒီးသးမိဖါတဂ်ကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သု, တဂ်ဟုဉ်စိဟုဉ်ကမီပိဉ်မုဉ်တဖှ် ဒီး, တဂ်မါအကျဲတဖှ်လါ တဂ်ကလုဉ်ဒိဉ်ထီဉ်ဖိသုဉ်တဖှ်နုဉ် မုဂ်တဂ်လါ တဂ်မါဆူဉ်အဝဲသုဉ်လါကတူဉ်လိဉ်ဝဲလီ. ဖဲတဂ်မါအသးတနီနုဉ်, ပုဘဉ်ကီဘဉ်ခဲတဖှ်ထီဉ်ဒါဝဲတဂ်အံခီဖျိ အယုဝဲဒဲကဝီခိဉ်တဖှ် ဒီးပိဉ်မုဉ် ပိဉ်မါအခါစးတဖှ်လါ ကလဲကတီတဂ်ဒီး NGO တဖှ်လါ ကလဲလိဉ်တဂ်သုဉ်တဖှ်အံ ဒီးတဂ်အဂါအဂီဉ် မုတမုဂ် ကမါဒုဉ်ဝဲ ညီညီရဲဉ်ဖျိ လါတလဲထီဉ်ဝဲတဂ်သိဉ်လိဉ်ဒီး တဂ်ရဲဉ်ကျဲဘဉ်ယးတဂ်သုဉ်တဖှ်အံ လါအထံဉ်ဝဲလါအမုဂ်တဂ်လါအထီဒါလိဉ်သးဒီးအဝဲသုဉ်အတဂ်ထံဉ်တဂ်ဆိကမိဉ်ဘဉ်ယး တဂ်လါတဂ်ပပဉ်လုဉ်ပပဉ်ပူအီတဖှ်နုဉ်လီ. ဘဉ်ဆဉ်ဒီးလါတဂ်ဆါကတီတဂ်နီနုဉ်, ပုဘဉ်ကီ ဘဉ်ခဲတဖှ်အသးမုဂ်တလီပလိဉ်ယုဉ် မုတမုဂ်, ဒိဉ်နုဉ်အါနုဉ်တဂ်အံ, မုဂ်ဆိကမိဉ် ဝဲလါ ကကဲထီဉ်တဂ်ဘဉ်ယိဉ်အလီဂ် လါအဝဲသုဉ်အဂီဉ်ဒုဉ်လဲဉ်နုဉ် အာဉ်လီမါထွဲဝဲ တဂ်ထံဉ်တဂ်ဆိကမိဉ် လါတဂ်ချါတဖှ်အံနုဉ်လီ.

တၢ်ဒိတၢ်တဲင်လၢတၢ်အံၤအဂီၢ်မ့ၢ်ဝဲ, NGO တဖုအိၣ်ဒီးတၢ်ဆိကမိၣ်လၢကတုဲ ကမုၢ်အတၢ်ဟးလီၢ် လၢဒဲကဝီၤအပူၤလီၤ. ပုၤလၢဒဲကဝီၤပူၤတဖၣ် တအဲၣ်ဒီးဝဲတၢ်ဟးလီၢ်တဖၣ်အံၤနီၣ်တၢ်တၢ်, ပုၤအဲၣ်ဒီးတၢ်အံၤ မ့ၢ်ဒၣ်ထဲ NGO ဘၣ်ဆၣ်ဒီး, တၢ်စံး ကတီၤကူၣ်လိၣ်သကိးဘၣ်ယးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤ, တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကမံးတံၤတဖၣ် ဒီးတၢ်တုၤတုၤထီၣ်တၢ်ဟးလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတလဲၤ ဟးတၢ်လီၢ်ခံၤလၢ တၢ်ဟးလီၢ်တဖၣ်အံၤအပူၤနီၣ်တၢ်တၢ်. ပုၤသံကွၢ်ဒဲကဝီၤကမံးတံၤတဖၣ်လၢဘၣ်မနုၤအယံ အဝဲသ့ၣ်အၢၣ်လီၤ လၢကမၤထွဲ NGO အတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလဲၣ်န့ၣ်, တၢ်စံးဆၢမ့ၢ်ဝဲ, “ NGO အသးဆူၣ်ဒိၣ်မးလၢကမၤဝဲအယံ ပဘၣ်ယိၣ်လၢ အ သးကတမုၢ်အယံလီၤ. ပကဘၣ်မၤထွဲ NGO အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤန့ၣ်လီၤ.”

ဒဲကဝီၤကမံးတံၤဖိတၢ်စံးဝဲ, “ အဝဲသ့ၣ်ပၣ်လီၤအသးလၢ ကမၤတၢ်အံၤ ဒီးကတီၤတၢ်ဒီးပုၤဒဲကဝီၤဖိတဖၣ် ဘၣ်ဆၣ် ပုၤကမၤ တၢ်မနုၤလဲၣ်န့ၣ် ပုၤကမုၢ်တဖၣ်တန့ၢ်ပၢၢ်ဝဲဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်ဒီးအၢၣ်လီၤဝဲလီၤ. ပုၤအါတက့ၢ်မ့ၢ်ဝဲပုၤဟဲတုၤသီတဖၣ် ဒီး တန့ၢ် ပၢၢ်ဘၣ်ယးတၢ်အံၤအဂီၢ်နီၣ်တဖၣ်ဘၣ်. လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤလၢတၢ်လီၢ်ကနီၣ်န့ၣ်, ပုၤတသ့တၢ်ဟးလီၢ်ဘၣ်. NGO ယုဲပုၤလၢ ကမၤစၢၤတၢ်လၢ တၢ်သးအိၣ်အပူၤတဖၣ် လၢပုၤတဝၢအပူၤ ဒီးမၤဝဲဒဲကဝီၤကမံးတံၤ ယုဲပုၤလၢကမၤဟဲတုၤတၢ်ပူၤလီၤ. ပုၤတအဲၣ် ဒီးဟဲမၤစၢၤတၢ်နီၣ်တၢ်တၢ်. တၢ်အံၤကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢကမံးတံၤအဂီၢ်လီၤ. ”

တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ်ဖဲ ပုၤပယီၤဖိကသံၣ်သရၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤအပူၤတၢ်တၢ်ဒီးလဲ အံၤလၢကမၤမၤ တၢ်လၢ ကညီပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်အသးအကျိၤအယံမ့ၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ယိၣ်တၢ်လၢကသံၣ်သရၣ်အံၤကထံၣ်အဝဲသ့ၣ်ဒိၣ်ကီၢ် ပယီၤပဒိၣ်အဒုၣ်အဒါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်အသးပူၤန့ၣ် တၢ်မၤအသးဒိၣ်ပုၤတၢ်လၢပဒိၣ်တဖုၤလၢ အမၤအၢ မၤသီအဝဲသ့ၣ်န့ၣ် ဟ့ၣ်အဒွဲးအယံတၢ်ပျဲလီၤလၢကမၤဟဲတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အကျိၤအံၤန့ၣ် န့ၣ်ဝဲတသ့ဘၣ်လီၤ.

“ပတအဲၣ်ဒီးလၢအဝဲကဟဲဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်ဒီးပအၢၣ်လီၤမ့ၢ်လၢပဘၣ်ယိၣ်လၢကမၤဘၣ်ဒိက့ၤပုၤဖဲဆၢကတီၢ်ယံၣ်ထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ် ပၣ်ကီၤပသးဒီးတအၢၣ်လီၤဘၣ်န့ၣ်, ပဘၣ်ယိၣ်လၢကသံၣ်သရၣ်ကတအိၣ်လၢလၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်အဂီၢ်အယံလီၤ. တချူး လၢပအၢၣ်လီၤဒဲးဘၣ်န့ၣ်, ပမၤတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဖးဒိၣ်ဖဲပကွဲပုၤကိးဂၤဒဲးလီၤ. ပတအဲၣ်ဒီးကသံၣ်သရၣ်တၢ်အံၤဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်ဒီးပ ဘၣ်ယိၣ်လၢပမ့ၢ်တအၢၣ်လီၤန့ၣ်, ဆၢကတီၢ်လၢအကဟဲန့ၣ်တၢ်မနုၤတဖၣ်ကမၤအသးလဲၣ်. ပအိၣ်ဖျိၣ်ကိးခံၣ်တဘျီဝံၤပအၢၣ် လီၤလီၤ. ပကွဲးလဲၣ်ပရတဘျီလၢ ပကတဲလၢပတအဲၣ်ဒီးအံၤဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်တကန့ၣ်ယုဲဝဲဘၣ်အယံ ဖျါဘၣ်ပုၤဒိ ပကဘၣ်အၢၣ်လီၤလီၤ. ကညီဖိတဖၣ်တအဲၣ်ဒီးဂ့ၢ်လိၣ်တၢ်ဒီး ပုၤလၢလၢအမၤစၢၤအံၤ မ့ၢ်မ့ၢ်, ပုၤလၢအပူၤလၢ အဖိခိၣ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ် ဟ့ၣ်န့ၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်အယံ နကဘၣ်ဟ့ၣ်ဆၢက့ၤအံၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲအံၤပသးပူၤမၤအသးဒိၣ်, အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးမၤသံ ပုၤကိးဂၤဒဲးန့ၣ် မၤဝဲသ့လီၤ. လၢပုၤပူၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်မၤသံပုၤလၢကျိၤ မ့ၢ်မ့ၢ်ခဲအံၤ ကမၤသံပုၤလၢကသံၣ်ကသီန့ၣ်လီၤ. ”

ကညီမ့ၢ်ဒီးခါ လၢပုၤတဝၢပူၤ

ပုၤဒိကန့ၣ်တၢ်ကရူၢ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဖဲအကွၢ်ကဒါက့ၤတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤ

ပုၤလၢပုၤဒိကန့ၣ်တၢ်ကရူၢ်ပူၤတဖၣ်, ပၣ်ဖျါတဲန့ၢ်ပၢၢ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်ယုဲဒိးပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်အါတက့ၢ်န့ၣ် ကလၢၢ်ဘၣ်ဝဲ လၢအသးပူၤလၢ မ့ၢ်တအၢၣ်လီၤထွဲ NGO အတၢ်မိၣ်န့ၣ်သးလီၤတဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အဒိၣ်အမ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်သ့ဝဲ လီၤ. ” ပမ့ၢ်မၤအဝဲသ့ၣ်ဟးထီၣ်ကွဲၣ်န့ၣ်, လၢခဲမတၢ်ကဟဲဒီးမၤစၢၤပုၤလဲၣ်? ပမ့ၢ်ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်လီၤ. ဆၢကတီၢ်ကယံၣ် ဝဲဖးယံၣ်ညါလီၤ. ” လၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်အတၢ်ဆိကမိၣ်အပူၤန့ၣ်, NGO တဖၣ်ဒီးအပူၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်ကမၤကၣ်တၢ် ဒီးစံၣ်ညီၣ်အဝဲသ့ၣ်ဒိးဖျါအဆိကတီၢ်ကွဲၣ်တၢ်မၤစၢၤတဖၣ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ကဒုးကဒုၣ်တၢ်အယံန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပၣ်သးဒိးအံၤ တဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သံကွၢ်တဖၣ်ဘၣ်ယးဒီး, တၢ်ကရၢကရိလၢအမၤစၢၤတၢ်တဖၣ်အံၤ ဆဲးကျိးလိၣ်အသးဒီး ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲ တဖၣ်အံၤကစီဒါတၢ်ယး တၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တမံးတမံးတဖၣ်ဖဲအလီၢ်အိၣ်ဝဲအဆၢကတီၢ်အဂီၢ် ဒီး, မ့ၢ်အိၣ်ဝဲကစီဒါတဖၣ် န့ၣ်, မၤဝဲလၢကျဲၣ်လဲၣ် ဒီး ဖဲပုၤတၢ်ဆဲးကျိးဒီးအဝဲသ့ၣ်လၢကပၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲတမံးမံၤအဂီၢ်န့ၣ်, တၢ်ဆိကမိၣ်စံးကတီၤ သကိးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤအံၤ အိၣ်ဒီးတၢ်ပၣ်သ့ၣ်ပၣ်သးဘၣ်ယးလုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ လၢတၢ်သးလိၣ်သးတဖၣ်အိၣ်ကစီဒါ ဒီး တၢ်န့ၢ်ပၢၢ်လိၣ်သးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဆဲးအါလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်လၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိၣ်တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်ဒီး တၢ်ဆၢန့ၣ်တဖၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢ တမ့ၢ်တၢ်လၢ အဘျူးအဖျိၣ်အိၣ်ဘၣ်, မ့ၢ်တၢ်မၤလၢဝဲဂီၤကလီၤကျိၣ်စ့ မ့ၢ်တၢ် အါန့ၢ်တၢ်အံၤတဖၣ်န့ၣ် ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢပုၤလၢကီၢ်ပယီၤဖိတဖၣ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဘၣ်ယးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢပကမၤ တမ့ၢ်ဘၣ်ပုၤလၢအမၤစၢၤပုၤတၢ်အသးဒိးဖျါပုၤဂ့ၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်ဒီးအံၤအယံန့ၣ်ဒိၣ်ဝဲဆဲးအါလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ကဒီး တၢ်သံကွၢ်လၢအမ့ၢ်ဝဲ, ကီၢ်ချၢတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်အပူၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်န့ၣ်အိၣ်ဒီး တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်ဆဲးအါလဲၣ်ဘၣ်ယးဒီး

လူင်လင်တင်ဆဲးတင်လၢတဖၣ်အံၤလၢတဖၣ်ဖဲးတင်မၤအပူၤ ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဆဲးကျိးဒီးပူၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်လၢကယုမၤန့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကျိၤတဖၣ်အဆၢကတီၢ် , ဖဲအပၣ်လီၤအတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ် ဒီးလၢ တၢ်ဟံးလိၣ်စုမၤသကိး တၢ်အဂီၢ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

၈. တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဆူ တၢ်ကရၢကရိၤလၢအဟ့ၣ်လီၤကျိၣ်စ့လၢ တၢ်မၤအဂီၢ်တဖၣ်

တၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဆူတနီၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲလီၤဆီၣ်ဒၣ်တၢ်လၢပူၤလၢအဟ့ၣ်လီၤကျိၣ်စ့လၢတၢ်မၤအဂီၢ်တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. ဖဲအဘၣ် ထွဲဘၣ်ယးဒီးပူၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖၣ်န့ၣ်, တၢ်မၤအသးသ့ဝဲလၢ ပူၤဟ့ၣ်မၤဘူၣ်လီၤ ကျိၣ်စ့ တၢ်အံၤကမ့ၢ်တၢ်ကရၢကရိၤ တခါ လၢအအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢထံၣ်ကီၢ်ဂၤ, မ့တမ့ၢ်, တၢ်မၤအသးသ့ဝဲအိၣ်ဒိၣ်တက့ၢ်လၢ, ကမ့ၢ်ဝဲ NGO လၢအအိၣ်သ့ၣ် လီၤအသး ဖဲကီၢ်ကျိၣ်တဲၣ်အပူၤ လၢအဟ့ၣ်လီၤကျိၣ်စ့လၢတၢ်လိၣ်လၢတၢ်မၤအဂီၢ်တဖၣ်ဆူ အဝဲသ့ၣ်အပူၤမၤသကိးတၢ်တဖၣ် ဖဲလီၢ်ကဝီၤအပူၤဒ်အမ့ၢ်ဝဲ လီၢ်ကဝီၤပူၤ CBO တဖၣ်အစုပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပၣ်ဖျါတဖၣ်အံၤယုဝဲလၢတၢ်ကလူၤထွဲကွၢ်ထွဲအါထီၣ် တၢ်ဖဲးတၢ်မၤတဖၣ်အံၤ ဘူးဘူးတၢ်တၢ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဆူတဖၣ်လၢတၢ်ကကြိၤယၢ် တၢ်တဘၣ်ဘျိးဘၣ်ဒါတဖၣ်အဂီၢ် တုၤလၢ တၢ်ယုစ့ၢ်ကိးဒ်သိး တၢ်ကမၤ ကဆူၣ်လီၤတၢ်ဘျၢတဖၣ်ဘၣ်ယးဒီး မတၢ်တဖၣ်ဒီးမ့ၢ်ပူၤလၢတၢ်ယုထၢထီၣ်အီၤသ့, ဒီးတၢ်မၤအ သနူလၢ အဘၣ် လဲၤဒီဖျိ ပူၤအိၣ်ဒီးတၢ် စိတၢ်ကမီၤတဖၣ်တပတီၢ်ဝဲတပတီၢ်လၢတၢ်ကဟ့ၣ်လီၤ , တၢ်ကအံးကွၢ်ပၤဆူကျိၣ်စ့ တၢ်မၤစၢလၢ CBO တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. လၢခံကတၢ်ပူၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဘျိးဂၤပၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ယးဒီးအဝဲသ့ၣ် အ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ ဒီးယုဝဲလၢတၢ်က ကဟ့ၣ်ကယၢ်အဝဲသ့ၣ် ဝုၤဒိၣ်ထီၣ်ဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်ထံကီၢ်အတၢ်ကရၢကရိၤတဖၣ်ကအိၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်အသိးအကျိၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

က. မၤဂ့ၢ်ထီၣ်တၢ်လူၤထွဲကွၢ်ထွဲတၢ်ဖဲးတၢ်မၤတဖၣ် လၢတၢ်ကပၤဆူအံၤဒီး ကြိၤယၢ်တၢ်တကြးတဘၣ် တၢ်တဘၣ်ဘျိး ဘၣ်ဒါတဖၣ်အဂီၢ်

ပူၤအါဂၤအံၤဒီးဝဲလၢ ပူၤဟ့ၣ်မၤစၢတၢ်တဖၣ်အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲကအိၣ်ဘူးအအါထီၣ် ဒီးတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤ တဖၣ် ဒီးလူၤထွဲကွၢ် ထွဲအီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ. လၢပူၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတနီၤအဂီၢ်န့ၣ်ဒီဖျိပူၤဟ့ၣ်မၤစၢတၢ်တဖၣ်အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲဘၣ်ထွဲဘၣ်ယးဒီး တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအယိ ကမ့ၢ်ကျဲတဘိလၢပူၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်ဒူးသ့ၣ်ညါအတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘိတဖၣ်ဆူ NGO တဖၣ်အ အိၣ်ကသ့ဝဲ ဒီဖျိပူၤသၢဖုတဖုန့ၣ်လီၤ. ပူၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲစ့ၤဂၤလၢအမၤဘၣ်တၢ်လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ် အိၣ်ဒီးဝဲလၢ ပူၤလၢအ ဟ့ၣ်မၤစၢတၢ် တဖၣ်ကပၣ်ဖျါထံထံဆဲးဆဲးဘၣ်ယး အဝဲသ့ၣ်အတၢ်မၤစၢတဖၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်သ့အီၤလၢ NGO လၢကီၢ်ပယီၤ အပူၤတဖၣ်ဒ်လဲၣ် ဒီး ကီၢ်ပယီၤအပဒိၣ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဘျိးတၢ်ဖျိၣ် လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်ထံကီၢ်တဖၣ်အစုတၢ်မၤစၢအဖီခိၣ်န့ၣ် ထဲ လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

“ ပူၤဟ့ၣ်မၤစၢတၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဟဲဆူဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤဖဲအဒိၣ်ထံး , အဖးဖီ ဒီးအကတၢ်န့ၣ်ကမ့ၢ်တၢ်လၢအစ့ၤဒိၣ်ဒၣ်တၢ်တက့ၢ် န့ၣ်လီၤ.”

ကညီတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်သရၣ်တဂၤ

“ NGO တဖၣ်ဒီးယုၣ်အဲ(န့)ကြးလဲၤဒီးသမံသမိးတၢ်ဒ်သိးကသ့ၣ်ညါဘၣ်ဝဲလၢတၢ်ခဲလၢဘၣ်တၢ်မၤအံၤဘၣ်ဘျိးဘၣ်ဒါကစီဒီ ဧါန့ၣ်လီၤ. ပူၤလၢလီၢ်ကဝီၤပူၤတဖၣ်မ့ၢ်မၤတၢ်လၢအတဘၣ်ဘၣ်န့ၣ်, ကြးဆိကတီၢ်ကွံၣ်ဝဲအဝဲသ့ၣ်အတၢ်မၤန့ၣ်လီၤ. . . . အ လီၢ်အိၣ်လၢ NGO တဖၣ်ကဘၣ်ယုထံၣ်န့ၣ်ဝဲ တၢ်မၤတဘၣ်ဘျိးဘၣ်ဒါတကြးတဘၣ်တဖၣ် ဒီးကွၢ်ကွၢ်ကဒါကွၢ်ဝဲအဝဲသ့ၣ်အ တၢ်ဖဲးတၢ်မၤဒီး အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ကရၢကရိၤန့ၣ်လီၤ.”

ပိၣ်မုၢ် ၄၀ န့ၣ်ဘျိၣ်ထီၣ်တဂၤလၢအဟဲထီၣ်အဲကလံးကျိၣ်တၢ်မၤလီၤလၢသးပုၤအဂီၢ်

“ အလီၢ်အိၣ်လၢပူၤဟ့ၣ်မၤစၢတၢ်တဖၣ်ကဟဲဒီး လူၤထွဲပိၣ်ထွဲတၢ်လၢအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲ ဒီးသုတမ့ၢ်ထဲအပျဲဝဲ NGO တဖၣ်မၤ အီၤတဂ့ၢ်. NGO တဖၣ် အိၣ်ဝဲလၢပူၤဟ့ၣ်မၤဘူၣ်တၢ်တဖၣ်ဒီး ပူၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်အဘၣ်စၢန့ၣ်လီၤ.”

ကညီပိၣ်မုၢ်ကရၢအခၢၣ်စးတဂၤ

“ ပူၤဟ့ၣ်မၤဘူၣ်လီၤစ့တဖၣ်အံၤ ကြးဟဲက့ၤကဒါက့ၤဒီးသမံသမိးလူၤထွဲကွၢ်ထွဲတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်အံၤ ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်မၤ ဘၣ် လီၤစ့ဝဲအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ.”

ကညီမုၢ်သးစၢ်တဂၤလၢအမၤတၢ်ဒီး CBO တဖၣ်

“ ယအဲဒ်ဒီးလၢ NGO တဖၣ်ဒီးပှၤဟ့ၣ်မၤဘျီလီၤစ့တဖၣ်ကဟဲဒီး ထံၣ်ဘၣ်လၢအကစၢ်ဒၣ်ဝဲတၢ်အိၣ်အသးမ့ၢ်တၢ်ဒ်လဲၣ် - လၢ ကလူၤထွဲကွၢ်ထွဲဝဲအဂီၢ်လီၤ. ပှၤဟ့ၣ်မၤဘျီတဖၣ်ကြးခံကွၢ်စီၤကွၢ်ဝဲအတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ န့ၣ်လီၤ.”

ကညီၣ်ခါဘူးဒီးဖိ ကျိသရၢ်တဂၤ

“ ပှၤဟ့ၣ်မၤဘျီလီၤတဖၣ်န့ၣ်မၤဘၣ်ဒိဝဲထံဖိကီၢ်ဖိ(လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤ)တဖၣ် နးနးကလဲၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်မၤဘျီ လီၤ ကျိၣ်စ့ဝဲၤ တလူၤယုသ့ၣ်ညါဝဲအဝုၢ်အကျိၤဘၣ်. ကျိၣ်စ့အံၤကဲဘျးဒၣ် သးမ့ၢ်ဒိၣ်လီၤ, တကဲဘျးထံ ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်ဘၣ်. အဝဲ သ့ၣ် ကြး လူၤထွဲဝဲထွဲဝဲဘၣ်ဆၣ်, SPDC [ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်] တပျဲအဝဲသ့ၣ်အယိမၤဝဲတသ့ဘၣ်. ယဆိကမိၣ်လၢ တၢ်မၤစၢၤ ခဲလၢၢ် အကျိၤ70% န့ၣ် လဲၤဆူ SPDC အအိၣ်, ဒီးနလူၤထွဲကွၢ်ထွဲသ့ဒၣ်ထဲ 30% န့ၣ်လီၤ. အဝဲ 70% န့ၣ် နကဘၣ် ကွၢ်ထွဲအခဲဒီး ကလီၤမၤကွံၣ်လီၤ. . . နဟဲစိၣ်ကသံၣ်ကသီတဖၣ် ဘၣ်ဆၣ်ဒီး ကျိၣ်အိၣ်ဝဲအါမးလၢကမၤသံ ပှၤထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ် လီၤ. တၢ်န့ၣ်အခိပညီအိၣ် တၢ်မနုၤလဲၣ်? တမ့ၢ်လၢပှၤကန့ၢ်ကလီၤဘၣ်ကသံၣ်ကသီ နီတဘျီဘၣ်. ”

ကညီၣ်ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဂၤလၢအမၤဘၣ်တၢ်ဒီး တၢ်မၤစၢၤကရၢတခါလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤ

“ ပှၤဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်တဖၣ်န့ၣ် ကြးပၣ်ဖျါတၢ်ခဲလၢၢ်ရဲၣ်ရဲၣ် ဒီးဟံးမ့ၢ်ဒါဘၣ်ယးအတၢ်မၤသကိးတၢ်ဒီးကီၢ်ပယီၤအပဒိၣ် ဒီးတဲဘၣ်စ့ၢ် ကီးထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်လၢ ကဒူးသ့ၣ်ညါအဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်ခဲလၢၢ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤဟ့ၣ်မၤဘျီတဖၣ်လၢအမၤသကိးတၢ်ဒီး SPDC ကီၢ်ပယီၤ ပဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ်ကဘၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢ တၢ်မနုၤတဖၣ်မၤအသးမ့ၢ်လၢအတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအယိမဲၣ်န့ၣ်လီၤ.”

ကညီၣ်ခါတဂၤလၢအဟဲတုၤလၢဒဲကဝီၤပူၤဖဲတယိၣ်ဒီးဘၣ်

ခ. မၤညီထီၣ်ကျဲၤတၢ်မၤအကျဲၤလၢပှၤဟ့ၣ်မၤဘျီတဖၣ်ကဘၣ်ပိၣ်ထွဲဝဲ ဒီးတၢ်လၢအလိၣ် ဘၣ်ဝဲတဖၣ် ဒ်သိးတၢ်နၢ်ပၢ်အီၤ ကသ့ ဝုၤဒိၣ်ထီၣ်အဂီၢ်

ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ထံကီၢ်တဖၣ်အတၢ်မၤစၢၤပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် ယုၣ်ဒီးပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲမၤတၢ်လၢ CBO တဖၣ်စ့ၢ်ကီးပၣ်ဖျါထီၣ် အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢ တၢ်လၢပှၤဟ့ၣ်မၤဘျီတဖၣ်ပၣ်လီၤလၢ အဝဲသ့ၣ်အဖိခိၣ်ဘၣ်ယးဒီး တၢ်ဆၢကတီၢ်, လိၣ်ပၣ်ဖျါ , တၢ် အိၣ်ဖျိၣ် ဒီးတၢ် ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်အပတီၢ်ပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်ဘၣ်ယိၣ်တၢ်မ့ၢ်လၢ ပှၤဟ့ၣ်မၤဘျီ တၢ်တဖၣ်ပၣ်ပနီၣ် တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်လၢကဟ့ၣ်ထီၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်ဒီး နီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးတဖၣ်အယိ မၤဘၣ်ဒိ က့ၤအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဆၢ ကတီၢ်လၢကထံၣ်လိၣ်ရူၤလိၣ်သးဒီး ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်ဒ်သိး ကသ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ရူၤလိၣ် တၢ်ဘၣ်ထွဲလိၣ် သး , ဒီးဒူးအိၣ်ထီၣ်တၢ်န့ၣ်န့ၣ်လိၣ် သးဒီးတၢ်မၤသကိးယုၣ်တၢ်နီၣ်နီၣ်အဂီၢ်လီၤ. မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်မၤဆူၣ်ပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ တ ဖၣ်လၢ ကမၤလၢၢ်အတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤကလဲၤသးအဂီၢ်န့ၣ်လၢတၢ်အိၣ်ဖျါလၢ နီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူး အဖိခိၣ်အါန့ၢ်ဒီး လၢ တၢ်ထံၣ်တၢ်ကွၢ်စိဘၣ်ယးတၢ်အ ကံၢ်အစီ အဂီၢ်အယိ , ပှၤဟ့ၣ်မၤဘျီတဖၣ်အံၤ မၤဟးဝီၤဝဲတၢ်မၤအကျိၤ အကျဲၤလၢ တၢ်ကသ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်လၢအအမ့ၢ်တၢ်လၢ အလီၢ်အိၣ်ဝဲ , ဘၣ်လိၣ်ဖိးမဲလိၣ်အသးဒီးလုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ ဒီးဒူး အိၣ်ထီၣ်တၢ်ဟံးလိၣ်စုၤမၤသကိးတၢ်လၢ အအိၣ်ဒီး အခိပညီ လၢလၢပှၤပှၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်အံၤအယိ, တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတ ဖၣ်န့ၣ် တဘၣ်တၢ်တိၣ်ပၣ်တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအီၤ လီၤတၢ်လီၤဆဲးဘၣ် မ့ၢ်တမ့ၢ် , တမ့ၢ်တၢ်လၢ ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲပှၤတဂၤ တဖၣ် က ယုထာဝဲဒ်တၢ်ဘၣ်အသးအသိးန့ၣ်တသ့ဘၣ်. ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်ကဒူးကဒုၣ်တၢ်လၢ တၢ်ထံၣ်လိၣ်ကတီၢ်သကိး တၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကျဲၤတဖၣ်တအိၣ်ဝဲလၢလၢပှၤပှၤတချးဒီးလၢတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်ဘၣ်တၢ်ကူၣ်ထီၣ်ဖးလီၤအီၤဒီး ဘၣ်တၢ်စးထီၣ်မၤအီၤဘၣ်, ဒီးဆၢကတီၢ်လၢတၢ်ပၣ်ပနီၣ်အီၤလၢတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်ကဝံၢ် ကကတၢ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ် တၢ်ကလဲလိၣ်အီၤ အဂီၢ်မ့ၢ်တၢ်ကီၢ်တၢ် ခဲဒိၣ်ခိၣ်ကလဲၣ်အယိလီၤ.

“ ပှၤဟ့ၣ်မၤဘျီလီၤတၢ်တဖၣ်န့ၣ် ကွၢ်စိဒၣ်ထဲလၢတၢ်မၤကဝံၢ်အဂီၢ်လီၤ. ပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်ကအဲၣ်ဒီး ဟံးန့ၢ်အါထီၣ်တၢ် ဆၢကတီၢ်လၢကတီၢ်သကိးတၢ်ဒီး ပှၤကမ့ၢ်တဖၣ်လၢဒဲကဝီၤအပူၤ, ကလဲၤမံဘၣ်လၢဒဲကဝီၤအပူၤ(တၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးဘၣ်.) ဘၣ်ဆၣ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီး လိၣ်ပၣ်ဖျါတဖၣ်လၢ ကဘၣ်မၤဝဲၤဒီးဆူၣ်ထီၣ်ဝဲ အိၣ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်, နီၣ် ဂံၢ်နီၣ်ဒူးတဖၣ်, ဒီးကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအဘၣ် ဒ်သိးကျိၣ်စ့ တၢ်မၤစၢၤအံၤ ကဟဲဒီးဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. . . NGO တနီၤန့ၣ် တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလၢဆူၣ်အီၤဒ် တၢ်ဆါတၢ်ပှၤတၢ်မၤ တဖၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ခဲအံၤပကတီၢ်တၢ်ဘၣ်ယးဒီးပှၤကူၤပှၤကူၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤကညီၣ်က ဘၣ် ဟဲဆိလၢညါလီၤ , တမ့ၢ်ထဲဒၣ် နီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူး ဒီးကျိၣ်စ့ ဧၤဘၣ်. . . ပှၤဟ့ၣ်မၤဘျီတဖၣ်န့ၣ် တမၤစၢၤပှၤ ဒ်သိး ပကသ့ ယူးယိၣ်ပၣ်ကဲတၢ်ဘၣ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ် အိၣ်ဒီးအတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဒၣ်ဝဲ, တၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးဝဲလၢကဘၣ်မ့ၢ် တၢ်ဒ်အံၤ

တၢ်ဒ်န့ၤ ဒီးပဝဲဘၣ်လူၤထွဲမၤထွဲအဝဲသ့ၣ် အ တၢ်ဘၣ်အသးန့ၣ်လီၤ.. . ပထံၣ်လီၤပသးလၢပအိၣ်ဒီး တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢအစ့ၤ မးဝဲဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ်လၢပကမၤဝံၤတၢ်မၤတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. ပှၤဟ့ၣ်မၤဘျၣ်တၢ်တဖၣ်တန့ၢ်ပၢၢ်ဝဲဘၣ်. မ့ၢ်တဲဝဲ သၢလၢန့ၣ်,ကဘၣ် မ့ၢ်ဒၣ်သၢလၢလီၤ--- နီၢ်နီၢ်တၢ်ဒိပမ့ၢ်ဘၣ်မၤအိၣ်ဒီးတၢ်မၤအကျဲ လၢအဘၣ်အတီၢ်န့ၣ်, ကယံၣ်ဝဲအိၣ်န့ၢ်တၢ်အံၤလီၤ. ပမၤကတၢ် ကွံၣ်တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ ဆၢကတီၢ်လၢအအိၣ်တ့ၢ် လၢတန့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်, ပဘၣ်မၤလီၤဘျီဘၣ်က့ၤ တၢ်လၢအ ဟးဂ့ၣ်ဟးဂီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.’

ပှၤထံၣ်ဂၤကီၢ်ဂၤ တၢ်မၤစၢၤပှၤမၤတၢ်ဖိတဂၤလၢအမၤလံတၢ်အိၣ်န့ၢ်အိၣ်လၢလၢက့ၢ်တဲၣ်ကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆၢ

“ ဖဲအိၣ်ထံးန့ၣ်ပှၤဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်တဖၣ်ဟ့ၣ်ပှၤ(ကညီ CBO တဖၣ်လၢဒဲကဝီၤပှၤ) လၢပကမၤပတၢ်မၤ (ပမၤဒၣ်ပတၢ်) , လၢ ခံ NGO တဖၣ်ဟဲ ဒီးတၢ်သဘံၣ်ဘၣ်ထီၣ်ဒိၣ်မးလီၤ. ပဘၣ်မၤတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်ဒ်အဝဲသ့ၣ် အတၢ်ဘျၣ်လၢအတအိၣ်ဖျါထံ ထံဆးဆးဘၣ်တဖၣ်အသိးလီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဆူးကါဝဲ တၢ်ဖိးတၢ်မၤအဂီၢ်အဲကလံးကျိၣ် ဒီးဟ့ၣ်ပှၤတၢ်ဆၢကတီၢ်ထံဖျၢ်ကိၣ်ဇီၤလၢပ ကမၤဝံၤတၢ် မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒီး ပဘၣ်ဆုၤထီၣ်လံၣ်ပၣ်ဖျါလီၤလၢဆူအဝဲသ့ၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ”

ပှၤလၢအမၤတၢ်လၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢအဘၣ်တၢ်ဆီၣ်ထွဲအီၤလၢတၢ်ချၢ ဒီးဘၣ်တၢ်တီၢ်ခိၣ်ရိၢ်မဲအီၤလၢကညီတဖၣ်ဝံၤ တၢ်လဲလိာ်ကွံၣ်အီၤဆူ ပှၤထံၣ်ဂၤကီၢ်ဂၤဖိတဖၣ်အတီၢ်ခိၣ်ရိၢ်မဲအဖိလၢန့ၣ်လီၤ.

“ [ဟီၣ်ခိၣ်ဒိၣ်ဘၣ်ထံကီၢ်တဖၣ်အတၢ်ကရၢကရိတခါ] အဲၣ်ဒီးဝဲ လံၣ်တူၢ်လိာ်စုလၢ ပှၤဆါတၢ်လၢဖျါပှၤတဖၣ်အအိၣ် လၢအအိၣ် ယုၣ်ဒီး ဟံၣ်နီၣ်ဝံၢ် ဒီးပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲအနီၣ်စံၢ်တဖၣ် --လၢဒံသၣ်စ့ၤဖျါအဂီၢ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်လိာ်ဘၣ်တၢ်အံၤလၢမနုၤအဂီၢ် လဲၣ်န့ၣ်ပန့ၢ်တပၢ်ဘၣ်. ပမၤတ့ၢ်တၢ်ဒီး ပှၤဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်အဂၤတဖၣ် တဘျူးဖူလံ. ပတအိၣ်ဒီးတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤထဲတခါ ဇီၤဘၣ်---ပအိၣ်ဒီး တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအါန့ၢ်အခါ ခံဆံလီၤ --- ပကဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢတလၢတဘျီ လံၣ်တူၢ်လိာ်စု တဖၣ်ဒ် လဲၣ် , ပတၢ်ဆၢကတီၢ်တအိၣ်လၢတၢ်အံၤအဂီၢ်ဘၣ်. [ဟီၣ်ခိၣ်ဒိၣ်ဘၣ်ထံကီၢ် တဖၣ်အတၢ်ကရၢကရိအံၤ]အဲၣ်ဒီးဝဲလံၣ်တူၢ်လိာ် စုတဖၣ်လၢ အပၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အလၢအပှၤလီၤ. ပတၢ်မၤအါလီၤ--- ဖိဆံးအိၣ်န့ၢ်ဖိတဖၣ်အက့ၢ် ဒီးဟံၣ်တၢ်ပှၤဖျးတဖၣ်, ပဘၣ် သိၣ်လိာ်ဖိသၣ်ဖိတဖၣ်, ကွၢ်ထွဲအဝဲသ့ၣ် , ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိာ်တဖၣ် ---ပအိၣ်ဒီးပှၤဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်အါမးလၢအဟဲဟးဆူပအိၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်တန့ၢ်ပၢၢ်တၢ်တမံၤမံၤန့ၣ်, သံကွၢ်တၢ် ဒီးပတဲန့ၢ်ပၢၢ်အဝဲသ့ၣ်လီၤ. ပဟ့ၣ်သဆၣ်ထီၣ်အဝဲသ့ၣ်အခံလၢ ကဟဲကွၢ် ဒီး ထံၣ်ဘၣ်တၢ်. . ပဘၣ် စံးကတီၤသကိးတၢ်အါမးဒီး ရဲၣ်ကျဲၤသကိးတၢ်လၢပကစးထီၣ်ဘၣ် ယံၣ်လၢတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါ အဂီၢ်လီၤ. တၢ်န့ၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ, အဝဲသ့ၣ်တဆူန့ၢ်ပှၤစ့ဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်ဒီးအဲၣ်ဒီးဝဲလံၣ်ပၣ်ဖျါလီၤ. ”

ကညီပိာ်မုၢ်ကရၢအခၢ်စးတဂၤ

“ တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢအါမး, တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အဘျီအါမး, ယပျံၤတၢ်အဝဲန့ၣ်လီၤ. . ကီၢ်ဒိၣ်မးလၢ ပကကတီၢ်အဲကလံးကျိၣ်အဂီၢ် လီၤ, တမ့ၢ်ပကျိၣ်ဘၣ်. တဘျီဘျီအဝဲသ့ၣ်တဲတၢ်မနုၤလဲၣ်န့ၣ် ပတန့ၢ်ပၢၢ်ဘၣ်. တဘျီဘျီ တၢ်ဘျးနီၢ်ကီၢ်ယသးလၢ ယကဘၣ် လဲၤဆူ (NGO/ပှၤဟ့ၣ်မၤဘျီတၢ်တဖၣ်) အတၢ်အိၣ်ဖျိၣ် ဖဲတၢ်ကတီၢ်ဒၣ်ထဲ အဲကလံးကျိၣ်န့ၣ်လီၤ. ယအဲၣ်ဒီးလၢပှၤဟ့ၣ်မၤ ဘျီတၢ်တဖၣ် ကကျဲၤန့ၢ်ပှၤလၢပှၤကတီၢ်ကျိၣ်ထံတၢ်န့ၣ်လီၤ.”

ကညီပိာ်မုၢ်ကရၢအခၢ်စးတဂၤ

ဂ. မၤပှၤထီၣ်တၢ်ဒိတဒၢလၢတၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်

တၢ်ယုထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒိၣ်ဘၣ်ဘိမ့ၢ်စၢၤဖျိၣ်ကရၢ(UN) လၢအအိၣ်ဒီးမူဒါ လၢကကဟ့ၣ်ကယၢ်ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်လၢ တၢ်မၤအါမးနးလၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အပှၤ ဒီးလၢတၢ်သုတမၤဆူၣ်အီၤလၢကကွၢ်ကဒါကွၢ်ဆူအကီၢ်ပှၤအဂီၢ်န့ၣ် ဒ်သိးကကျဲၤပၣ်လီၤ အါထီၣ်ဝဲပှၤဟ့ၣ်မၤဘျီတၢ်တဖၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒိၣ်ဘၣ်ထံကီၢ်တဖၣ်အတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်လၢ ဒဲကဝီၤတဖၣ်အပှၤ န့ၣ်လီၤ. ပှၤဘၣ် ကီၢ်ဘၣ်ခဲအါမးန့ၣ် ပၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲအတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

“ တဘျီဘျီန့ၣ်ယအဲၣ်ဒီးလၢ UNHCR ကဟဲဒီးသမံသမိးကွၢ်ဝဲတၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢလၢဒဲကဝီၤအပှၤန့ၣ်လီၤ. တဘျီဘျီန့ၣ်ပဘၣ် ပျံၤကီၢ်တဲၣ်ခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်စုကဝဲၤအယိန့ၣ်လီၤ.”

က့ၢ်သရၢ်မုၢ်တဂၤ

“ တၢ်မနုၤတဖၣ်မၤအသးလဲၣ်န့ၣ် UN မ့ၢ်တသ့ၣ်ညါဘၣ်တခီအဝဲသ့ၣ်အဂံၢ်ဘါကစၢ်လီၤလီၤ. [အဝဲသ့ၣ်] ကဘၣ်မၤတၢ်လၢ ပှၤကမ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ်, ကဘၣ်ကဟ့ၣ်ကယၢ်ပှၤကမ့ၢ်တဖၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်တကဟ့ၣ်ကယၢ်ကမ့ၢ်တဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်, အဝဲသ့ၣ် ဟဲ မၤတၢ်မနုၤဖဲအံၤလၢ ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်အဂီၢ်လဲၣ်? UN အိၣ်ဒီးအဝဲဒၤဒီးဒိၣ်တဖျၢၣ်ဖဲအံၤ, ဒီးအပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါအိၣ်အါ ဂၤလီၤ, ဘၣ်ဆၣ်ဒီး ကြးလၢအဝဲသ့ၣ်မၤဘၣ်ထွဲအါထီၣ်အသးဒီး ပှၤကမ့ၢ်တဖၣ်လီၤ. ကြးလဲၤအိၣ်သကိးကမ့ၢ်တဖၣ်, ကတီၤ တၢ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်ဒီးရူလိၣ်သးဒီးအဝဲသ့ၣ်ဘူးဘူးတံၢ်တံၢ်လီၤ. လၢကျဲၣ်အံၤအယိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်ကသ့ၣ်ညါဝဲလၢ မတၢ်ကဟ့ၣ်ကယၢ် အဝဲသ့ၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ခဲအံၤပှၤကမ့ၢ်တဖၣ်တသ့ၣ်ညါဝဲဘၣ်. လၢတၢ်န့ၣ်အယိၣ် UN အိၣ်ဖဲအံၤန့ၣ်အခီပညီမ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်? ”

ကညီမ့ၢ်မၤတၢ်လၢလီၢ်ကဝီၤပှၤ CBO တဂၤ

“ ကျီၣ်တဲၣ်ပှၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်ဟဲန့ၣ်လၢဒဲကဝီၤအပူၤဒီးလူၤဖီၣ်ပဲပှၤဟဲန့ၣ်လီၤအသီတဖၣ်လၢအတၢ်ဂီၤလိၣ်အုၣ်သးတအိၣ်ဘၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိၣ်ယဘၣ်လဲၤမဲလၢတၢ်ဟးလီၢ်အပူၤ လၢယကအိၣ်ခူသ့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအပူၤကွံၣ်လွံၣ်လီၤန့ၣ် ဟဲ ဝဲလၢဂီၤခီလွံၣ်န့ၣ်ရံၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢကီၢ်ပယီၤန့ၣ် ပပျံၤဘၣ်ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ် ဒီးလၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤအံၤပပျံၤတၢ်စ့ၢ် ကိးလီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဆၢကဒါကပှၤအဂၤ 20 ဘျဲၣ် . . ပှၤတနီၤတဲဝဲ 300 တုၤလၢ 400 ဆူထံလီၢ်ကီၢ်ပှၤပှၤယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျဲးတဖၣ် အိၣ်တၢ်လီၢ် . . ယအဲၣ်ဒီးဟ့ၣ်သဆၣ်ထီၣ် UN လၢကဆဲးလီၤန့ၣ် ပှၤဟဲတုၤသီတဖၣ်အမံၤလၢအချူလီၤ. ကျီၣ်တဲၣ်တဖၣ် မ့ၢ် ပယီၤအတံၤသကိးအယိၣ် ယအဲၣ်ဒီးလၢ UN ကဖီၣ်ထီၣ်က့ၢ်ဒဲကဝီၤတဖၣ်လီၤ. ကျီၣ်တဲၣ်ဒီးကီၢ်ပယီၤန့ၣ်ဟ့ၣ်လိၣ်အသးလၢခိၣ်ဖး လၢဆိၣ်သ့ဝဲအယိၣ်, တၢ်အံၤမၤဘၣ်ဒိက့ၤ UN ဒီး NGO လၢအမၤတၢ်လၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ်သ့ဝဲလီၤ. ”

ပှၤအသီလၢအဟဲတုၤလၢပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖၣ်

9. ဒူဖိသဝီဖိလၢအအိၣ်ဘူးတၢ်ဒီးပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖၣ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်

ပှၤဒူဖိသဝီဖိလၢအအိၣ်ဘူးတၢ်ဒီးပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖၣ်န့ၣ်ပၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲအတၢ်န့ၣ်ပၢၢ်ဒီးတၢ်သးကညီၤဘၣ်ပှၤဘၣ်ကီၢ် ဘၣ် ခဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အကစၢ်ဒၣ်ဝဲမ့ၢ်တဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤတမံၤယီၤအံၤလၢ NGO တဖၣ်အအိၣ်ဘၣ်ဆၣ်,စံးဘျဲးဝဲ NGO တဖၣ် မ့ၢ်လၢအမၤစၢၤပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်အယိၣ်လီၤ. တဘျီဘၣ်တဘျီန့ၣ်, ဒူဖိသဝီဖိတဖၣ်ပၣ်ဖျါထီၣ်အ တၢ်န့ၣ်ပၢၢ်, တၢ်ဒိသ့ၣ်ဒိသးလၢ ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်ဘၣ်ယုၢ်ထီၣ်မ့ၢ်လၢ တၢ်ဒုးတၢ်ယၤဒီး ပှၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤအမၤနးတဖၣ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ. အ ဝဲသ့ၣ်အါဂၤသ့ၣ်ညါဝဲလၢ တၢ်မၤစၢၤလၢဒဲကဝီၤအပူၤန့ၣ် ဂ့ၤဒိၣ်န့ၣ်လၢဒူသဝီ အိၣ်ဘူးအိၣ် တံၢ်တဖၣ်န့ၣ်စၢ်တလၢၢ်ဘၣ်ဆၣ် အဝဲသ့ၣ်တပၣ်ဖျါဝဲတၢ်သ့ၣ်က့ၢ်သးကါမ့ၢ်လၢဒူသဝီဘူးတံၢ်တဖၣ်အဂီၢ်တၢ်မၤစၢၤတအိၣ်အယိၣ်ဘၣ်. တနီၤန့ၣ်အသးပှၤမၤဘၣ် အသးဒ် တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢဒူသဝီတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်လၢအကါဒိၣ် မ့ၢ်လၢပှၤဒူဖိ သဝီဖိတဖၣ်န့ၣ်ဖျိၣ်ယၢ်ဝဲလီၤ. တနီၤ ပၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်သးတမုၢ် မ့ၢ်လၢ ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတနီၤအိၣ်ဒီးလုၢ်လၢလၢအလဲၤဆူဒူသဝီတဖၣ်ဝံၤအိၣ်သးမူၤ မ့ၢ်တမ့ၢ်လဲၤဆူပှၤ ပှၤဒီးယုၤမ့ၢ်တၢ်လၢပှၤပှၤတဖၣ်လၢကဆါအိၣ်ဝဲအဂီၢ်လီၤ. ပှၤကျီၣ်တဲၣ်ဖိစ့ၤဂၤလၢ ပထံၣ်လိၣ် ဖဲဒူသဝီတဖၣ်အပူၤအကျါ - ညီန့ၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ကျးကစၢ်တဖၣ် - ပန့ၢ်ဟ့ၣ်ဘၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ် တၢ်န့ၣ်ပၢၢ်ဒီး တၢ်သးကညီၤဘၣ်ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကျီၣ်တဲၣ်မ့ၢ်တဂၤပၣ်ဖျါဝဲလၢ ကညီဖိတဖၣ်မ့ၢ်ပှၤလၢအဂ့ၤတဖၣ်, ဒီးဒ် ပမ့ၢ်ဒၣ်ပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိကဒဲကဒဲအသိး ကြးလၢပကဘၣ် ယူးယီၣ်ပၣ်ကဲလိၣ်ပသးန့ၣ်လီၤ.

က. ကလုၢ်ထံးခဲဒီး တၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤလၢ အလီၤပလိၣ်လိၣ်သးလၢ ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်ဒီးဒူဖိသဝီဖိတဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤ

ဒူဖိသဝီဖိလၢပထံၣ်လိၣ်ကတီၤသကိးတၢ်တဖၣ်အကစၢ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ်, အခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိမ့ၢ်ဒၣ်ကညီကလုၢ်, ဒီးဖဲပသံကွၢ်သံဒီးအါထီၣ် တၢ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်စ့ၤဂၤအၢၣ်လီၤဝဲလၢအမ့ၢ်ပှၤလၢအအိၣ်လၢအခိၣ်ထံးန့ၣ်လၢကီၢ်ပယီၤလီၤ. ဒ်ပှၤသဝီဖိတဂၤတဲဝဲအသိး, “ ပမ့ၢ် ဒၣ်ကညီခဲလၢၣ် လီၤ. ” ပကနီၤဖး ကျီၣ်တဲၣ်-ကညီ ဒီး ကီၢ်ပယီၤကညီန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်လိၣ်ဘျီလိၣ်သ့ဝဲလီၤ. သဝီဖိအဂၤတနီၤစံးဝဲလၢ အဖဲအဖုတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ပှၤလၢဝါခီတကပၤန့ၣ်လီၤ. ကလုၢ်တၢ်ဒ်သိး တၢ်လီၤဂၢၢ်လိၣ်သးလၢဒူဖိသဝီဖိ တဖၣ်ဒီးပှၤဘၣ်ကီၢ် ဘၣ်ခဲတဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤအယိၣ်, လၢတၢ်သ့ၣ်က့ၢ်သးကါဘၣ်ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်အလီၢ်န့ၣ်, တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤ စၢၤအိၣ်ဝဲလီၤ.

“ ညီန့ၣ်န့ၣ် ဒူသဝီခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်ကွၢ်ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတဖၣ်တမုၢ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်ဟဲဟ့ၣ်ဝဲ တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်, သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးမၤ ဘၣ်အၢ ထံးနီၤနီၤလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီးတၢ်မၤအသးလၢပသးပှၤဒ် အဆိကတၢ်န့ၣ် ကဘၣ်မ့ၢ်ဒၣ်ပဝဲကညီဖိတဖၣ်လီၤ, ကျီၣ်တဲၣ်

မုတမုာ် ပယီၤန့ၣ် ကဟဲက့ၤလၢခဲလီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ပာ်ဝဲပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢကီၤပယီၤတဖၣ် အတၢ်အိၣ်အသးန့ၣ်လီၤ. တချးလၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးအပုၤဝဲဒီးဘူးတံၢ်တဖၣ်လၢကီၤပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.”

က့ၢ်တဲာ်-ကညီၣ်ခါ NGO လၢအမၤစၢၤဆီၣ်ထွဲဒုသဝီအိၣ်ဘူးဒီးပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖၣ်အိၣ်

“ လၢအပူၤကွံၣ်န့ၣ်, ဖံဖုတဖၣ်ဖဲသဝီအံၤအပူၤန့ၣ် ဟဲလၢဝါဒီတကပၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဝဲတုၤလၢတၢ်အိၣ်အသးအထီၣ်ဒိၣ် ဒိၣ်ကလဲၣ် ဝံၤလဲၤဆူဒဲကဝီၤပူၤလီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ပအိၣ်ဒီးပဘူးပတံၢ်တဖၣ်လၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤလီၤ. တနီၤဟဲက့ၤကဒါ က့ၤဆူအံၤလီၤ. ပမ့ၢ်ကညီၣ်ဖိ - ပမ့ၢ်ပုၤတကလုၣ်ယီၤလီၤ. ပသးမၤအသးဒ်အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပဘူးပတံၢ်တဖၣ်လီၤ. ပုၤလၢ ဒဲကဝီၤပူၤ တဖၣ်မ့ၢ်တန့ၢ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤန့ၣ်, အိၣ်ဝဲတသ့ဘၣ်. ပန့ၢ်ပာ်လၢအဝဲသ့ၣ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤလီၤ. ”

က့ၢ်တဲာ်-ကညီၣ်ခါ ခံၣ်လၢအမ့ၢ်သဝီခိၣ်န့ၢ်ဖဲသဝီအိၣ်ဘူးဒီး မဲၤလးပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤ

ခ. တၢ်န့ၢ်ပာ်ဒီး တၢ်သးအိၣ် တၢ်ဒိသ့ၣ်ဒိသးလၢပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်အဖိခိၣ်

“ ယသးခုလၢ NGO တဖၣ်မၤစၢၤဝဲပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်လီၤ. ယသးအုးလၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်အသးအယီၤပကဘၣ်သးကညီၣ် အဝဲသ့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ဘၣ်လဲၤဒီဖျိတၢ်အိၣ်မူၣ်ဒ်အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အသးန့ၣ်ပမၤကန့ၢ်တန့ၢ်န့ၣ်ပတံၢ်လီၤတံၢ်တသ့ဘၣ်. . လၢညါဟုသး လၢဒဲကဝီၤအပူၤန့ၣ်တဂ့ၤဘၣ်, မ့ၢ်ခဲအံၤန့ၣ်ဂ့ၤဒိၣ်န့ၣ်ဒီးဟုသးလၢယဆါအီၤလၢယကျးပူၤလီၤ. . အဝဲသ့ၣ်အညၣ်အုၣ်န့ၣ်ဂ့ၤဒိၣ် န့ၢ်ဒီးပတၢ်စ့ၢ်ကီးလီၤ. . တၢ်သ့ၣ်ကွံၣ်သးကါတအိၣ်ဘၣ်---ထဲဒၣ်တဆံးတက့ၢ်ဖိလီၤ. က့ၢ်တဲာ်ပၤကီၤဟဲဝဲ ဒ်သးကကွးဖိၣ်ပုၤ ပုၤကမ့ၢ်ကနီၤလီၤ. ပုၤသဝီဖိတဖၣ်တဲဝဲလၢအမ့ၢ်တၢ်ဘျၣ်တဖၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီးမ့ၢ်အထံၣ်ဝဲဒါ မုတမုာ် ပဲၤအာဒၣ်ဝဲလဲၣ်န့ၣ် မတၤသ့ၣ် ညါလဲၣ်. အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပုၤအဂ့ၤလီၤ, ဟဲပုၤတၢ်လီၤ, မ့ၢ်ပုၤမ့ၢ်ဆူၣ်မုၢ်ဂီၤတဖၣ်လီၤ. . NGO တဖၣ်မၤစၢၤပုၤဘၣ်ကီၤ ဘၣ်ခဲတဖၣ် ဒီးပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်ဟဲမၤတၢ်လၢပဂီၢ်လီၤ. ဖဲအံၤပအိၣ်ဒီးပသဝီတဖျၢၣ်, ပအိၣ်ဒီးတၢ်ကီးမံၤဒဲလီၤ, တၢ်အိၣ် တၢ်အီၤ, ဟံၣ်ယီတဖၣ်, ပတလိၣ်ဘၣ် NGO အတၢ်မၤစၢၤဘၣ်. NGO တဖၣ်မ့ၢ်တမၤစၢၤပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်န့ၣ်, တမ့ၢ် လၢက့ၢ်တဲာ် ကပျဲအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဘၣ်. . ယသးခုလၢအဝဲသ့ၣ်လဲၤဆူထံၣ်ဂၤကီၢ်ဂၤသ့ ဒီးမၤန့ၢ်ကျိၣ်စ့ဒီးဆူၣ်ဆူၣ်ဟံၣ်လီၤ. ယ သး ကညီၣ်ဘၣ်ပုၤအိၣ် လၢဒဲကဝီၤအပူၤတဖၣ်လီၤ--သုးဖိတဖၣ်ဟံးန့ၢ်ကွံၣ်အဝဲသ့ၣ်အဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်ဒီးအကျိၣ်အစ့တဖၣ်လီၤ. ”

က့ၢ်တဲာ်မ့ၢ်ကျးကစၢ်တဂၤလၢအအိၣ်လၢသဝီဘူးဒီးပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖျၢၣ်

“ သဝီဖိတဖၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်န့ၣ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤလီၤ. မ့ၢ်လၢပန့ၢ်ပာ်အယီၤ ပတအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်တမ့ၢ် သးတမ့ၢ်နီတမံၤဘၣ်, ပအိၣ်ဒီးတၢ်ပၣ်သးလၢအဂ့ၤလီၤ. . ပဆဲကမိၣ်လၢတၢ်ဆီၣ်လီၤက့ၤလီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိးအသီန့ၣ်ကမ့ၢ်တၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်ယုထာသ့အကျါတၢ်အဂ့ၤတမံၤလီၤ-- အဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ် လၢထံၣ်ဂၤကီၢ်ဂၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ဖဲတၢ်မၤတၢ်သ့လီၤ. ဖဲဒဲကဝီၤပူၤ အံၤ အဝဲသ့ၣ်ဖဲတၢ်မၤတၢ်တသ့ဘၣ် -- ပစံးဘျးဘၣ် NGO တဖၣ်လၢအမၤစၢၤပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်အယီၤ လီၤ. အဝဲသ့ၣ် လီၤယံၤဘၣ်ဆၣ် NGO တဖၣ်မၤစၢၤဒီးဝံၢ်ထီၣ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်လီၤ--- ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်မ့ၢ်လဲၤဆူထံၣ်လီၢ်အဂၤန့ၣ် ကမ့ၢ် တၢ်အဂ့ၤလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်လီၤ, ဘၣ်ဆၣ်, မ့ၢ်က့ၤကဒါက့ၤဆူကီၢ်ပယီၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်ယိၣ်တၢ်လၢအသးသမူအဂီၢ်လီၤ. ”

က့ၢ်တဲာ်-ကညီၣ်ခါတဂၤလၢသဝီတဖျၢၣ်ဘူးဒီးပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤ

“ လၢသၢန့ၣ်အဆၢကတီၢ်အံၤယထံၣ်ဘၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အါမံၤလၢပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူအပူၤန့ၣ်လီၤ-- လီၤ ဆီဒၣ်တၢ် တၢ်မၤလိက့ၤတဖၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒီး လၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အချၢန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်တဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ်လၢ NGO တဖၣ်အအိၣ်နီတမံၤဘၣ်. က့ၢ်တဲာ်ပဒိၣ်ယုဝဲလၢတၢ်မၤစၢၤတနီၤန့ၣ်ကလဲၤဆူဒဲကဝီၤတဖၣ်အချၢအဂီၢ်လီၤ. ”

က့ၢ်တဲာ်-ကညီၣ်ခါလၢအမ့ၢ် NGO မၤတၢ်လၢမ့ၢ်သဝီအိၣ်ဘူးဒီးပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖၣ်အိၣ်တဂၤ

ဂ. တၢ်ထံၣ်တဖၣ်ဘၣ်ပးဒီးပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်အလုၢ်လၢတၢ်ပၣ်သးလၢလီၢ်ကဝီၤပူၤဒုဖိသဝီဖိတဖၣ်အဖိခိၣ်

တၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢအအိၣ်ဝဲတနီၤ မ့ၢ်လၢပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်လဲၤန့ၣ်လီၤဆူ ပုၤအိၣ်ဝဲတနီၤဒုသဝီတဖၣ်လၢ ကမၤန့ၢ်ဝဲ ဝဲၣ်, တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ်, ဒီးသ့ၣ်သ့ၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်လီၤ. ပုၤသဝီဖိတဖၣ်န့ၣ် န့ၢ်ပာ်ဝဲကစီဒီလၢ တၢ်အိၣ်ကဒုအလီၢ်ဒီးတၢ်

အိန် တ်အိတဖှ်လတၢ်မၤစၢကရၢတဖှ်ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အမဲၣ်ညါန့ၣ်, တၢ်အဂၤလၢပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲတဖှ်လိၣ်ဘၣ်အိၤအိၣ်ဒီး
ဝဲလီၤ. ပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲတဖှ်မၤန့ၣ်ဒီးဆူးကါဝဲတၢ်လၢပှၤလၢတၢ်သ့ၣ်ညါပၣ်ပနီၣ်အိၤဒီး ပှၤလၢပှၤအါဂၤအဂီၢ်န့ၣ်အယိတၢ်ကီၣ်
တၢ်ခဲတအိၣ်နီတမံၤဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်ဒီးသဝီဖိတဖှ်တအိၣ်ဒီးလၢအဝဲသ့ၣ်ကကျိသ့ၣ်ကျိဝၣ် လၢတၢ်လီၤဖိတၢ်ပၣ်ကတီၤယၢ်အိၤဒ်
သိး ထံနီကအိၣ်ကဂ့ၤအဂီၢ်, ဒ်သိးထံသုတလီၤသံးအဂီၢ်တဖှ်န့ၣ်ဘၣ်. ပှၤသဝီဖိတဖှ်ဟ့ၣ်အခွဲးကစီဒီးလၢအဝဲသ့ၣ်ကသ့ဝဲ ပှၤ
တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖှ်လၢ အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်လိၣ်အဂီၢ်, ဘၣ်ဆၣ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်မၤန့ၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤဝၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤလၢကဆါအိၣ်ဝဲအဂီၢ်
န့ၣ်, အၢၣ်လီၤတူၢ်လိၣ်ဝဲတသ့ဘၣ်. တၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢ ပှၤလၢဒဲကဝီၤပှၤဟဲဆူသဝီပှၤ ဒီးဟးဟ့ၣ်တၢ်ဖိတၢ်
လံၤ, မ့တမ့ၢ်, ပှၤသးစၢ်တဖှ်အိၣ်သံးမူၤဝဲဟဲဆူသဝီပှၤဒီးဟဲယုတၢ်အ့ၣ်လိၣ်ဆိးက့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

“ ယသးခုလၢတၢ်မၤစၢအိၣ်ဝဲလၢပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲတဖှ်အဂီၢ်အဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်, အဝဲသ့ၣ်အိၣ်လၢအထံအကီၢ်တသ့ဘၣ်. လၢသဝီပှၤ
န့ၣ် ပသ့ၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်လၢ ပကအိၣ်အဂီၢ် ဒီးလၢဝဲလၢပဂီၢ်ကစီဒီးလီၤ. . . ပှၤလၢဒဲကဝီၤပှၤတဖှ်ဟဲ ဒီးလဲၤယုဒီးအိၣ်တၢ်ဒီးတၢ်
လၢ လၢပှၤပှၤလီၤ. . . အဝဲသ့ၣ်မၤန့ၣ်စ့ၢ်ကီးခိဖျိအဒိးလဲလီၤအသးလၢကမၤတၢ်အဂီၢ်လီၤ. ပှၤသဝီဖိတဖှ်တတဲတၢ်နီတမံၤ
ဘၣ်. သ့ၣ်ညါဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်အိၣ်လၢဒဲကဝီၤပှၤန့ၣ်တလၢလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်ဘၣ်. တၢ်ဒီးတၢ်လၢပှၤပှၤအိၣ်ဝဲလၢပှၤကီးဂၤဒီး
ကအိၣ်အဂီၢ်လီၤ. ပသ့ၣ်ညါတၢ်အိၣ်အသးလၢကီၢ်ပယိၤအပှၤ ဒီးပသးကညီၤအဝဲသ့ၣ်လီၤ. . . . ပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲတဖှ်မ့ၢ်န့ၣ်
ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထဲမၤစၢန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၤလီၤ. မ့တတန့ၢ်ဘၣ်ဝဲဘၣ်န့ၣ် တဂ့ၤဘၣ်. ”

သဝီသးပှၤခံၤလၢ ကျိၣ်တဲၣ်-ကညီ သဝီအိၣ်ဘူးဒီးပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲဒဲတီၤ

“ တၢ်တဂ့ၤဘၣ်ထဲတမံၤန့ၣ် ပှၤဒဲကဝီၤပှၤတဖှ်ဟးထီၣ်လၢတၢ်ချၢဝဲၤ ကျိၣ်ဝၣ် ဒီး တကွံတဖှ်လီၤ. တၢ်မၤအံၤအယိထံစ့ၢ်သံး
ထံလီၤသံးကွံၣ်လီၤ. . . ပတဲအဝဲသ့ၣ်လၢ, “ ဟံးန့ၢ်ထဲတဘျီအံၤ, လၢခံမၤလၢအိၤတဂ့ၤ. ” ပကကွံၣ်ထွဲတၢ်အံၤန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ကီၣ်
ကစီဒီး မ့ၢ်လၢ, လၢခံတဘျီ ပှၤအဂၤတဂၤဟဲကဒီးလီၤ. . မ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲယၢ်ဒုၣ်လၢကအိၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်, အတွဲးတအိၣ်ဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်
မ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲဝဲၤ က့ၤဒုးအိၣ်အထိးန့ၣ် တဘၣ်ဘၣ်. မ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲလၢအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ် န့ၣ်ကစီဒီးလီၤ, ဘၣ်ဆၣ် မ့မ့ၢ်လၢကဆါ
အိၣ်ဝဲ အဂီၢ်န့ၣ် ပသးတခုအါလၢကဲၣ်ဆိးဘၣ်. . . မ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲထဲတန့ၢ် အဘိတဆံ န့ၣ်, ပှၤဒိတပှၤညါကလၢ်လီၤ. ပှၤမ့ၢ်တအိၣ်
လၢဘၣ်န့ၣ်, ထံဖိကျိၣ်တဖှ်တအိၣ်လၢဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်မၤန့ၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢပှၤပှၤတဖှ်လၢကအိၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ် ဂ့ၤကစီဒီး
လီၤ, မ့ၢ်ဆါအိၣ်ဝဲဒု, ပတအဲၣ်ဘၣ်. ”

ကျိၣ်တဲၣ်-ကညီ ခွါ သဝီသးပှၤတဖှ်လၢအသဝီအိၣ်ဘူးဒီးပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤ.

ဃ. တၢ်အဂ့ၢ်လၢပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖှ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်လၢဒုသဝီအိၣ်ဘူးအိၣ်တၢ်တဖှ်အဂီၢ်

ပှၤဒုဖိသဝီဖိတဖှ်ပၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်အဂ့ၢ်တနီၤလၢအအိၣ်ထီၣ်မ့ၢ်လၢပှၤဘၣ်ကီၣ်ဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖှ်အယိလီၤ. သဝီဖိတဖှ်ဆူးကါ
ကလီဘၣ်ဝဲတၢ်ဟ့ၣ်ကသံၣ်ဝဲၤဒးတဖှ် ဒီးတနီၤန့ၣ်ဆူကလီဘၣ်ဝဲအဖိအလံၤတဖှ်လၢကျိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆါတၢ်ပှၤအလီၤစ့ၢ်ကီး
အဝဲသ့ၣ်ဆူးကါဘၣ်ဝဲ ဒီးစံးဝဲလၢအဂ့ၢ်ဒိၣ်န့ၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်အတၢ် ဒီးအိၣ်ဆီလီၤသး အလီၤဘၣ်ဒိၣ်တက့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်လီၤ.
လဲၤစိၣ်ဆါဝဲအတၢ်ဒီးတၢ်လၢပှၤတဖှ်လၢပှၤသ့အယိကဲထီၣ်တၢ်ဟဲန့ၣ်အကျဲတဘိလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်လီၤ.

“ဖဲအံၤပအိၣ်ဒီးပက့ၢ်အဆိကတၢ်တဖျါၣ်-- တမ့ၢ်လၢတီၤကီၣ်တၢ်ကျိၣ်ဘၣ်ကျိၣ်သ့အဂီၢ်ဘၣ်. ပိၣ်မုၢ်ဖိလွံၢ်ဂၤလၢသဝီပှၤအံၤလဲၤ
မၤလီ တၢ်လၢ ဝဲလၢဒဲကဝီၤပှၤလီၤ. တနီၤလ့ၢ်လီၤဝဲ မ့မ့ၢ်တနီၤလဲၤအိၣ်ဒီးဘူးတံၢ်တဖှ်, တၢ်ကျိၣ်ဘၣ်ကျိၣ်သ့န့ၣ်တဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲ
အပှၤဘၣ်. ပှၤတဂၤလၢ်လၢအအိၣ်ဒီး လဲၤအိၣ်လၢဒဲကဝီၤပှၤန့ၣ် လဲၤမၤလီၤအဲကလံးအကျိၣ်သ့ဝဲလီၤ. . . တၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ်အ
ဂၤအိၣ်ဒီးဝဲလီၤ. ဖဲတၢ်ဘျးတၢ်ဘါအမူးတနီၤန့ၣ်, ပလဲၤဆူဒဲကဝီၤပှၤလၢပကမၤန့ၢ်တၢ်လၢပှၤမၤဘျးလီၤဝဲတဖှ်လီၤ. သီခါဟဲ

ဖဲအံၤ လၢတၢ်ဟ့ၣ်မၤဘျးအဂီၢ်-- ပမၤစၢလိၣ်ပသးကဒဲကဒဲလီၤ. ဖဲပှၤသဝီဖိဖဲအံၤတဖှ်အဟုသးတလၢလၢဘၣ်န့ၣ်, ပလဲၤ
ယု လၢဒဲကဝီၤပှၤန့ၣ်လီၤ. ပလဲၤပှၤဟုသးဖဲန့ၣ်န့ၣ်လီၤ. မူၤစလုၣ်အဖျါလၢအဂ့ၢ်အိၣ်လၢဒဲကဝီၤပှၤတဖျါလီၤ. ဂ့ၤဒိၣ်န့ၣ်ပတၢ်ဒီး
ဘူးတစဲးလီၤ. ပဆူးကါတၢ်ဟ့ၣ်ကသံၣ်ဝဲၤဒးတဖှ်လၢဒဲကဝီၤပှၤ--လီၤဆီဒုၣ်တၢ် ပိၣ်မုၢ်အိၣ်ဟူးအိၣ်သးတဖှ်ဒီး ဖိသၣ်အိၣ်
ဖျိၣ်ထီၣ်သီတဖှ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢပဟဲလၢသဝီပှၤလီၤ---ပဟ့ၣ်ဘၣ်ထဲစ့ၢ်ယဲၤ ယဲၤဘးစီၤ လၢပှၤဆါအတၢ်မၤနီၣ်ခဲ(ဒ်)
အဂီၢ်လီၤ.

ကျိၣ်တဲၣ်-ကညီ ဒုသဝီအခၢ်စးတဂၤ

“ ပဘၣ်ဘျးဘၣ်ဖျိၣ်လၢဒဲကဝီၤအယိမ့ၢ်လၢပအိၣ်ဒီးပတံၤသကိးတဖှ်ဖဲန့ၣ်, ဒီးပပှၤတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်သ့လီၤ. ပှၤဖဲသဝီပှၤအံၤအါ

၈၂ ဆူးကါကလီဘဉ်ဝဲကွဲတဖဉ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကသံၣ်ဝဲဒၣ်တဖဉ်လီၤ. မၤစၢၤစ့ၢ်ကီးဝဲပှၤဖဲအံၤတနီၤလီၤ. ဘဉ်ဆဉ်ဒီးတၢ်မၤစၢၤလၢ ဒဲကဝီၤတဖဉ်အဂီၢ်န့ၣ်တဖဉ်ဖဲအံၤဘဉ်. . . ပသးမုၢ်လၢ NGO တဖဉ် မၤစၢၤပှၤဖဲန့ၣ်တဖဉ်လီၤ. . . အဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်မူအ ကွၢ်အဂီၢ်န့ၣ်ဝဲလီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကတီၢ်အဲကလံးကျိၣ်ဘဉ်. ကတီၢ်ဝဲကျိၣ်တၢ်ကတီၢ်ဘဉ်အါန့ၣ်ဒီးပှၤလီၤ. ”

ဝိၣ်မုၢ်ခံၣ်လၢအအိၣ်လၢ ကျိၣ်တဲၣ်-ကညီ သဝီ ဒီးအအိၣ်ထံးဒိၣ်ဘိန့ၣ်မုၢ်ပှၤလၢကီၢ်ပယီၤ.

“ ပလဲၤဆူဒဲကဝီၤပှၤဒီးလဲၤအိၣ်သကိးပတံၤသကိးတဖဉ်, ပလဲၤဆူတၢ်ဆါဟံၣ် ဒီးပလဲၤပှၤတၢ်လီၤ. . . ပလဲၤဆူဒဲကဝီၤပှၤလၢ ပကလဲၤဆါပတၢ်ဒီးတၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖဉ်, အဝဲသ့ၣ်ဟဲယုၤဖဲယုၤမဲၤဖဲအံၤလီၤ. ပလဲၤလိၣ်တၢ်, ပမၤစၢၤလိၣ်ပသးတဂၤဒီး တဂၤလီၤ. . . အဝဲသ့ၣ်မုၢ်လဲၤဆူတၢ်လီၤဂၤန့ၣ်, ပှၤမၤတၢ်ဖိကလီၤမၤသဒၣ်ကွံၣ်ပှၤလီၤ. ပှၤကျိၣ်တဲၣ်ဖိတဖဉ်လိၣ်ဘဉ် အဝဲသ့ၣ် လၢတၢ်မၤအဂီၢ်စ့ၢ်ကီးလီၤ, ကီးနဲၤဒဲးအဝဲသ့ၣ်လဲၤဒီးသိလၢဆူဒဲကဝီၤပှၤလၢကလဲၤအိၣ်ပှၤမၤတၢ်ဖိတဖဉ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲကူးဘုအဆၢ ကတီၢ်န့ၣ်တနံၤတနံၤပလိၣ်ဘဉ်ပှၤမၤတၢ်ဖိ 30 ဂၤလီၤ.

ကျိၣ်တဲၣ်-ကညီခါ အိၣ်ဖဲသဝီလၢအအိၣ်ဘူးဒီးပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲဒဲကဝီၤ

“ ပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲတဖဉ်မုၢ်တအိၣ်န့ၣ် ပကလဲၤမၤန့ၣ်ပှၤမၤတၢ်ဖိဖဲလဲၣ်? ပှၤမၤတၢ်လၢပစံၣ်ပှၤတအိၣ်လၢနီၣ်တဂၤဘဉ်. ပက ဘဉ်ဟ့ၣ်အါထီၣ်အဘူးအလဲလီၤ. ပဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တနံၤစ့ၢ် 100 ဘးလီၤ. မုၢ်မုၢ်ကျိၣ်တဲၣ်န့ၣ်ပကဘဉ်ဟ့ၣ်အါန့ၣ်တၢ်အံၤလီၤ. ပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲတဖဉ်မုၢ်တအိၣ်လၢဘဉ်န့ၣ်, ပကမၤဒဲးလဲၣ်? ပှၤမုၢ်မၤဘဉ်တၢ်အါအါန့ၣ်, ပဆါတၢ်န့ၣ် ဂ့ၤဒိၣ်လီၤ. . . ပှၤဖဲ အံၤတဖဉ်ဆူးကါဝဲ တၢ်ဟ့ၣ်ကသံၣ်ဝဲဒၣ်ဖဲမၤလးဒဲကဝီၤ ဒီးလဲၤမၤလိတၢ်ဖဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်လဲၤအိၣ်ဒၣ်တၢ်ဖဲန့ၣ်ဒီးအတံၤသ ကိးတဖဉ်န့ၣ်လီၤ.”

ကျိၣ်တဲၣ်မုၢ်ကျးကစၢ်တဂၤလၢအအိၣ်ဖဲ ကျိၣ်တဲၣ်-ကညီသဝီတဖျၢၣ်ဘူးဒီးဒဲကဝီၤတဖဉ်

ပှၤဒိကန့ၣ်တၢ်ကရၢအတၢ်ထံၣ်တၢ်ပၣ်သးဖဲအကွၢ်ထံဆိကမိၣ်က့ၤတၢ်ဂ့ၢ်တဖဉ်အံၤ

လၢဟီၣ်ခိၣ်ချၢပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲတၢ်အိၣ်အသးအါခါအပှၤန့ၣ်, တၢ်ဖျၢၣ်ဆၢတဖဉ်လၢဒုဖိသဝီဖိဒီးပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲတဖဉ်အဘၢၣ်စၢၤ န့ၣ် မုၢ်တၢ်လၢအမၤညီန့ၣ်အသး မုၢ်လၢ ပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲတဖဉ်အတၢ်အိၣ်မူအတီၤပတီၢ်န့ၣ် အါစ့ၢ်အါဘျီ ထီဒိၣ်န့ၣ်ဒီးဟံၣ်ကစၢ် ပှၤကမ့ၢ်ပှၤထီၣ်ဖိကိၢ်ဖိတဖဉ်အတၢ်အိၣ်မူအတီၤပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲလၢကျိၣ်တဲၣ်-ကီၢ်ပယီၤ ကီၢ်ဆၢတဖဉ်အိၣ်မူဘဉ် ဝဲအပတီၢ်ထီဒိၣ်န့ၣ်ဒီးဒုသဝီအိၣ်ဝဲတရံးတဖဉ်, မၤန့ၣ်ကလီဘဉ်ဝဲကသံၣ်ကသီတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲ , တၢ်ကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့, ယုၤဒီး တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. မုၢ်မုၢ်ဒိၣ်ဒုသဝီန့ၣ်, လၢတၢ်ဂ့ၢ်အံၤအဖိခိၣ်, ဒုဖိသဝီဖိလၢဒုသဝီအိၣ်ဝဲတရံးတဖဉ်အါတက့ၢ်န့ၣ် နၢ် ပၢ် အဝဲသ့ၣ်ဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်ဒိသ့ၣ်ဒိသးလၢအဝဲသ့ၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤအါဂၤန့ၣ်ပၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဘဉ်ယုၤထီၣ်လၢ တၢ်မၤ အမၤသီအယံ ဒီးတၢ်သဘျီ အလၢ အပှၤလၢ ကအိၣ်မူတၢ်အိၣ်မူ ဒ် ပှၤမုၢ်ဆုၣ်မုၢ်ဂီၤတဖဉ်အသိးတအိၣ်ဘဉ်, ဒီး မ့တမုၢ်လၢ ပှၤကျိၣ်တဲၣ်ဖိတဖဉ်ဟံးန့ၣ်မုၢ်ဒီးကျဲၤတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်ဘဉ်န့ၣ်, လဲၤဖဲလဲၤမၤလၢဒဲကဝီၤတဖဉ်အချၢဘဉ်ဘျီဘဉ်ဒိၣ်ဒဲးသဲး တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်အကျဲအသိးန့ၣ်တသ့ဘဉ်. သ့ၣ်ညါဝဲလၢပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲတဖဉ်ဘဉ်သန့ၤထီၣ်အသးလၢတၢ်မၤစၢၤအဖိခိၣ် ဒီး ပၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကီးအတၢ်ဘဉ်ဘျီဘဉ်ဖျိၣ်မုၢ်လၢ NGO တဖဉ်လၢဒဲကဝီၤပှၤန့ၣ်ပျဲဝဲဒုဖိသဝီဖိအိၣ်ဘူးအိၣ်တၢ်တဖဉ်လၢကဒီးန့ၣ် ကလီဘဉ်ကသံၣ်ကသီတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲဒီးကလဲၤထီၣ်ဘဉ်ကွဲတနီၤအဂီၢ်ဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢခံကတၢ်န့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တမံၤလၢအမုၢ် ဝဲဒၣ်,ပှၤဒုဖိသဝီဖိအါတက့ၢ်လၢပှၤဒိကန့ၣ်တၢ်ကရၢထံၣ်လိၣ်ကတီၢ်သကိးဘဉ်တၢ်တဖဉ်အကစၢ်ဒၣ်ဝဲ မုၢ်ပှၤလၢအကလုၢ်ထံးခံ မုၢ် တၢ်တမံၤယီအယံ မၤဆံးလီၤစ့ၢ်လီၤဝဲတၢ်ဖျၢၣ်ဆၢလၢအဝဲသ့ၣ်တဖဉ်ဒီးပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲတဖဉ်အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ.

ပှၤလၢ အကလုၢ်ထံးခံ တမုၢ်တၢ်တမံၤယီ တဖဉ်အဂီၢ် ဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်, ပှၤဒိကန့ၣ်တၢ်ကရၢ ကမၤကမုၢ်ဖဲအသ့ၣ်ညါ ဘဉ်ဝဲလၢ ပှၤကျိၣ်တဲၣ်ဖိတဖဉ် စ့ၢ်ကီး အိၣ်ဒီး တၢ်ဒိသ့ၣ်ဒိသးလၢပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲတဖဉ် အဖိခိၣ်ဒီး သ့ပၣ်ဖျါထီၣ် တၢ်ဘဉ်ဘျီဘဉ်ဖျိၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်ဒီးန့ၣ်ဝဲစ့ၢ်ကီးမုၢ်လၢ ပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲတဖဉ်ကဲထီၣ်ဝဲ ပှၤမၤတၢ်ဖိလၢအဘူးအလဲဆံးစ့ၢ်ဝဲတဖဉ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. ပှၤကျိၣ်တဲၣ်ဖိလၢအအိၣ်လၢပှၤလၢ အစီၤစ့ၢ်ဒီးပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲတဖဉ်န့ၣ် အတၢ်ထံၣ်မ့တမုၢ်တၢ်ဒိအံၤအသိးဘဉ် ဆဉ်, တၢ်အိၣ်ဖျါလီၤဂၢ်ဒိ ပှၤလၢ အထံၣ်လိၣ်ဘဉ် ဒီး အိၣ်ဆိးဖဲမၤသကိးဘဉ်ဒီးပှၤဘဉ်ကီၢ်ဘဉ်ခဲအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲတဖဉ်န့ၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်ဒိသ့ၣ်ဒိသးဒီးတကတီၢ်တၢ်ဘဉ်ယးဒီးတၢ်သ့ၣ်ကုၣ်သးကါဘဉ်အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်ဘဉ်.
